

"JAVNO PREDUZEĆE ZA NACIONALNE
PARKOVE CRNE GORE SA PO"
Broj 01-928
Podgorica 29.3.2024.

JAVNO PREDUZEĆE ZA NACIONALNE PARKOVE
CRNE GORE

NACIONALNI PARK BIOGRADSKA GORA

IZVJEŠTAJ O REALIZACIJI PROGRAMA UPRAVLJANJA NP BIOGRADSKA GORA ZA 2023. GODINU

Podgorica, februar 2024. godine

Sadržaj:

1. UVOD.....	1
1.1. Zakonska regulativa	1
1.2. Organizacija poslovanja NP Biogradska gora	2
1.3. Organizacija poslovanja JPNPCG.....	3
1.4. Zapošljavanje u izvještavanoj godini	4
1.5. Stručno usavršavanje i edukacija zaposlenih.....	5
2. REALIZACIJA MJERA ZAŠTITE	10
2.1. Fizička zaštita i ambijentalna higijena	10
2.2. Stručna zaštita.....	19
3. REALIZACIJA PROGRAMA UPRAVLJANJA.....	20
3.1. Realizovane aktivnosti koje nijesu predviđene programom upravljanja za 2023.godinu. 39	
3.2. Ocjena stanja	40
4. POSJETE U NP BIOGRADSKA GORA.....	53
5. PROJEKTI	54
6. ZAKUP PRIVREMENIH OBJEKATA	57
7. NAUČNO-ISTRAŽIVAČKE AKTIVNOSTI.....	57
8. FINANSIJSKA SREDSTVA UTROŠENA ZA REALIZACIJU PROGRAMA UPRAVLJANJA I OSTVARENI PRIHODI OD NAKNADA ZA KORIŠĆENJE DOBARA.....	58
9. ZAVRŠNA RAZMATRANJA I PREPORUKE.....	60
10. TABELARNI PRIKAZ CILJEVA I AKTIVNOSTI PROGRAMA UPRAVLJANJA ZA 2023. GODINU.....	63
PRILOG.....	1

Podaci o zaposlenim licima upravljača zaštićenim područjem koja su obradila izvještaj o realizaciji godišnjeg programa upravljanja.

Tabela 1: Obradivači Izvještaja o realizaciji godišnjeg programa upravljanja

IME I PREZIME	RADNO MJESTO ILI FUNKCIJA	ORGANIZACIONA JEDINICA UPRAVLJAČA ILI DRUGI SUBJEKT
Marija Dulović	Direktorica	NP Biogradska gora
Maša Vučinić	Pomoćnica direktora za zaštitu, održivi razvoj i turizam	JPNPCG
Marinela Đuretić	Pomoćnica direktora za finansijske i opšte poslove	JPNPCG
Stefan Ivanović	Pomoćnik direktora za kontrolu i monitoring	JPNPCG
Mile Rnković	Šef Službe fizičke zaštite	NP Biogradska gora
Rade Mitrović	Šef Službe za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture	NP Biogradska gora
Nikola Kljajević	Stručni saradnik za rad sa lokalnim stanovništvom	NP Biogradska gora
Hajdana Ilić Božović	Šefica Službe za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj	Služba za zaštitu prirode, kulturne baštine i održivi razvoj
Veselin Luburić	Rukovodilac Odjeljenja za zaštitu prostora i održivi razvoj	Služba za zaštitu prirode, kulturne baštine i održivi razvoj
Jelena Dragović	Stručna saradnica za oblast šumarstva	Služba za zaštitu prirode, kulturne baštine i održivi razvoj
Slavica Đurišić	Stručna saradnica za floru i vegetaciju	Služba za zaštitu prirode, kulturne baštine i održivi razvoj
Mojaš Đurović	Stručni saradnik za zaštitu životne sredine	Služba za zaštitu prirode, kulturne baštine i održivi razvoj
Ivana Džaković	Stručna saradnica za floru i vegetaciju	Služba za zaštitu prirode, kulturne baštine i održivi razvoj
Stevan Marić	Stručni saradnik za ribarstvo	Služba za zaštitu prirode, kulturne baštine i održivi razvoj
Ivana Milović	Stručna saradnica za faunu beskičmenjaka	Služba za zaštitu prirode, kulturne baštine i održivi razvoj
Jelena Radunović	Stručna saradnica za zaštitu životne sredine	Služba za zaštitu prirode, kulturne baštine i održivi razvoj
Belma Šestović	Stručna saradnica za faunu sisara	Služba za zaštitu prirode, kulturne baštine i održivi razvoj
Radmila Vujotić	Stručna saradnica za zaštitu prostora	Služba za zaštitu prirode, kulturne baštine i održivi razvoj
Srđan Lubarda	Šef službe za promociju, marketing i turizam	Služba za promociju marketing i turizam
Jovana Bojičić	Stručna saradnica za turizam	Služba za promociju marketing i turizam

Marijana Džaković	Stručna saradnica za medije	Služba za promociju, marketing i turizam
Milica Novaković	Stručna saradnica za medije	Služba za promociju, marketing i turizam
Marina Kojović	Stručna saradnica za promociju i edukaciju	Služba za promociju, marketing i turizam
Marina Manojlović	Stručna saradnica za domaću radinost	Služba za promociju marketing i turizam
Vasilije Pavićević	Stručni saradnik za turizam	Služba za promociju, marketing i turizam
Aleksandra Vujović	Stručna saradnica za promociju i edukaciju	Služba za promociju, marketing i turizam
Snežana Vukotić	Stručna saradnica za etnografsku baštinu	Služba za promociju marketing i turizam
Medunjanin Jasmin	Stručni saradnik za projekte	Služba za projekte i međunarodnu saradnju
Velibor Bošković	Stručni saradnik za projekte	Služba za projekte i međunarodnu saradnju
Bjanka Prakljačić	Stručna saradnica za međunarodnu saradnju	Služba za projekte i međunarodnu saradnju
Milos Brajović	Šef Službe za kontrolu i monitoring	Služba za kontrolu i monitoring
Marija Putica	Stručna saradnica za pravne poslove	Služba za kadrovske, pravne i opšte poslove

1. UVOD

1.1. Zakonska regulativa

Zakon o životnoj sredini (Sl. list CG br. 52/16 i 73/19) uređuje principe zaštite životne sredine i održivog razvoja, subjekte i instrumente zaštite životne sredine, učešće javnosti o pitanjima životne sredine i druga pitanja od značaja za životnu sredinu. Zaštitom životne sredine obezbjeđuje se cjelovito očuvanje kvaliteta životne sredine, očuvanje biološke i pejzažne raznovrsnosti, racionalno korišćenje prirodnih dobara i energije na najpovoljniji način za životnu sredinu, kao osnovni uslov održivog razvoja.

Temeljni pravni dokument kojim se uređuje zaštita i očuvanje prirode je Zakon o zaštiti prirode (Sl. list CG br. 54/16, 18/19). Ovim zakonom uređuje se zaštita i očuvanje prirode, definišu kategorije zaštićenih područja, odgovorne institucije, kao i osnovna upravljačka dokumenta za zaštićena područja.

Shodno članu 58 Zakona o zaštiti prirode, Javno preduzeće za nacionalne parkove Crne Gore je dužno dostaviti Ministarstvu, odnosno nadležnom organu lokalne uprave, izvještaj o realizaciji godišnjeg programa upravljanja do 1.marta tekuće godine za prethodnu godinu, dok je članom 59 pomenutog Zakona u stavu 5 navedeno da Izvještaj naročito sadrži podatke o:

- realizaciji mjera zaštite;
- realizaciji plana po indikatorima praćenja uspješnosti realizacije plana;
- posjetama zaštićenim područjima;
- finansijskim sredstvima utrošenim za zaštitu i ostvarenim prihodima od naknada za korišćenje zaštićenih područja i područja ekološke mreže.

Nacionalni parkovi kao zaštićena prirodna dobra uživaju posebnu zaštitu, pa je iz tog razloga Zakonom o nacionalnim parkovima (Sl. list CG br. 28/14, 39/16) regulisana njihova zaštita, unapređivanje i razvoj, i ove djelatnosti definisane su kao djelatnosti od javnog interesa.

Ovaj Zakon u članu 13 definiše ključna planska akta koja uređuju poslovanje preduzeća, a to su:

- Prostorni planovi posebne namjene u skladu sa Zakonom;
- Plan upravljanja (donosi Vlada na period od 5 godina);
- Godišnji program upravljanja (donosi Preduzeće u skladu sa Prostornim planom posebne namjene i petogodišnjim Planom upravljanja).

Navedeni zakoni (Zakon o životnoj sredini, Zakon o zaštiti prirode i Zakon o nacionalnim parkovima) definišu misiju Preduzeća „Održivo očuvanje životne sredine na zaštićenim područjima“ kao i primarne ciljeve njegovog poslovanja:

- Obezbeđivanje uslova za zaštitu, unapređivanje i racionalno korišćenje dobara nacionalnih parkova;
- Stvaranje povoljnih uslova za održavanje i razvoj biljnih i životinjskih vrsta i gljiva i njihovih zajednica;
- Očuvanje i unapređivanje posebnih prirodnih vrijednosti;

- Istraživanje i korišćenje parkova za potrebe razvoja nauke, obrazovanja, turizma, kulture i rekreacije;
- Sprječavanje radnji koje mogu da naruše osnovna svojstva i osobine nacionalnih parkova i očuvanja životne sredine.

1.2. Organizacija poslovanja NP Biogradska gora

Direktor Parka, rukovodi radom organizacione jedinice kao i svim službama, koje obavljaju poslove za potrebe Nacionalnog parka. Nadzire i koordinira sve aktivnosti u Parku i odgovara za rad organizacione jedinice kojom rukovodi.

U okviru ove, kao i u okviru svih organizacionih jedinica Preduzeća, formirane su sljedeće službe:

- Odjeljenje za administrativno tehničke poslove. Odjeljenje obavlja administrativne poslove vezane za upravljanje Parkom, kao što su: vođenje evidencije, priprema dokumentacije, komunikacija s nadležnim organima i sl. Takođe, brine se o tehničkim aspektima Parka, kao što su održavanje vozila, opreme i sl.
- Služba za fizičku zaštitu. Glavni zadatak ove Službe je osigurati sigurnost i zaštitu imovine Nacionalnog parka Biogradska gora. To uključuje patroliranje terenima, nadzor na ulazima i izlazima, reagovanje na incidente, sprječavanje krivolova, kao i sve druge aktivnosti koje doprinose fizičkoj zaštiti Parka.
- Služba za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture. Služba je odgovorna za održavanje higijene i čistoće unutar Parka, uključujući čišćenje staza, otpada itd. Takođe, brine se o održavanju mobilijara, kao i infrastrukture u Parku (puteva, staza, mostova i sl.).
- Odjeljenje za naplatu. Odjeljenje se bavi poslovima vezanim za naplatu ulaznica ili drugih taksi koje se primjenjuju u Parku.

Svaka od ovih službi/odjeljenja ima svoj specifičan zadatak i doprinosi efikasnom upravljanju i očuvanju Nacionalnog parka Biogradska gora, omogućavajući posjetiocima ugodno iskustvo u prirodnom okruženju.

Grafikon 1: Organizacija poslovanja NP Biogradska gora

1.3. Organizacija poslovanja JPNPCG

JPNPCG osnovano je na osnovu Odluke o osnivanju Javnog preduzeća za nacionalne parkove („Službeni list Crne Gore,“ broj 39/92), a nastavilo sa radom u skladu sa Zakonom o nacionalnim parkovima („Službeni list Crne Gore,“ broj 28/14, 39/16) i Odlukom o organizovanju Javnog preduzeća za nacionalne parkove Crne Gore („Službeni list Crne Gore,“ broj 20/11 od 15.04.2011. godine). Osnivač preduzeća je Skupština Crne Gore.

Statut preduzeća je donesen od strane Upravnog odbora dana 09.05.2011. godine, a stupio je na snagu nakon davanja saglasnosti na isti nadležnog Ministarstva održivog razvoja i turizma. Posljednje izmjene i dopune Statuta Preduzeća donesene su 29.04.2021. godine.

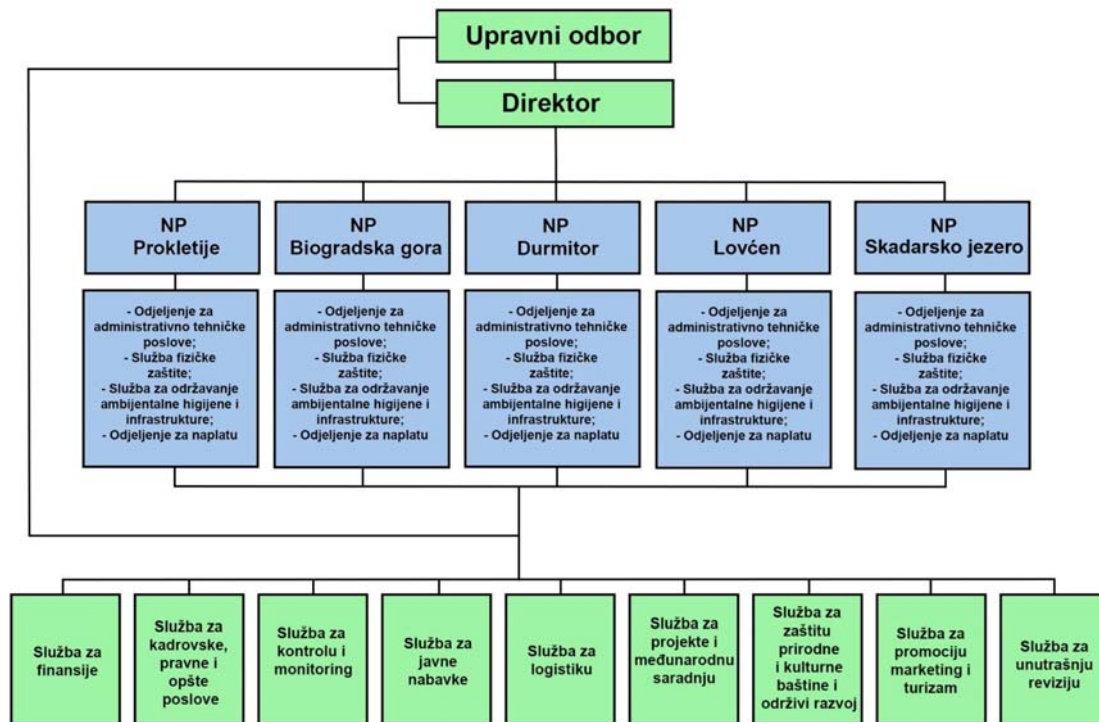
U skladu sa navedenim određene su unutrašnje organizacione jedinice Preduzeća: Nacionalni park Biogradska gora; Nacionalni park Durmitor; Nacionalni park Lovćen; Nacionalni park Skadarsko jezero i Nacionalni park Prokletije.

U okviru organizacionih jedinica, formirane su sljedeće službe: Odjeljenje za administrativno tehničke poslove; Služba za fizičku zaštitu; Služba za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture, Odjeljenje za naplatu.

Radi obavljanja zajedničkih poslova i objedinjenih funkcija na nivou Preduzeća, formirane su Službe zajedničkih poslova sa sjedištem u Podgorici: Služba direktora; Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj; Služba za promociju, marketing i turizam; Služba za projekte i

međunarodnu saradnju; Služba za finansije; Služba za kadrovske, pravne i opšte poslove; Služba za kontrolu i monitoring; Služba za logistiku i Služba za javne nabavke.

Pored nacionalnih parkova, JPNPCG upravlja parkom prirode Ulcinjnska solana i spomenikom prirode Botanički vrt Dulovine.

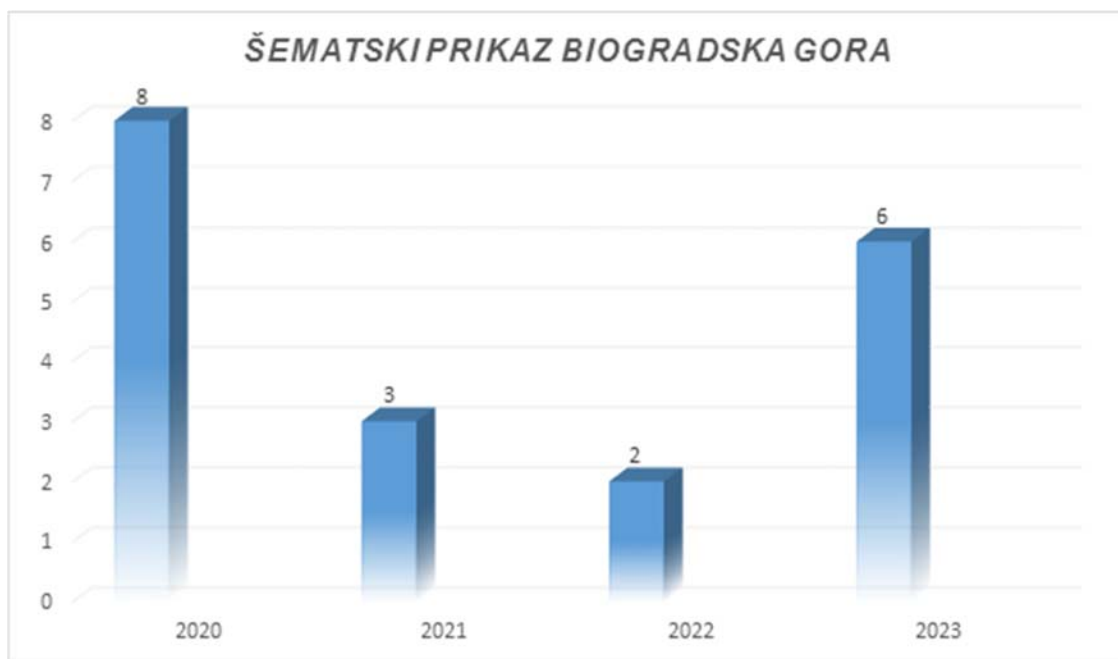

Grafikon 2: Organizacija poslovanja JPNPCG

1.4. Zapošljavanje u izvještavanoj godini

U periodu od 01.01.2023.godine do 31.12.2023.godine u Nacionalnom parku Biogradska gora je radno angažovano, odnosno novozaposleno 3 lica, na osnovu ugovora na neodređeno vrijeme i 3 lica na osnovu ugovora na određeno vrijeme.

Grafikon 3: Broj novozaposlenih u izvještavanoj godini

1.5. Stručno usavršavanje i edukacija zaposlenih

Tabela 2: Stručno usavršavanje i edukacija zaposlenih u NP Biogradska gora i JPNPCG

Naziv seminara, radionice, obuke	Organizator	Učesnici iz Parka/JPNPCG	Naziv radnog mjesta
Upravljanje požarima u zaštićenim područjima	Parkovi Dinarida i MEPPU	Mile Ranković i Jovan Bogavac	Šef službe zaštite i nadzornik u NP Biogradska gora
Osnova za upravljanje zaštićenim područjima	Parkovi Dinarida i MEPPU	Mile Rnković, Maša Vučinić, Hajdana Ilić Božović, Ivana Džaković, Ana Uskoković	Šef Službe fizičke zaštite Pomoćnica direktora za zaštitu, održivi razvoj i turizam Šefica službe za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj Stručna saradnica za floru i vegetaciju Stručna saradnica za ornitofaunu

Nadahnjujuće ruralno nasljeđe: Održive prakse zaštite i očuvanje planinskih pejzaža i sjećanja	IRIS	Rajko Golubović	Savjetnik za opšte poslove
Zaštita i očuvanje prirodnih vrijednosti Nacionalnih parkova kroz unapređenje rada službe fizičke zaštite		Mile Rnković, Mileta Baltić, Milija Zečević, Stefan Raković, Jovan Bogavac, Miodrag Vlahović	Šef službe zaštite i nadzornici NP Biogradska gora
Low Adriatic species and their habitats plus	JPNPCG	Mile Rnković	Šef službe zaštite
Afrička kuga svinja kod divljih svinja	Uprava za bezbjednost hrane, veterinu i fitosanitarne poslove	Mile Rnković i Mileta Baltić	Šef službe zaštite i nadzornik parka NP Biogradska gora
Javne nabavke u sklopu EU projekata	Privredna komora Crne Gore	Stoja Popadić Velibor Bošković Jasmin Medunjanin	Šefica Službe za projekte i međunarodnu saradnju Stručni saradnik za projekte Stručni saradnik za projekte
Networking for capitalization (kapitalizacija projekata / Program Interreg Euro-MED)	Ministarstvo evropskih poslova	Velibor Bošković Jasmin Medunjanin	Stručni saradnik za projekte Stručni saradnik za projekte
Interreg Europe / Presentacija programa i osnovnih pravila	Ministarstvo evropskih poslova	Velibor Bošković	Stručni saradnik za projekte
Prezentacija Info dan EU programa	Privredna komora Crne Gore	Ivana Milović Ivana Džaković Ana Uskoković Bjanka Prakljačić	Stručna saradnica za faunu beskičmenjaka Stručna saradnica za floru i vegetaciju Stručna saradnica za ornitofaunu Stručna saradnica za međunarodnu saradnju
National training mountain vulnerability	FOA, Sapienza (Universita di Roma)	Hajdana Ilić Božović Ivana Milović	Šefica službe za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj Stručna saradnica za faunu beskičmenjaka

		Ivana Džaković Ana Uskoković Slobodan Stijepović Radmila Mitrović	Stručna saradnica za floru i vegetaciju Stručna saradnica za ornitofaunu Stručni saradnik za šumarstvo Stručna saradnica za zaštitu prostora
EMBO FORUM ON RESPONSIBLE RESEARCH	EMBO, UCG, Ministarstvo nauke i tehnološkog razvoja Crne Gore	Ivana Milović	Stručna saradnica za faunu beskičmenjaka
Ažuriranje nacionalne Ekološke mreže zaštićenih područja za Crnu Goru	CDE	Ivana Milović	Stručna saradnica za faunu beskičmenjaka
Uspostavljanje Biologer zajednice u Crnoj Gori	Parkovi Dinarida	Hajdana Ilić Božović Ivana Džaković Ana Uskoković	Šefica službe za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj Stručna saradnica za floru i vegetaciju Stručna saradnica za ornitofaunu
Učešće na proljećnom istraživačkom kampu na prostoru Ulcinjske solane	CIZIP	Hajdana Ilić Božović Ivana Džaković Ana Uskoković	Šefica službe za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj Stručna saradnica za floru i vegetaciju Stručna saradnica za ornitofaunu
Učešće na jesenjem istraživačkom kampu na prostoru Ulcinjske solane	CIZIP	Maša Vučinić Ivana Džaković Ana Uskoković	Pomoćnica direktora za zaštitu, održivi razvoj i turizam Stručna saradnica za floru i vegetaciju Stručna saradnica za ornitofaunu
IPAFF WP2 training on FFRM	Zapadni Balkan - Turska, MUP	Ivana Džaković	Stručna saradnica za floru i vegetaciju
Promocija i razvoj pristupačnog turizma u Crnoj Gori	NVO Ekvivalent	Maša Vučinić	Pomoćnica direktora za zaštitu održivi razvoj i turizam

		Nikola Veljić	Stručni saradnik za marketing u turizmu
Upravljanje komunalnim otpadom: Odvojeno sakupljanje, prevencija otpada i upravljanje preostalim otpadom: razmjena znanja	Ambasada Republike Češke, Zero Waste Montenegro	Mojaš Đurović	Stručni saradnik za zaštitu životne sredine
Nacionalni plan prilagođavanja klimatskim promjenama	UNDP	Mojaš Đurović	Stručni saradnik za zaštitu životne sredine
Podrška ekonomskoj diversifikaciji ruralnih područja u jugoistočnoj Evropi SEDRAII	Giz USAID	Snežana Vukotić Marina Manojlović	Stručna saradnica za etnografsku baštinu Stručna saradnica za domaću radinost
Kako organizovati događaj	PKCG	Milica Novaković, Marijana Džaković	Stručne saradnice za medije
Webinar: „Experience design and nature conservation via Visitor Monitoring and Management in protected areas - VIMOMA”	Institute of Geography and Spatial Management, Jagiellonian University, in cooperation with a large number of renowned institutions	Vuković Željka	Stručna saradnica za turizam
Obuka za GIS	JPNPCG	Stručna služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj	
Terenska obuka : “ Fieldwork concerning building restoration and bat ecology”	Univerzitet Sussex	Belma Šestović	Stručna saradnica za faunu sisara
Prvi međunarodni samit zaštićenih područja Evrope i Evroazije	Agencija za zaštićena područja Gruzije, Global Conservation	Maša Vučinić Belma Šestović	Pomoćnica direktora za zaštitu, održivi razvoj i turizam Stručna saradnica za faunu sisara
Trening upotrebe SMART softvera za administratore	Global Conservation	Vladimir Martinović Maša Vučinić Stefan Ivanović	Direktor JPNPCG Pomoćnica direktora za zaštitu, održivi razvoj i turizam Pomoćnik direktora za kontrolu i monitoring

		Miloš Brajović Vuk Sičić Belma Šestović Predrag Gluščević	Šef Službe za kontrolu i monitoring Šef Službe fizičke zaštite NP Skadarsko jezero Stručna saradnica za faunu sisara Supervizor
Meeting for the IUCN Member community in Europe, North and Central Asia	IUCN, FPWC, Grad Jerevan	Maša Vučinić Hajdana Ilić Božović Belma Šestović	Pomoćnica direktora za zaštitu, održivi razvoj i turizam Šefica Službe za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj Stručna saradnica za faunu sisara
Seminar "Novine u Zakonu o javnim nabavkama"	Centar za radno i poslovno pravo	Mirza Tahirović Zeid Škrijelj Almin Muković	Šef Službe za javne nabavke Službenik za javne nabavke Službenik za javne nabavke
Seminar "Novine u Pravilniku o načinu sprovođenja jednostavnih nabavki"	Centar za radno i poslovno pravo	Mirza Tahirović Zeid Škrijelj Almin Muković	Šef Službe za javne nabavke Službenik za javne nabavke Službenik za javne nabavke
Obuka "Javne nabavke"	Uprava za ljudske resurse	Mirza Tahirović	Šef Službe za javne nabavke
Seminar "Zakon o javnim nabavkama - dileme u primjeni"	Centar za radno i poslovno pravo	Mirza Tahirović	Šef Službe za javne nabavke

2. REALIZACIJA MJERA ZAŠTITE

2.1. Fizička zaštita i ambijentalna higijena

Aktivnosti izvedene u ovom periodu koje su pratile jednogodišnji Program upravljanja Nacionalnog parka Biogradska gora za 2023. godinu, kao i druge aktivnosti, izvršene su u skladu sa zakonima, finansijskim mogućnostima i drugim propisima.

Zaštitna funkcija se zasniva na stručnim i naučnim osnovama i saznanjima o stanju i ugroženosti određenog prostora i prirodnih dobara, što je preduslov za dobro gazdovanje i upravljanje. S obzirom na karakter ovog Parka, fizička i stručna zaštita imaju poseban značaj koji mora da bude kontinuiran i sinhronizovan proces kojim se obezbjeđuje zaštita svih ekosistema, odnosno cjelovitog prostora Parka. Posao fizičke zaštite neposredno je realizovalo 10 nadzornika i šef Službe zaštite. U izvještajnom periodu Služba fizičke zaštite glavne aktivnosti usmjeravala je na sprječavanju protivpravnog korišćenja prirodnih dobara Nacionalnog parka (sječa šume, nedozvoljena gradnja, nezakoniti lov, izlovljavanje ribe i dr.).

Zaštita dobara Parka se sprovodila neprekidno 24 časa po smjenama i radnim nalogima izdatim od strane šefa Službe zaštite, pri čemu su nadzornici svakodnevno evidentirali sva dešavanja na prostoru Parka. U izvještajnom periodu nadzornici Parka su odradili 1.518 dnevnih i 365 noćnih smjena. Šef Službe izvršio je 52 vanredna kontrolna obilaska Službe zaštite.

Od strane nadzornika Parka evidentiran je manji broj nelegalnih aktivnosti u odnosu na 2022. godinu (kada je sačinjeno 17 zapisnika) nadzornici Parka sačinili su 13 zapisnika o izvršenoj kontroli i napravili foto dokumentaciju za navedene aktivnosti koje su proslijeđene nadležnim inspekcijama na dalje postupanje, kao i Službi za opšte i pravne poslove Javnog preduzeća.

Sačinjeni zapisnici odnosili su se na sljedeće protivpravne radnje, prikazane u Tabeli 3:

Tabela 3: Nezakonite radnje u NP Biogradska gora u 2023. godini

Protivpravna radnja	Broj prijava
Nelegalna gradnja	3
Nelegalne radnje	4
Nelegalne aktivnosti	3
Nelegalna sječa	3
UKUPNO	13

Služba fizičke zaštite u 2023. godini nije evidentirala ni jednu protivpravnu radnju nelegalnog lova na teritoriji Parka. U dva slučaja u samom graničnom dijelu Parka, koji pripada opštini Mojkovac (Gnionik - Paljevine - Laništa) evidentirana su lica sa pretpostavkom da su htjeli izagnati divljač iz Parka i izvršiti nelegalan lov izvan granice istog. O svemu su obaviješteni nadležni službenici OB Mojkovac.

U toku prethodne godine nadzornici Parka kontrolisali su cjelokupnu teritoriju Parka sa posebnim angažovanjem u njegovom graničnom dijelu. Pratilo se kretanje krupnih sisara i vršila njihova prihrana sa baliranim sijenom i mineralnom soli na lokalitetima gdje se nalaze hranilišta i solila, prvenstveno namijenjena za krupne sisare. Visina sniježnog pokrivača u prvim mjesecima godine bila je veoma velika, što je Službi fizičke zaštite otežavalo cjelokupnu kontrolu Parka.

Posebna aktivnost osim fizičkog obilaska teritorije Parka bila je posvećena postavljanju kamera zamki, što je dalo odlične rezultate, ne samo u smislu da je snimljen veliki broj faune Parka, nego da se i preventivno djelovalo na eventualne nelegalne aktivnosti.

U toku godine evidentirani su jedno grlo srneće divljači i jedan jelen u neposrednoj blizini Biogradskog jezera, koji su stradali od vukova, a koji su u broju od 2-4 jedinke često tokom cijele godine evidentirani na prostoru Parka. O stradanju jelena obaviješten je inspektor za lovstvo, kao i OB Kolašin. U toku godine nije evidentirano stradanje krupnih sisara od vozila oko magistralnog puta, za razliku od prethodne kada su stradala tri grla. Postavljena su dva znaka od pravca Kolašina i Mojkovca koja upozoravaju na prelaz divljih životinja.

Evidentiran je veći broj krupnih sisara (košute, jeleni i srne) u odnosu na 2022. godinu, što tokom cijele godine nadzornici u Parku konstatuju u radnim nalozima i koje registruju kamere zamke.

Evidentan je problem prisustva velikog broja divljih svinja, koja nalaze mir u Parku gonjeni od strane lovačkih pasa i lovaca do same granice Parka, pošto je granica Parka ujedno i granica lovišta.

Pripadnici Službe zaštite učestvovali su na radionici posvećenoj pojavi Afričke kuge svinja. Posebna aktivnost Službe u kontinuitetu je vezana za blagovremeno otkrivanje pojave ove bolesti na teritoriji Parka.

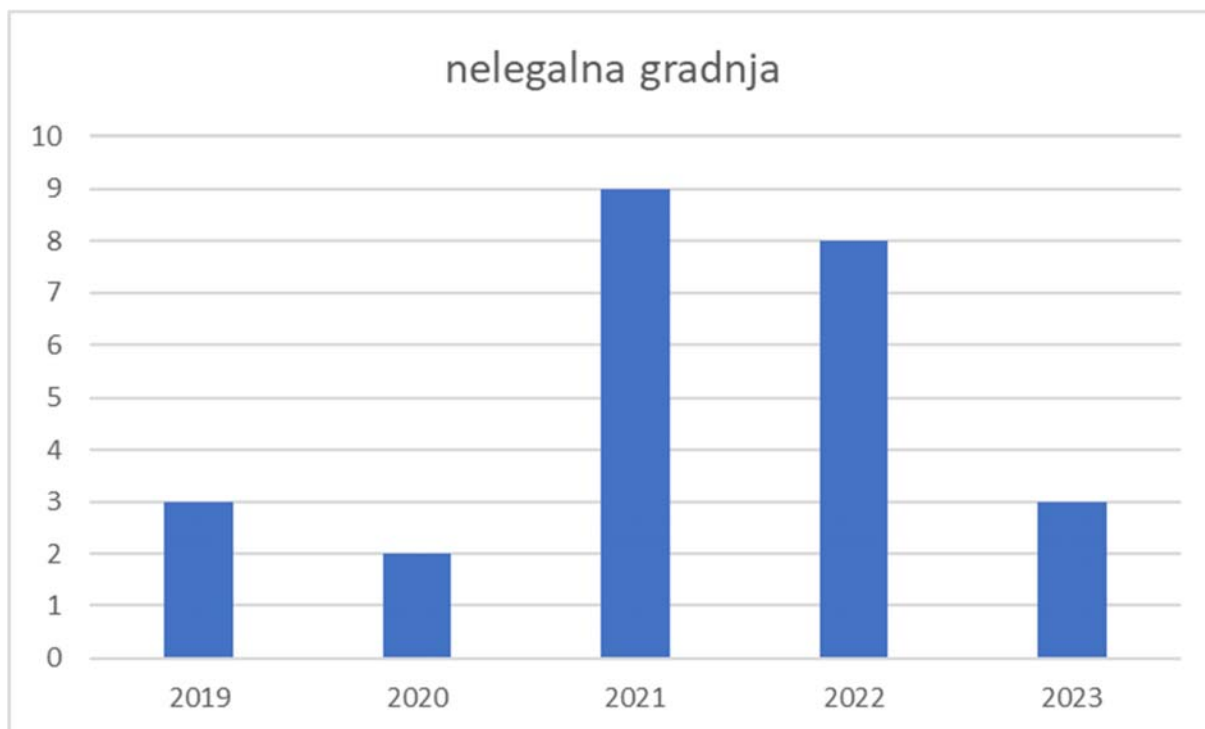
Nelegalna gradnja evidentirana u tri slučaja, što je za više od 50% manje u odnosu na 2022.godinu, kada je evidentirano 7 posebno na teritoriji Parka, a koja pripada Beranskoj opštini prikaz u Tabeli 4 i na Grafikonu 4.

Tabela 4: Nelegalne gradnja

Rb.	Lokacija i datum izvršenja	Zakonski osnov	Datum i kome je prosljeđen zapisnik
1.	Troglava 10.08.2023. Zapisnik br 1008/01	Nelegalno postavljanje objekta	11.08.2023. Br 463 MEPPU, Direktorat za inspeksijske poslove I licenciranje 11.08.2023. Br 464 Komunalna inspekcija Kolašin 18.08.2023. Br 475 Komunalna inspekcija Berane
2.	Šiška 23.08.2023. Zapisnik br 0823/08/26	Izrada pomoćnog objekta	30.08.2023. Br 517 MEPPU, Direktorat za inspeksijske poslove I licenciranje 30.08.2023. Br 518 Komunalna inspekcija Berane

3.	Šiška 27.08.2023. Zapisnik br 0827/08/27	Iskopavanje temelja	30.08.2023. Br 527 MEPPU, Direktorat za inspekcijske poslove I licenciranje 30.08.2023. Br 528 Komunalna inspekcija Berane
----	---	---------------------	--

Presjek nelegalne gradnje od 2019. godine do 2023. godine u NP Biogradska gora predstavljen je na Grafikonu 4.

Grafikon 4: Prikaz nelegalne gradnje od 2019. godine do 2023. godine u NP Biogradska gora

U toku 2023. godine evidentirana 4 ulaska lovačkih pasa u Park, koji su uhvaćeni od strane nadzornika i vraćeni vlasnicima sa sačinjenim zapisnicima i foto dokumentacijom koje su dalje prosljeđeni nadležnim institucijama na dalje postupanje (prikaz Tabela 5 i Grafikon 5), što ukazuje da odlučna namjera menadžmenta Parka i Službe zaštite daje rezultate. Takođe, ističemo bezrezervnu podršku OB Kolašin. Dok je saradnja sa OB Berane i OB Mojkovac na niskom nivou, kako bi podigli nivo zaštite ovog zaštićenog područja na dobrobit svih, šef Službe fizičke zaštite i direktorica Parka inicirali su više sastanaka sa načelnicima OB čija teritorija gravitira u Parku, kao i Upravom za inspekcijske poslove kojima su prisustvovali inspektori za šumarstvo, lovstvo i zaštitu bilja. Jednom od tih sastanaka koji je održan 20.12. 2023. godine pored gore navedenih prisustvovao je i načelnik Regionalnog centra Sjever.

Što se tiče Lovачkog saveza Crne Gore i lovačkih društava iz Kolašina, Mojkovca i Berana koja gazduju lovištima u okruženju Parka smatramo da nijesmo na istom zadatku ZAŠTITE nego da se dio rukovodstva bori da zastupaju interese pojedinaca koji se bave lovom svih 365 dana u

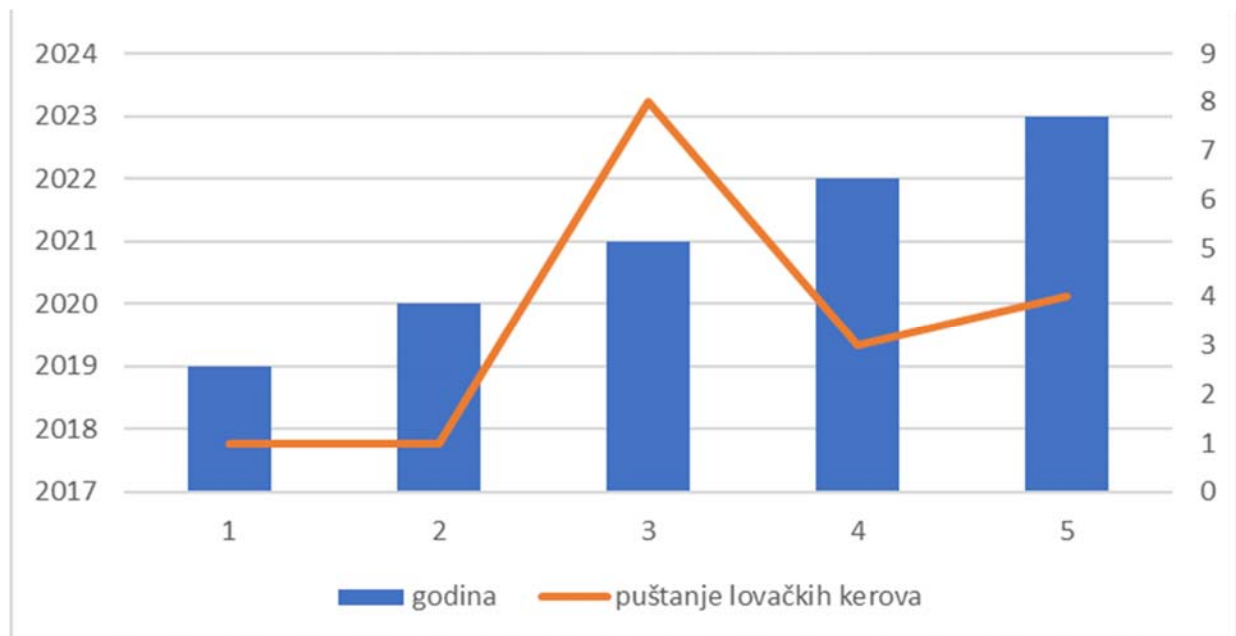

godini o čemu su i oni upoznati od strane direktorice Parka, kao i Šefa službe fizičke zaštite i iznesenog negativnog mišljenja inspektora za lovstvo o njihovom radu na jednom od sastanaka koji je organizovan u prostorijama NP Biogradska gora.

Tabela 5: Nelegalne radnje

Rb.	Lokacija i datum izvršenja	Zakonski osnov	Datum i kome je prosljeđen zapisnik
1.	Biogradsko jezero 12.01.2023. Zapisnik br 0112/06/01	Nelegalno puštanje kera u prostoru Nacionalnog parka	13.01.2023. Br 14 Uprava za inspeksijske poslove 13.01.2023. Br 15 OB Kolašin 13.01.2023. Br 17 OB Mojkovac
2.	Kraljevo kolo 19.02.2023. Zapisnik br 0219/10/01	Nelegalno puštanje kera u prostoru Nacionalnog parka	20.02.2023. Br 57 Uprava za inspeksijske poslove 20.02.2023. Br 58 OB Mojkovac
3.	Reljina 31.05.2023. Zapisnik br 0531/08/23	Nelegalno puštanje kera u prostoru Nacionalnog parka	05.06.2023. Br 372 CB Berane 05.06.2023. Br 373 Uprava za inspeksijske poslove
4.	Biogradsko jezero 09.12.2023. Zapisnik br 1209/11/01	Nelegalno puštanje kera u prostoru Nacionalnog parka	11.12.2023. Br 722 OB Kolašin 11.12.2023. Br 721 Uprava za inspeksijske poslove

Presjek nelegalnog puštanja kerova u NP Biogradska gora od 2019. do 2023. godine prikazan je u Grafikonu 5.

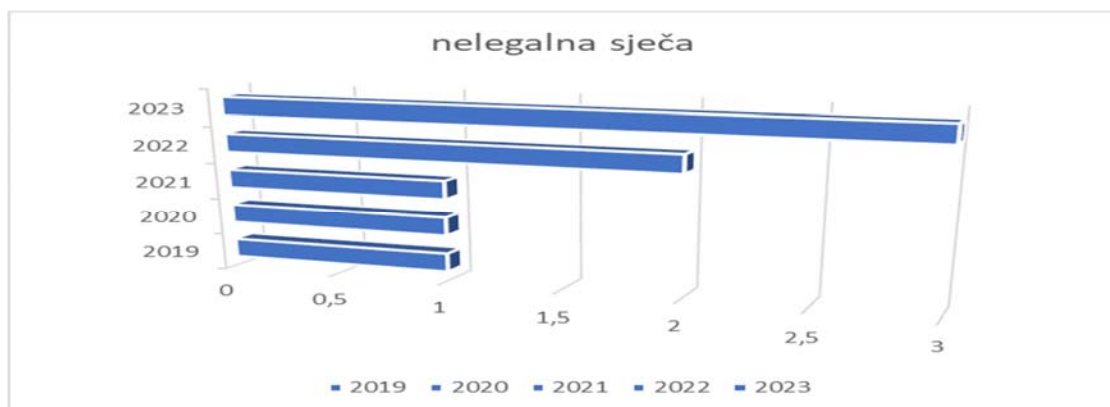
Grafikon 5: Prikaz nelegalnog puštanja kerova u NP Biogradska gora od 2019. do 2023. godine

U izvještajnom periodu evidentirane su 3 nelegalne sječe u društvenoj svojini. Dvije od strane mještana koji borave na katunu Dolovi Lalevića u toku ljetnjih mjeseci, radi se o maloj količini bukovih izvala i preloma (oko 4m³) koji su se nalazili u neposrednoj blizini ili na samom putnom pravcu Biogradsko jezero – Dolovi Lalevića. S obzirom da se pomenuti lokalitet nalazi u drugoj zoni Parka gdje je zabranjena svaka vrsta sječe pa i snjego i vjetro izvala, preloma i sušika što predstavlja problem kako lokalnom stanovništvu za obezbjedjivanje ljetnjeg ogrjeva, tako i Službi fizičke zaštite koja boravi u Parku svih 365 dana u godini i grije se na drva. Jedna prijava se odnosi na sječu stabala ispod dalekovoda na lokalitetu Kraljevo Kolo od strane CEDISA i izvlačenje dijela istih od strane NN lica. Veći dio stabala (oko 5m³) se nalazi izvučen na privatnoj imovini (Tabela 6 i Grafikon 6).

Tabela 6: Nelegalna sječa

Rb.	Lokacija i datum izvršenja	Zakonski osnov	Datum i kome je prosljeđen zapisnik
1.	Dolovi Lalevića Jokovača 21.05.2023. Zapisnik br 0521/03/01	Nedozvoljena sječa bukove izvale	26.05.2023. Br 198 Uprava za inspekcijske poslove- n/r Radili Rakočević
2.	Ganovača Javorovaš 21.08.2023. Zapisnik br 0821/02/01	Nedozvoljena sječa bukove izvale	22.08.2023. Br 480 Uprava za inspekcijske poslove- n/r Radili Rakočević
3.	Kraljevo kolo 14.11.2023. Zapisnik br 1114/05/05	Izvlačenje posječenih stabala ispod dalekovoda	20.11.2023. Br 621 Uprava za inspekcijske poslove- n/r Radili Rakočević

Presjek nelegalne sječe u periodu od 2019. do 2023. godine prikazan je u Grafikonu 6.

Grafikon 6: Prikaz nelegalne sječe u periodu od 2019. do 2023. godine

Tabela 7: Nelegalne aktivnosti

Rb.	Lokacija i datum izvršenja	Zakonski osnov	Datum i kome je prosljeđen zapisnik
1.	Dolovi Lalevića 21.06.2023. Zapisnik br 0621/03/2	Nelegalno postavljanje kamp kućice	22.06.2023. Br 390 MEPPU, Direktorat za inspekcijske poslove i licenciranje 22.06.2023. Br 3914 Komunalna inspekcija Kolašin
2.	Šiška 23.08.2023. Zapisnik br 0823/08/24	Devastacija prostora- priprema podloge za izgradnju vikendice	28.08.2023. Br 509 Ekološka inspekcija 28.08.2023. Br 510 Komunalna inspekcija Berane
3.	Šiška 23.08.2023. Zapisnik br 0823/08/25	Devastacija prostora- uklanjanje, zaravnjivanje zemlje	28.08.2023. Br 513 Ekološka inspekcija 28.08.2023. Br 514 Komunalna inspekcija Berane

Na osnovu zahtjeva koji je poslat od strane NP Biogradska gora gdje se traži kontrola stabala koja su potencijalna opasnost za imovinu i posjetioce Parka na putnom pravcu Kraljevo Kolo - Biogradsko jezero, parking prostoru, edukativnoj stazi i lokalitetima oko objekata koji su u funkciji posjetilaca, kao i zaposlenih u Parku. Stručni saradnici za šumarstvo iz Javnog preduzeća su izvršili pregled stabala, a kasnije i tomografiju 12 stabala i sačinili izveštaj. Izveštaj predviđa ankerisanje većeg broja stabala. Tokom jeseni uslijed jakih vjetrova došlo je do padanja velikog broja stabala u prašumskom rezervatu neuporedivo više nego prethodnih godina, takođe na svim putnim pravcima, pješačkim stazama, oštećenjima objekata bungalova i velikog mosta u delti Biogradske rijeke. Posebna opasnost su dva stabla na edukativnoj stazi oko Biogradskog jezera, koje je vjetar oborio preko staze i stoje okačena o druga stabla, tako da se prolazi ispod njih i predstavljaju opasnost kako za posjetioce, kao i jedno stablo za objekat mosta, pa se mora naći način da se uklone prije početka turističke sezone 2024. godine.

Što se se tiče nedozvoljenog ribolova nije evidentiran na vodama Biogradskog jezera. Jezero je bilo pod ledenim pokrivačem cijelom svojom površinom od kraja januara pa do sredine marta. Takođe, nije evidentiran nedozvoljeni ribolov na rijeci Tari, na dijelu kojim gazduje Park.

Sezona sportskog ribolova na Biogradskom jezeru počela je 01.05 2023. godine i završila se 01.09.2023. godine, shodno Zakonu o slatkovodnom ribarstvu koje je donijelo Ministarstvo poljoprivrede CG. Prodat je rekordan broj dnevnih ribolovnih dozvola 215, što je 11 više nego u 2022. godini, dok je na rijeci Tari koja je predviđena kao fly fishing zona prodato 8 dnevnih ribolovnih dozvola, gdje su ribolovci izrazili zadovoljstvo sa stanjem ribljeg fonda. U julu mjesecu na Biogradskom jezeru i rijeci Tari održano je državno takmičenje u fly fishingu. Takođe, u julu mjesecu u okviru MOSI igara koje su se održavale u Kolašinu jedna od disciplina sportski ribolov održana je na vodama Biogradskog jezera. Tokom ljetnjih mjeseci nivo vode u Jezeru bio je na optimalnom nivou.

Prirodna reprodukcija ribe u Jezeru i Biogradskoj rijeci protekla je u dobrim vremenskim uslovima, što garantuje povećanje ribljeg fonda. U Biogradskom jezeru i Biogradskoj rijeci evidentirano je konstantno prisustvo većeg broja vidre (*Lutra lutra*) koja se isključivo hrani ribom. Posebna

aktivnost Službe fizičke zaštite bila je usmjerena ka teritoriji rijeke Tare u dužini od 2,5 km kojom gazduje Park, kao i lokalitetu uz rijeku pored magistralnog puta od kampa Rakočević do Štitaričke rijeke zbog jednog broja krupnih sisara (košute, srne) čije je stanište na tom lokalitetu i u zimskim mjesecima je povećan broj zbog manje količine snijega u odnosu na visočije predjele.

Nadzornici Parka nijesu tokom ljetnjih mjeseci evidentirali ni jedan požar na teritoriji Parka, za razliku od prethodne kada su evidentirana dva u prašumskom rezervatu izazvana udarom groma. Pripadnici Službe fizičke zaštite uzeli su učešće na nekoliko radionica vezanih za šumske požare u zaštićenim područjima.

Na teritoriji Parka koji pripada Beranskoj opštini na lokalitetima Suvodo i Šiška i odjeljenjima 1,2 i 3 izvršena je doznaka sanitara liščara i četinarara za potrebe lokalnog stanovništva u državnoj svojini od 120,422m³ od čega 39,93m³ liščara i 80,492m³ četinarara. Ukupna bruto drvna masa doznačena u privatnoj svojini iznosi 59,7m³ liščara. Za potrebe Nacionalnog parka Biogradska gora doznačena je količina od 4,72m³. Posle odluke Upravnog odbora izvršena je raspodjela lokalnom stanovništvu za ljetnji ogrijev po dobijenim rješenjima od strane Nacionalnih parkova.

Problemi koje je imala Služba fizičke zaštite u obavljanju svojih poslova odnose se na odluke lovačkih društava Kolašina, Mojkovca i Berana da dozvole lov na svojim teritorijama do same granice Parka, što ne rijetko rezultira ulaskom lovačkih pasa u Park, koji uznemiravaju i razagone divljač u Parku. Služba fizičke zaštite u okviru svojih nadležnosti podnosi prijave nadležnim inspeksijskim organima zbog nedozvoljenog puštanja lovačkih pasa na teritoriju Parka, shodno članu 16 Zakona o Nacionalnim parkovima Crne Gore.

Problem sa kojim se sreću nadzornici Parka je veliki broj pasa lotalica, koji se nalaze na deponiji otpada na Štitaričkoj rijeci i vrlo često u čoporu ulaze u Park gdje rastjeruju divljač. O ovom problemu obaviještene su nadležne institucije iz Mojkovca, ali su se svi proglasili nenadležnim. Početkom sanacije deponije prisustvo pasa lotalica u Parku je konstantno i sve većem broju što evidentiraju nadzornici kao i kamere zamke.

Takođe, problem sa kojim se susreću nadzornici su neobilježene granice Parka, što je posebno izraženo na teritoriji Parka koja pripada Beranskoj opštini.

Odlukom o zabrani kretanja kvadova i džipova van javnog puta u Parku koji devastiraju prostor povećana je aktivnost Službe fizičke zaštite, ali je nedovoljna za sprovođenje ove odluke u potpunosti. U rješavanje ovog problema pored zaposlenih u NPCG i agencija koje dovode turiste na ove ture mora se uključiti nadležna Ekološka inspekcija sa kaznenom politikom.

Tokom trajanja turističke sezone u Parku su registrovane i 3 manje nezgode, dvije od strane motorista (Tomina lazina i Bjelasička kosa) i jedna sa vozilom (u blizini skretanja ka Pešića jezeru). U svim ovim slučajevima nije bilo težih povrjeda, a radilo se o stranim državljanima.

Pored redovnih aktivnosti Služba fizičke zaštite je bila angažovana na pripremi turističke sezone (čišćenje putnog pravca Kraljevo Kolo – Biogradsko jezero, edukativne staze, parking prostora i lokaliteta oko objekata koji su u funkciji posjetilaca, rasijecanju putnog pravca od Biogradskog jezera do Dolova Lalevića, uklanjanju palih stabala na otoci Jezera i delti Biogradske rijeke, postavljanju info tabli na planini Bjelasici, kontroli čišćenja putnog pravca Vranjak - Dolovi Lalevića – Biogradsko jezero i djelimičnom nasipanju istog.

Ističe se potpuna posvećenost Službe fizičke zaštite što boljem odvijanju turističke sezone i svim posjetiocima na njihovom bezbjednom boravku u Parku, što je uvijek na prvom mjestu. U toku trajanja turističke sezone u nekoliko slučajeva uspješno su pronalazeni izgubljeni turisti u Parku.

Postavljanjem PTZ kamere na objektu suvenirnice olakšana je kontrola dešavanja na najvećem dijelu Biogradskog jezera. Kamera je donacija Opštine Kolašin.

Posebno ističemo važnost postavljanja kontrolno - naplatnog punkta na Vranjaku, čime je poboljšana naplata džiping tura i kontrola ulazaka u Park kako posjetilaca tako i onih koji bi mogli biti izvršioc protivravnih radnji na teritoriji Parka. Služba fizičke zaštite aktivno je učestvovala u postavljanju i učvršćivanju pomenutog objekta, kako ne bi uslijed loših vremenskih uslova došlo do oštećenja istog, kao što se desilo 2019. godine, kada je naplatni punkt uslijed loše izvedenih radova prvi jači vjetar oduvao.

Izgradnja foto čeke od strane CZIP na teritoriji Parka koji pripada Beranskoj opštini na lokalitetu Ševarine, je dobar novi sadržaj iz razloga rasterećenja Biogradskog jezera koje trpi najveći pritisak, i usmjeravanja posjetilaca ka ostalim djelovima Parka.

Na kraju ističemo predanost i požrtvovanost u obavljanju svojih redovnih poslova i zadataka svih zaposlenih u Službi fizičke zaštite.

Ambijentalna higijena i infrastruktura

U izvještajnom periodu zaposleni u Službi ambijentalne higijene i infrastrukture svakodnevno su radili na održavanju čistoće u Parku na sljedećim lokalitetima: Kraljevo kolo - Mobile home - Jezerštica, oko zgrade službi na Kraljevom kolu, parking prostoru kod naplatnog punkta, putnom pravcu Kraljevo kolo - Biogradsko jezero, na edukativnoj stazi oko Biogradskog jezera, parking prostoru, kao i oko same obale jezera.

Zaposleni u Službi ambijentalne higijene i infrastrukture radili su na održavanju putnog pravca Kraljevo kolo - Biogradsko jezero uklanjanjem odrona, slomljenih grana i drugog nanosa, očepljavanju propusta uslijed loših vremenskih uslova, kao i detaljno čišćenje rigole.

Tokom zimskih mjeseci zbog loših vremenskih uslova i jakog olujnog vjetra, kao i snježnog pokrivača, došlo je do izvaljivanja i lomljenja stabala, kako na edukativnoj stazi, tako i na putnim pravcima Kraljevo kolo - Biogradsko jezero i Biogradsko jezero - Dolovi Lalevića. Zaposleni u Službi su radili na uklanjanju palih stabala radi bezbjednosti i neometane prohodnosti zaposlenih i posjetilaca. Tokom zimskih mjeseci jedna od aktivnosti je bila i čišćenje snijega oko objekata koji se nalaze na Biogradskom jezeru i Kraljevom kolu.

Posebna aktivnost je bila usmjerena na samoj pripremi turističke sezone, gdje su zaposleni u Službi dali svoj doprinos na detaljnom čišćenju kompletne edukativne staze, parking prostora na Biogradskom jezeru, putnog pravca Biogradsko jezero - Kraljevo kolo, a nešto kasnije i putnog pravca Biogradsko jezero - Dolovi Lalevića.

U skladu sa mogućnostima i kapacitetom Službe odrađene su i popravke mobilijara i to:

- Popravka slomljenih klupa i naslona na parking prostoru kod Biogradskog jezera;
- Zamjena polomljenih letvi na ogradi Mobile homa;
- Popravka rampe na Mobile homu;
- Izrada novih klupa na Mobile homu;
- Zamjena polomljenih gaznih daski na splavu;
- Popravka dva slomljena znaka kod Mrijestilišta;
- Postavljanje novih prilaznih dasaka na splavu;
- Farbanje dasaka i ograde na splavu;

- Popravka stolova i klupa na parking prostoru (tokom sezone);
- Popravka slomljene klupe ispod nadstrešnice na ponti;
- Popravka jednog dijela velikog drvenog mosta u delti Biogradske rijeke;
- Popravka znaka na Bendovcu;
- Popravka klupe i stola kod Centra za posjetioce;
- Popravka i farbanje znakova na parking prostoru;
- Popravka i farbanje znakova na edukativnoj stazi;
- Popravka i farbanje znakova na putnom pravcu Kraljevo kolo - Biogradsko jezero;
- Šmirglanje table na ogradi mosta na ulaz u Park;
- Popravka jednog dijela ograde na malom mostu.

Jedan od prioriteta rada tokom sezone je bio detaljno košenje zelenih površina i to:

- Prilaz i ulaz u prostor Parka na Kraljevom kolu i Mobilehome;
- Košenje na putnom pravcu Kraljevo kolo- Biogradsko jezero;
- Oko znakova na parking prostoru;
- Oko edukativne staze;
- Oko nadstrešnice Guvno.

Pripadnici Službe su radili na pripremi čamaca za upotrebu, kao i njihovo pražnjenje uslijed obilnih padavina radi puštanja istih u upotrebu.

Tokom sezone akcenat je stavljen na održavanje ambijentalne higijene na najposjećenijim lokalitetima.

Izvršeni su sljedeći radovi: demontaža stare protrulo-trule ograde, nabavljena prosuva građa autentičnih dimenzija prethodne ograde, obrađena pripremljena građa po svim važećim stolarskim normativima koja je dopremljena na lice mjesta, rezanje, ukrajanje i pričvršćivanje elemenata navojnim vijkovima u formaciji autentičnog izgleda prethodne ograde i farbanje novo izgrađene ograde.

Izvršena je i zamijenjena folije na tablama i to:

- Biogradsko jezero - most na Kraljevom kolu;
- Pravila ponašanja - početak edukativne staze;
- Mapa - nadomak Biogradskog jezera;
- Kulturno nasleđe - nadomak Biogradskog jezera;
- Fauna - edukativna staza;
- Biljke - edukativna staza;
- Priroda - edukativna staza;
- Biogradski gigant i- edukativna staza;
- Koliki je obim - edukativna staza;
- Umjesto table mrijestilište postavljena je folija Pravila ponašanja u Parku, kao i billboard m-tel.

Služba za kontrolu i monitoring je u 2023. godini izvršila popravku postojećeg video nadzora kao i instalaciju kamere na Biogradskom jezeru, koja je bila predmet donacije Opštine Kolašin. Kamera je bila prijeko potrebna za kontrolu bezbjednosti korisnika usluga iznajmljivanja kajaka i drvenih čamaca, kao i zaštitu divljih životinja u zimskom periodu. Takođe, uz pomoć kamere se vodi evidencija naplate dnevnih pecaroških dozvola.

2.2. Stručna zaštita

U JPNPCG Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta, u okviru službi zajedničkih poslova, realizaciju poslova koje se tiču stručne zaštite, obavlja Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, koja u svom djelokrugu rada između ostalog, prati stanje ekosistema, biodiverziteta i kulturno historijskog nasljeđa Nacionalnog parka Biogradska gora, te predlaže mjere za njihovu zaštitu, unapređivanje, valorizaciju i sl.

Službom rukovodi šef i u okviru nje postoje dva odjeljenja: Odjeljenje za zaštitu prirodne baštine i Odjeljenje za zaštitu prostora i održivi razvoj.

U Službi za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj JPNPCG angažovano je ukupno osamnaest (18) zaposlenih i to na poslovima: jedan (1) šef Službe, jedan (1) rukovodilac za zaštitu prirodne baštine, dva (2) stručna saradnika za floru i vegetaciju, dva (2) stručna saradnika za oblast šumarstva, jedan (1) stručni saradnik za faunu beskičmenjaka, jedan (1) stručni saradnik za ihtiologiju, jedan (1) stručni saradnik za ornitologiju, dva (2) stručna saradnika za faunu sisara, jedan (1) rukovodilac Odjeljenja za zaštitu prostora i održivi razvoj, četiri (4) stručna saradnika za zaštitu životne sredine, jedan (1) stručni saradnik za održivi razvoj i jedan (1) stručni saradnik za zaštitu prostora.

U Službi u odnosu na Pravilnik o unutrašnjoj organizaciji i sistematizaciji radnih mjesta nedostaje jedan (1) stručni saradnik za herpetofaunu.

Radni angažman koji se odnosi na realizaciju programom definisanih aktivnosti iziskuje terenski rad i opremu koja je potrebna. U prethodnom periodu za stručne saradnike izvršena je nabavka terenske obuće, kao i oprema neophodna za neke aktivnosti koje su u vezi sa užim stručnim specijalnostima (lupa, meredov mreže, oprema za hvatanje i istraživanje slijepih miševa, detektor truleži, dvogledi, entomološka mreža i dr.). U narednom periodu neophodno je Službu opremiti materijalno tehničkim sredstvima kao što su: terenski automobil, terenska odjeća, kišne kabanice, pješački štapovi, teleskopi, fotoaparati, play back oprema za monitoring ptica i sl.

Preduzete mjere u cilju stručne zaštite Parka date su u poglavlju 3. Realizacija programa upravljanja.

3. REALIZACIJA PROGRAMA UPRAVLJANJA

Strateška oblast 1: Istraživanje, praćenje, obnova i unapređenje ekosistema, staništa i vrsta

Izvršena analiza i revizija podataka o flori i vegetaciji, sa posebnim osvrtom na prioritetne vrste i staništa i endemske vrste

Terenski rad, sa ciljem inventarizacije značajnih biljnih taksona, obavljen je u avgustu, u dva terenska izlaska, na travnim staništima u subalpijskom i alpijskom dijelu planine Bjelasice (Troglava, Zekova glava) i na tresetnim staništima na lokalitetima Pešiča jezero, izvorište Biogradske rijeke, Šiško jezero, Ševarine i Reljina.

Podaci su unijeti u elektronsku (Exel) bazu. Za svaki takson je utvrđen status zaštite po osnovu nacionalnih lista (endemi i zaštićene vrste - Sl. list RCG 76/06) i/ili međunarodnih lista (Bernska konvencija, EU Habitat direktiva – NATURA 2000, IUCN Crvene liste, IPA, CITES). Nazivi taksona su usklađeni sa važećim evropskim listama (Flora Europaea, Euro+Med Plantbase, Med-Checklist, Catalogue of Life).

Inventarisano je 97 biljnih taksona, od kojih 56 ima nacionalni i/ili međunarodni značaj i zaštitu.

Endemi: 21 takson (*Achillea abrotanoides*, *Tanacetum larvatum*, *Sempervivum kosaninii*, *Leucanthemum chloroticum*, *Jovibarba heuffelii*, *Silene sendtnerii*, *Lilium albanicum*, *Knautia dinarica* subsp. *dinarica*, *Onobrychis montana* subsp. *scardica*, *Phyteuma pseudorbiculare*, *Pinus peuce*, *Dactylorhiza cordigera* subsp. *bosniaca*, *Cytisus tommasinii*, *Pinguicula balcanica* subsp. *balcanica*, *Plantago reniformis*, *Lactuca pancicii*, *Dianthus nitidus* subsp. *lacusicii*, *Dianthus integer* subsp. *integer*, *Linum capitatum*, *Acer heldraichii*, *Rumex balcanicus*).

Subendemi: 4 taksona (*Gentianella crispata*, *Draba lasiocarpa*, *Jasione orbiculata*, *Armeria canescens* subsp. *nebrodensis*).

Zakonom zaštićeni, Sl. list RCG 76/06: 12 taksona (*Sempervivum kosaninii*, *Leucanthemum chloroticum*, *Phyteuma pseudorbiculare*, *Gentiana punctata*, *Pinus peuce*, *Dactylorhiza cordigera* subsp. *bosniaca*, *Pinguicula balcanica* subsp. *balcanica*, *Gymnadenia conopsea*, *Plantago reniformis*, *Dianthus nitidus* subsp. *lacusicii*, *Acer heldraichii*, *Rumex balcanicus*).

Habitat direktiva i Bernska konvencija: *Dianthus nitidus* subsp. *lacusicii*.

CITES: 2 vrste orhideja (*Dactylorhiza cordigera* subsp. *bosniaca*, *Gymnadenia conopsea*).

IUCN Crvena lista za EU: 38 taksona, od kojih je 35 taksona sa LC nivoom ugroženosti (*Achillea millefolium*, *Allium carinatum*, *Sempervivum marmoreum*, *Veratrum album*, *Allium schoenoprasum*, *Lilium albanicum*, *Gentiana acaulis*, *Vaccinium myrtillus*, *Gentiana punctata*, *Primula elatior* subsp. *intricata*, *Dactylorhiza cordigera* subsp. *bosniaca*, *Daphne mezereum*, *Hypericum perforatum*, *Juniperus communis* subsp. *nana*, *Epilobium angustifolium*, *Angelica sylvestris*, *Eriophorum angustifolium*, *Alchemilla xanthochlora*, *Parnassia palustris*, *Caltha palustris*, *Epilobium palustre*, *Molinia caerulea*, *Gymnadenia conopsea*, *Fagus sylvatica*, *Lactuca pancicii*, *Geum rivale*, *Euphrasia rostkoviana*, *Gentiana crutiata*, *Acer heldraichii*, *Festuca rubra* subsp. *falax*, *Carex acuta*, *Picea abies*, *Gentiana asclepiadea*, *Potentilla erecta*, *Paris quadrifolia*), 2 taksona sa NT nivoom ugroženosti (*Pinus peuce*, *Dianthus nitidus* subsp. *lacusicii*) i 1 takson sa DD stepenom ugroženosti (*Rumex balcanicus*).

IPA: 2 taksona (*Dianthus nitidus* subsp. *lacusicii*, *Pinguicula balcanica* subsp. *balcanica*).

U cilju kvalitetnijeg korišćenja i prezentovanja prikupljenih literaturnih i terenskih podataka u Exel bazi, izvršena je obuka stručnih saradnika za rad u GIS-u.

Kartirano i definisano stanje značajnih stanišnih tipova i dijagnostičkih vrsta u ugroženim Natura staništima

U toku 2023 godine nastavljeno je kartiranje stanišnih tipova 7140 *Prelazne tresave* i 7230 *Alkalne tresave*.

Prelazne tresave su zajednice u kojima se formira treset na površini oligotrofnih do mezotrofnih voda. Ova staništa imaju specifičan prelazan karakter jer se vodom snabdevaju i iz padavina (ombrogeno) i iz površinskih voda (soligeno). Predstavljaju veliku i raznovrsnu grupu biljnih zajednica koje se obično mozaično smjenjuju sa vodenom i amfibijskom vegetacijom, ako i vegetacijom vlažnih livada. U velikim tresavskim sistemima najspecifičnije su zajednice "talasastih busenjaka", "plutajućih tepiha" i "drhtavih tresava", koje izgrađuju srednji i niski šaševi sa belim (*Sphagnum* spp.) i mrkim mahovinama. Ove zajednice pripadaju redovima *Scheuchzerietalia palustris* i *Caricetalia fuscae*.

Alkalne tresave su vlažna staništa obrasla tresetnim ili sedrenim niskim šaševima i mrkim mahovinama koje formiraju zajednice na permanentno natopljenim zemljištima. Ova staništa se vlaže ili podzemnim ili površinskim vodama koje su veoma bogate bazama, zbog čega se često nazivaju i "bogatim tresavama". Treset, ukoliko se formira, se razvija u akvatičnim uslovima. Alkalne tresave su izuzetno bogate specijalizovanim, veoma rijetkim i ograničenim vrstama. Ona pripadaju grupi staništa koja su pretrpjela najtežu degradaciju.

Kartiranje tresetnih staništa rađeno je na lokalitetima Ševarita lokva, katun Šiška (obuhvatajući malo Šiško jezero), Reljine i Pešića jezero.

Aktivna zaštita šumskih ekosistema

U cilju adekvatne i efikasne zaštite, održavanja i unapređivanja šumskih ekosistema, evidentirana su stabla sa simptomima zaraze, izvaljena i suva stabla, snjegolomovi i vjetrolomovi, stabla koja nemaju mogućnost daljeg razvoja i stabla koja ugrožavaju nesmetan prolaz posjetioca kroz Park i dovode u opasnost oštećenja materijalne imovine u okruženju:

- Predmet obilaska je bila PC Suvodo-Šiška i odjeljenja 1,2 i 3 u kojima je evidentirana određena količina izvaljene drvene mase, prouzrokovane velikim vjetrom, snijegom a uslijed velike količine padavina koje su bile tokom zimskog i proljetnog perioda. S obzirom na činjenicu da su oba godišnja doba bila veoma kišovita, a samim tim je i zemljište bilo natopljeno velikom količinom vode, tako su se stekli uslovi da se procesi izvaljivanja i preloma stabala četinarskih vrsta, koja inače imaju površinski korijen, samim tim ubrzaju, a naročito u odjeljenju 2. U odjeljenju 3 je doznačena određena količina bukovih stabala, kao rezultat mjera njege u šumama Parka, a radi obnavljanja podmlatka. Na lokalitetu odjeljenja 2 je primjećeno da je prethodnih godina, u blizini ovih izvaljenih stabala bila prisutna određena količina sušika. Kako osušena stabla nisu imala mogućnost da se odupru velikoj snazi vjetra stoga su djelovi šume sa zdravim stablima bila na udaru. Jedan dio stabala u odjeljenjima 1, 2 i 3 koja su bila izvaljena i prelomljena, su doznačena, a sa

njima i određeni broj stabala bukve koja su pokazivala simptome truljenja i sušenja, ali su bila u dubećem stanju. Količina ukupne doznačene drvene mase je 120,422m³. Od ukupne drvene mase stabala, 60% čine izvale i prelomi, a ostalih 40% čine suva i trula stabla. U cilju unapređivanja saradnje sa lokalnim stanovništvom, a u skladu sa zakonom, izvršila se dodjela drvnih sortimenata iz reda sanitara po prikupljenim zahtjevima. Na osnovu odluke Upravnog odbora br. 01-3306 od 22.09.2023. godine, donijeta su rješenja po zahtjevu stanovništva za potrebe u ruralnom području za njih 17 (sedamnaest), i to zahtjevi za 76m³ čamovine i za 31m³ bukve, za šta su uredno izvršene uplate nakon čega su pristupili izvođenju radova, gdje su, uz kontrolu nadzornika, složeni šumski redovi, okorani panjevi i iz šume odstranjena trula, čamova debla, kako bi se smanjio rizik od obolijevanja zdravih stabala. Izvršen je prijem i otprema drvene mase u predviđenom roku.

- Zdravstveno stanje šuma je dobro kako u šumama van prašumskog rezervata tako i u šumama prašumskog rezervata. Evidentirane su poneke vjetroizvale kao i prelomi. Kako je ljeto bilo sa velikom količinom padavina tako se moglo i očekivati da uz prve vjetrove dođe i do preloma i vjetroizvala u Parku. Treba napomenuti da je jedna od karakteristika Parka i ta da, većim dijelom kroz I Zonu zaštite, kako od Kraljevog Kola do Biogradskog jezera, i jednim dijelom do Dolova Lalevića, prolazi putna infrastruktura, i ona se redovno održava. Obilaskom edukativne staze oko Biogradskog jezera evidentirano je 12 stabala koja su problematična - prelomljena, polomljena i koja predstavljaju opasnost za zaposlene, turiste kao i za pokretnu imovinu, od kojih se 4 stabla nalaze u I Zoni, 7 stabala u III zoni, a samo jedno u II Zoni Parka. Ukupna zapremina stabala je 58,033m³ drvene mase (Izveštaj o obilasku edukativne staze od 18.08.2023.godine). U saradnji sa Agencijom za zaštitu životne sredine je problem oko uklanjanja evidentiranih stabala regulisan.
- Za potrebe NP Biogradska gora su doznačena 4 stabla ukupne drvene mase 4,724m³.

Slika 1: Fotografije iz PJ Suvodo - Šiška

U skladu sa programima upravljanja za nacionalne parkove za 2023. godinu, kao i sa Planom gazdovanja šumama u privatnoj svojini (br.05-1370 od 10.05.2023.godine) odobren od strane UO JPNPCG), Javno preduzeće je bilo u obavezi vlasnicima privatnih šuma u nacionalnim parkovima izvršiti odobravanje za uklanjanje drvene mase u šumama koje se nalaze u privatnom vlasništvu. Doznaka je izvršena na osnovu stručne procjene i izračunata je drvena masa za uklanjanje po određenim bonitetima. Doznačeno je ukupno 59,7m³, za tri vlasnika, nakon čega su podaci bili

prosljeđeni Službi za kadrovske, pravne i opšte poslove, za izradu Rješenja za uklanjanje odobrenih stabala i drvne mase po zahtjevima.

Stabilne populacije mrmoljaka

Tokom 2023. godine započeto je istraživanje literature i sakupljanje podataka o prethodnim istraživanjima faune vodozemaca i gmizavaca. Podaci iz dostupnih publikacija uneseni su u bazu podataka. Prema sakupljenim literaturnim podacima na prostoru NP Biogradska gora registrovano je 11 vrsta vodozemaca i 10 vrsta gmizavaca.

Realizovana su terenska istraživanja u cilju evidentiranja stanja mrmoljaka u okolnim barama i Biogradskom jezeru. Istraživanje faune vodozemaca i gmizavaca je vršeno na utvrđenom transektu obalom oko Biogradskog jezera i okolnim barama u neposrednoj blizini (više bara oko jezera koje su efemerne prirode) u junu mjesecu.

Terenskim istraživanjem registrovano je prisustvo (3) tri vrste vodozemaca i (3) tri vrste gmizavaca. Ovim istraživanjem nijesu registrovane vrste mrmoljaka (*Ichthyosaura alpestris*, *Lissotriton vulgaris*) koje se navode u skorijim literaturnim nalazima (Čađenović, N. (2014), Čađenović, N. (2019)).

Pregled utvrđenih vrsta vodozemaca i gmizavaca na istraživanom području sa konzervacionim statusima i stepenom ugroženosti u Crnoj Gori i Evropi:

Bufo bufo (obična krastača) - IUCN kategorija LC, Crvena lista CG LC, dodatak III Bernske konvencije. Vrsta je zaštićena u Crnoj Gori Rješenjem o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta ("Sl. list RCG", br. 76/06).

Rana graeca (grčka smeđa žaba) - IUCN kategorija LC, Crvena lista CG LC, Aneks IV Habitat direktiva, dodatak III Bernske konvencije, Balkanski endem. Vrsta je zaštićena u Crnoj Gori Rješenjem o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta ("Sl. list RCG", br. 76/06).

Rana dalmatina (šumska smeđa žaba) - IUCN kategorija LC, Crvena lista CG LC, Aneks IV Habitat direktiva, dodatak II Bernske konvencije.

Podarcis muralis (zidni gušter) - IUCN kategorija LC, Crvena lista CG LC, Aneks IV Habitat direktiva, dodatak II Bernske konvencije. Vrsta je zaštićena u Crnoj Gori Rješenjem o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta ("Sl. list RCG", br. 76/06).

Natrix natrix (ribarica) - IUCN kategorija LC, Crvena lista CG LC, Aneks IV Habitat direktiva, dodatak III Bernske konvencije. Vrsta je zaštićena u Crnoj Gori Rješenjem o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta ("Sl. list RCG", br. 76/06).

Natrix tessellata (bjelouška) - IUCN kategorija LC, Crvena lista CG LC, Aneks IV Habitat direktiva, dodatak II Bernske konvencije. Vrsta je zaštićena u Crnoj Gori Rješenjem o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta ("Sl. list RCG", br. 76/06).

Istraženi speleološki i drugi objekti važni za očuvanje značajnih kolonija slijepih miševa (Chiroptera) i sprovedene mjere zaštite ugroženih kolonija

Izvršena je nabavka neophodne opreme za precizniju determinaciju vrsta slijepih miševa. Istraživanja su sprovedena u toku 2023. godine i registrovano je ukupno 12 vrsta slijepih miševa uz primjenu više ultrazvučnih detektora. Izvršen je i monitoring najveće, do danas poznate,

porodiljske kolonije malog potkovičara u objektu na Kraljevom kolu. Ove godine u objektu su izbrojane 302 jedinke. Evidentirana je degradacija objekta u manjem obimu.

Očuvanje vrsta iz porodice *Mustelidae* (kune) kroz očuvanje njihovih staništa

Aktivnost je djelimično realizovana. Planom javnih nabavki nije predviđena nabavka neophodne opreme, pa se realizacija aktivnosti odnosila samo na registrovanje tragova prisutnosti vidre na postojećim vodotokovima i podaci su unijeti u bazu.

Istraživanje faune insekata i kartiranje najznačajnijih staništa

Nastavljeno je istraživanje literature i sakupljanje podataka o prethodnim istraživanjima faune *Lepidoptera* i *Coleoptera*. Podaci iz dostupnih pojedinačnih publikacija, koje su pretežno vezane za pojedine vrste rodova ili familija, unijete su u bazu podataka. Prema sakupljenim literaturnim podacima na prostoru NP Biogradska gora registrovano je 54 vrste dnevnih leptira.

Realizovana su terenska istraživanja u cilju rekognosciranja faune dnevnih leptira Parka sa posebnim osvrtom na zakonom zaštićene i Natura vrste. Istraživanje faune *Lepidoptera* vršeno je na lokalitetima: Zekova glava, Troglava, Biogradska gora, Svatovsko groblje, Pešića jezero, Šiško jezero, Ševarine i Reljine u periodu jul – avgust. Na predmetnom području tokom terenskih istraživanja registrovano je prisustvo 33 vrsta dnevnih leptira svrstanih u 5 familija. Od vrsta koje su zakonom zaštićene ili su prepoznate kao Natura vrste registrovane su:

Phengaris alcon (gorski ili močvarni plavac) - IUCN kategorija NT, Crvena lista CG VU. Vrsta je registrovana na lokalitetu Zekova glava u julu mjesecu.

Polyommatus damon (damonov plavac) - IUCN kategorija NT. Vrsta je registrovana na širem području Bjelasice tokom jula mjeseca.

Papilio machaon (lastin rep) - Vrsta je zaštićena u Crnoj Gori Rješenjem o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta ("Sl. list RCG", br. 76/06), Crvena lista CG NT, Natura 2000 vrsta. Vrsta je registrovana u julu mjesecu na lokalitetima: Troglava, Zekova glava i Šiško jezero.

Paranassius apollo (apolonov leptir) - IUCN kategorija NT, Crvena lista CG VU, Aneks IV Habitat direktiva, dodatak II Bernske konvencije. Vrsta je zaštićena u Crnoj Gori Rješenjem o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta ("Sl. list RCG", br. 76/06), Natura 2000 vrsta. Vrsta je registrovana na lokalitetima: Zekova glava i Šiško jezero u julu mjesecu.

Strateška oblast 2: Očuvanje, unapređivanje i promocija kulturno-istorijskih i etnografskih vrijednosti i potencijala

U kontekstu redovnih aktivnosti, kroz rad na popisu i dokumentovanju nematerijalne kulturne baštine na prostoru NP Biogradska gora zabilježena je vještina tkanje, predenje, ručni rad (pletenje, vez, heklanje i šivenje).

Kroz kreiranje okvira za promociju nacionalnih parkova i predstavljanje široj javnosti u martu mjesecu su organizovani "Dani Nacionalnih parkova" u TC Big Fashion, u Podgorici. Tom prilikom održan je sajam proizvoda lokalnog stanovništva i prezentacija starih vještina i zanata sa prostora svih pet nacionalnih parkova. Ovaj događaj je bio prilika da se najavi nastupajuća turistička sezona i pozovu posjetioci da posjete nacionalne parkove i uživaju u prirodi i na neobavezan način uče o svojoj prošlosti.

Uzeto učešće na Multidisciplinarnoj naučnoj konferenciji Nematerijalno kulturno nasljeđe i održivi turizam - Mogućnosti i izazovi 2003-2023. koja je održana krajem aprila u JU „Muzeji i galerije“ Tivat, sa radom “Značaj JPNPCG u očuvanju, valorizaciji i prezentaciji nematerijalnog kulturnog nasljeđa kroz turističku održivost”, rad će biti publikovan u Zborniku sa Konferencije.

U okviru aktivnosti na kreiranju programa organizovanja važnih datuma kao što je “Dan evropskih parkova (“Gradimo na našim korjenima“, a glavni moto je - U našem nasljeđu leži naša prošlost, sadašnjost i budućnost”) sa temom “Na korjenu prašume”, program vezano za obilježavanje ovog značajnog datuma. S tim u vezi, JPNPCG je (24.maja 2023.god.), organizovalo cjelodnevni edukativni program u Nacionalnom parku Biogradska gora, zaštićenom prirodnom području u kojem je još daleke 1878.godine osnovan Knjažev zabran. Učesnici programa bila su djeca osnovnih škola, članovi edukativnog programa “Mladi čuvari parka”. Kroz obilazak prašume, Biogradskog jezera, edukativne staze i posjete Centru za posjetioce, učesnicima programa pružila se najpotpunija i najljepša slika kulturno-istorijskog i etnografskog nasljeđa ovog Parka. Obilaskom Biogradske gore djeca su imala priliku da saznaju više o baštini ovog zaštićenog područja i značaju njegovog očuvanja. Programom je bila obuhvaćena i posjeta Botaničkoj bašti Dulovine, kao tekovini koja postoji više od 40 godina. Na ovaj način, djeca su dodatno proširila svoja znanja o značaju biodiverziteta, a posebno o očuvanju rijetkih i ugroženih vrsta.

Slika 2: Program obilježavanja „Dana evropskih parkova” sa temom „Na korijenima prašume”

Strateška oblast 3: Edukacija, interpretacija prirodnih i kulturnih vrijednosti parka i razvoj turizma orijentisanog ka prirodi

Razvijena edukacija i interpretacija. Lokalno stanovništvo i posjetioци su kvalitetno edukovani o vrijednostima NP Biogradska gora

Edukativni program „Obradujmo prirodu”, koji obuhvata interpretaciju kulturnih i prirodnih vrijednosti NP Biogradska gora, a realizuje se u saradnji sa osnovnim školama, nastavljen je tokom izvještajnog perioda. Održane su dvije radionice, u kojima je učestvovalo 60 djece iz

osnovne škole sa područja Kolašina. Učenicima je, pored edukativne radionice, obezbjeđen i edukativni buklet.

U saradnji sa LTO, osnovnim školama i drugim subjektima održano je osam edukativnih radionica na temu upoznajemo NP Biogradska gora sa po 25 učesnika po radionici i obilježeno je 11 ekološko značajnih datuma u kojima je učestvovalo po oko 30 učesnika po radionici. Radionice su početkom kalendarske godine održavane u Upravnoj zgradi NP Biogradska gora, a kasnije u Centru za posjetioce i na edukativnoj stazi na Biogradskom jezeru.

Početkom 2023. godine u okviru edukativnog programa "Upoznajte nacionalne parkove Crne Gore", JPNPCG pripremio je i odštampalo bojanku "Upoznaj, oboji, saznaj, zavoli", namijenjenu najmlađoj populaciji. Kroz slikoviti materijal biljnog i životinjskog svijeta Nacionalnog parka Biogradska gora, djeca su mogla saznati više o ovom zaštićenom području na način prilagođen njihovom uzrastu.

Bojanka je distribuirana kroz edukativne radionice u obilježavanju sledećih ekoloških datuma:

- 26. januar - "Svjetski dan obrazovanja o zaštiti životne sredine" u vrtiću "Suncokrili" u više grupa (75-oro djece);
- 5. juna "Svjetski dan zaštite životne sredine" u JPU "Irena Radović" za sve predškolce u opštinama Danilovgrad i Spuž (150-djece), zatim u eko vrtiću "Bambino" za više grupa (70-oro djece);
- Povodom manifestacije "Dani nacionalnih parkova CG", održane u tržnom centru Big fashion u Podgorici, organizovana je edukativna radionica za djecu vrtića Pinokio (75-djece), dok je veliki broj bojanke (130) podijeljen tokom dvodnevnog trajanja ove manifestacije;
- Povodom Međunarodnog dana biodiverziteta i Evropskog dana parkova u maju je u svim parkovima organizovana i promovisana akcija pod nazivom "Čisto lice nacionalnih parkova" u kojoj su pored zaposlenih u parkovima učestvovali i lokalne zajednice, predstavnici NVO i zainteresovani građani. Poziv za ovu akciju na društvenim mrežama podijelio je veliki broj građana, a objave je vidjelo preko 13.000 pratilaca.

U izvještajnom periodu uspostavljena je saradnja sa volonterskim organizacijama iz Belgije. Volonteri Horizons Guides group of Braine-le-Comtee (unit HCO2), uzrasta od 15-24 godine, boravili su NP Biogradska gora u periodu od 17.07.- 21.07.2023. godine. Sporazumom o saradnji definisana su prava, obaveze i aktivnosti JPNPCG i volonterske organizacije. Volonteri su uz podršku stručnih saradnika i nadzornika u NP Biogradska gora, učestvovali na edukativnim radionicama, obavljali aktivnosti na terenu poput sakupljanja otpada, farbanja turističke infrastrukture, kao druge aktivnosti po dogovoru sa zaposlenima u Parku.

U saradnji sa TO Kolašin, osmišljen je i urađen dizajn i štampa lifleta sa programom obilaska Pešića jezera (500 kom). Liflet je promovisan na sajmu u Sloveniji od strane TO Kolašin.

Slika 3: Liflet sa programom obilaska Pešća jezera

Urađen je Izvještaj o analizi stanja staze Ševarine-Ševarinsko jezero-katun Šiška-Šiško jezero. Staza je dužine oko 5 km i dat je prijedlog njenog uređenja, sa GPS snimkom, fotodokumentacijom i neophodnim informacijama. Predviđeno je da se staza prilagodi edukativnim stazama.

Izvršena je priprema tekstova, dizajn štampa folija za postojeće i nove informativne table. Postavljeno je 12 folija na postojećim tablama na lokalitetima: most na Kraljevom kolu, parking prostor nadomak Biogradskog jezera i na edukativnoj stazi oko Biogradskog jezera.

Izvršena je dopuna dizajna na postojećem edukativnom materijala i čeka se odobrenje za njegovu štampu.

Park je uspješno promovisan na tržištu

Kontinuirano preko štampanih i elektronskih medija, društvenih mreža (Instagram i Facebook), kao i sajta JPNPCG, promovisane su najznačajnije vrijednosti i turistička ponuda Parka. Redovno je ažuriran sadržaj na zvaničnom sajtu postavljanjem informacija, aktuelnosti, dokumentacije, fotografija i video snimaka u cilju informisanja javnosti o najznačajnijim aktivnostima Javnog preduzeća i nacionalnih parkova. Tokom izvještajnog perioda preko sajta je omogućena online prodaja dnevnih i godišnjih ulaznica kako domaćim tako i inostranim posjetiocima.

Na sajtu je u vezi sa Parkom objavljeno 65 tekstova. Kreirana je nova stranica „Priče iz parkova“, u okviru koje su objavljivane zanimljivosti o biodiverzitetu NPCG, kulturno-istorijskom nasleđu, kroz atraktivne fotografije i video materijal predstavljena je turistička ponuda nacionalnih parkova, predlozi lokaliteta koje treba posjetiti, priče o lokalnom stanovništvu u cilju promocije njihovih vještina, umijeća i znanja, kroz predmete i rukotvorine koji su proizvedeni na prostoru nacionalnih parkova, kao i priče posjetilaca koji su dijelili utiske nakon posjete nacionalnim parkovima.

Tokom sezone objavljeno je više promotivnih tekstova o turističkoj ponudi nacionalnih parkova. Tekst „Doživite proljeće u nacionalnim parkovima Crne Gore“ u Dnevnoj novinini „Vijesti“ pregledan je 21.440 puta. Pripremljeni su promotivni tekstovi i objavljeni u magazinima „Gracia“, „Ljepota i zdravlje“ i portalu MNE Magazin.

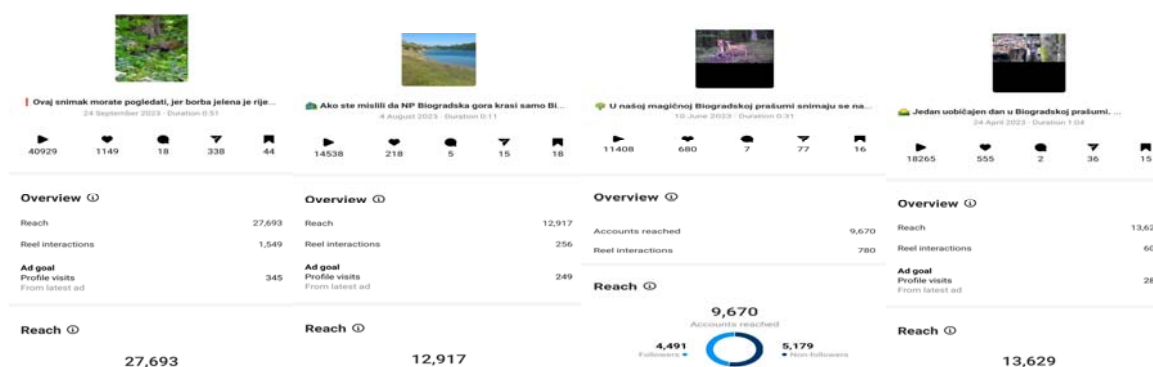
Slika 4: Promocija turističke ponude objavljivanjem tekstova i fotografija

Za Drugačiju radio stanicu snimljen je audio serijal o svih pet nacionalnih parkova, prirodnim, kulturnim vrijednostima, aktivnom odmoru, pričama i legendama. Pripremljeni su video i foto materijali sa ciljem promovisanja određenih manje posjećenih lokaliteta kako bi se smanjio pritisak posjetilaca na najfrekventnije lokalitete i prikupljen foto materijal za arhivu NPCG. Posebno interesovanje vladalo je za objave i video snimke koje su poslali nadzornici Službe zaštite sa terena, a koji prikazuju životinjski i biljni svijet Parka.

Slika 5: Fotografije koje je zabilježila Služba zaštite Parka u cilju promocije vrijednosti ovog područja

U izvještajnom periodu u vezi sa Parkom na društvenim mrežama objavljeno je 209 objava na Facebook stranici i 107 na Instagram stranici.

Slika 6: Objave na društvenim mrežama sa najvećim brojem pregleda

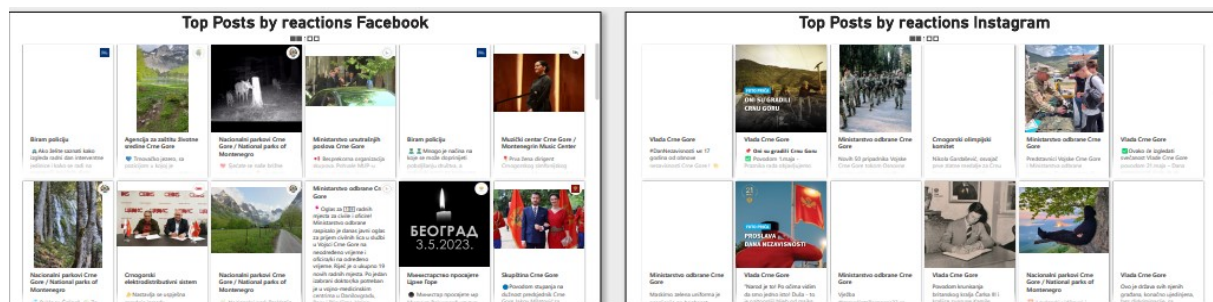
Prema analizi agencije „Terra World” koja je tokom maja 2023. pratila uspješnost vođenja društvenih mreža crnogorskih državnih institucija, JPNPCG našlo se na prvom mjestu. Od maja

2023. do kraja godine broj pratilaca na društvenim mrežama je porastao, na FB za oko 2.500, te Instagramu više od 2.500, a društvene mreže nacionalnih parkova prepoznate su kao mjesto gdje zainteresovani mogu potražiti informacije, postaviti pitanja i uputiti sugestije, i u najkraćem roku dobiti potrebne odgovore.

Terra Rank	Names	Trend %	Avatar (P)	Talking About (P)	Followers (P)	Fans Reactions	Post (P)	Likes (P)	% Trend (P)	Reactions Trends (P)	Audience Rank (P)	Avatar (P)	Followers (P)	Follows Reactions	Post (P)	Likes (P)	% Trend (P)	Reactions Trends (P)
1	Nacionalni parkovi	5.24%		664	9,620	6.62%	46	72	35.85%		Instagram	3	8,652	4.90%	33	159	39.68%	
2	Ministarstvo odbrane	1.61%		240	10,845	1.58%	46	64	12.41%		Instagram	1	10,199	5.33%	50	248	4.64%	
3	Biram Policiju	0.00%		144	997	205.82%	14	205	0.00%		Facebook	35					0.00%	
4	Muzički centar	0.41%		1,141	4,727	4.82%	37	32	3.23%		Instagram	5	3,079	11.40%	34	88	35.38%	
5	Paraolimpijski komitet	2.86%		310	1,034	9.67%	41	34	17.24%		Facebook	8	510	16.88%	36	33	2.94%	
6	EPA.ORG.ME	20.45%		391	2,751	33.91%	18	89	102.27%		Facebook	35	1,315				0.00%	
7	Министарство просјете	0.59%		255	25,764	0.65%	42	35	2.94%		Facebook	35	9,317				0.00%	
8	Vlada Crne Gore	2.84%		73	49,365	0.24%	35	28	13.14%		Instagram	2	32,681	2.83%	40	185	39.37%	
9	Olimpijski komitet	3.05%		340	8,150	1.42%	30	24	3.99%		Instagram	4	5,616	3.17%	47	86	6.17%	
10	MUP	9.84%		16	5,472	6.03%	21	41	51.85%		Instagram	6	6,542	4.98%	19	111	2.63%	
11	CEDIS	27.47%		97	12,820	1.58%	30	24	14.29%		Instagram	20	2,517	2.82%	10	29	123.08%	
12	Ministarstvo javne uprave	23.65%		226	4,860	3.27%	20	30	130.77%		Facebook	17	2,673	1.72%	27	14	127.38%	
13	Elektroprivreda Crne Gore	11.16%		150	20,356	0.38%	19	28	14.14%		Facebook	22	2,237	1.97%	13	15	36.67%	

Slika 7: Analiza agencije „Terra World” o uspješnosti vođenja društvenih mreža, JPNPCG na prvom mjestu

Slika 8: Top postovi o NP na Facebook i Instagram stranici

PR kampanje

U cilju očuvanja prirodnih vrijednosti parkova u saradnji sa Ekološkom inspekcijom pojačana je kontrola korišćenja kvadova u nacionalnim parkovima, a koje je pratila i kampanja “Stop kvadovima u nacionalnim parkovima” na društvenim mrežama i u medijima. Cilj kampanje koja je organizovana tokom juna bio je informisanje građana i upozorenje da se kvadovi ne mogu koristiti mimo staza i lokalnih puteva. U okviru ove kampanje oko 40.000 pratilaca posjetilo je zvanične stranice JPNPCG na društvenim mrežama i vidjelo objave koje su se ticale ove aktivnosti.

Slika 9: Promovisana kampanja Stop kvadovima putem medija i na društvenim mrežama

Tokom izvještajnog perioda promovisana je kroz višemjesečnu kampanju “Godišnja ulaznica za NPCG” kojom je posjetiocu po promotivnoj cijeni od 13,50 eura omogućen neograničeni broj ulazaka u svih pet zaštićenih područja do kraja kalendarske godine. Na društvenim mrežama vijest o godišnjoj ulaznici vidjelo je preko 65.000 pratilaca, dok su građani o ovoj povoljnosti informisani u preko 20 različitih objava. Godišnja ulaznica promovisana je tokom različitih medijskih gostovanja, prilikom davanja izjava za javnost, dok su informacije o mogućnosti kupovine u više navrata tokom izvještajnog perioda podijelili i influenceri na društvenim mrežama.

Slika 10: Promovisana Godišnja ulaznica na društvenim mrežama

JPNPCG je u saradnji sa NTOCG učestvovalo na međunarodnim turističkim sajmovima i događajima koji okupljaju posjetioce zainteresovane za aktivni odmor i boravak u prirodi. Turisti su se najviše interesovali za pješačke i planinarske staze, obilazak planinskih jezera, posjetu katunima.

Turistička ponuda svih pet nacionalnih parkova promovisana je na sljedećim međunarodnim događajima:

- Sajam u Štutgartu CMT – “Fahrrad und WanderReisen”, od 14-16. januara 2023;
- Sajam turizma „Ferien Messe 2023 “ u Beču, od 16-19. marta 2023. godine;
- 44. Svjetska berza putovanja „WTM 2023” (World Travel Market), od 6-8. novembra 2023. godine, u Londonu.

Služba je takođe organizovala i promovisala „Dane nacionalnih parkova“ u Podgorici gdje su pored informacija o turističkoj ponudi i vrijednostima zaštićenog područja, posjetioci mogli vidjeti i kupiti domaće proizvode lokalnog stanovništva iz Parkova.

Slika 11: Promovisana turistička ponuda tokom Dana NPCG u Podgorici, 24-25.3.2023.

Kreativnom interaktivnom radionicom na gradskom trgu u Podgorici obilježena je Međunarodna noć slijepih miševa, a djeca su, kao i svi zainteresovani posjetioци, informisani o načinu života i zaštiti ove vrste.

Zbog loših vremenskih uslova za prvomajsko otvaranje Parka, organizovanje tog događaja je preusmjereno na promotivni događaj “Pješačenje sa ambasadorima” u kojem je učestvovalo oko 20 predstavnika diplomatskog kora. Takođe je promovisan događaj “Na korijenju prašume” koji je organizovan u okviru Evropskog dana parkova.

Od promotivnog materijala izvršen je reprint brošura Aktivni odmor na njemačkom i engleskom jeziku (460 kom), reprint kataloga NPCG na engleskom jeziku (220 kom), reprint flajera “Panoramski put” na engleskom jeziku (220 kom), izrada bedževa (60 kom) izrada postera (10 kom). Propagandni materijal je dizajniran i poručen, ali isporuka i način plaćanja će biti izvršeni u prvom kvartalu 2024. godine.

Strateška oblast 4: Turizam zasnovan na aktivnom odmoru u prirodi

Unaprijeđena i razvijena turistička infrastruktura Parka je usklađena sa principima zaštite prirode i u funkciji je posjetilaca

Završena je administrativna procedura i idejno rješenje za glavni ulaz u Parku, što predstavlja prvi korak u realizaciji ove aktivnosti, a koji je definisan za 2023. godinu.

Izvršena je nabavka i postavljen je kontrolno-naplatni punkt na lokaciji Vranjak.

Izvršena je zamjena dotrajalih folija, popravka tabli, priprema tekstova sa prevodom, urađen dizajn za nove table. Shodno tome, izvršena je nabavka tri nove drvene table sa folijom na lokacijama Vranjak, Kamena rijeka i izvor Biogradske rijeke, šest smjerokaza na lokacijama Katunina, Pešića jezero, Ursulovačko jezero, Šiško jezero, Svatovsko groblje i Bjelasička kosa i zamjena folija za tri postojeće table.

Urađen je izvještaj i dat predlog za plan uređenja i formiranja biciklističke staze Ševarine-Ševarinsko jezero – katun Šiška-Šiško jezero-Suvodo. Uz izvještaj su priložene fotografije sa terena i GPS snimak.

Putem društvenih mreža (instagram i facebook), kao i sajta JPNPCG, kroz fotografije, zanimljive tekstove, promovisala se ponuda sportskog ribolova i “fly fishing”. Data je podrška u organizaciji i promociji prvenstva Crne Gore u mušičarenju i pripremama za svjetsko prvenstvo. Ove godine bilježi se rast prodatih sportskih ribolovnih dozvola (215), u odnosu na prošlu godinu (202).

Pripremljen je projektni zadatak za rekonstrukciju i uređenje objekta mrijestilišta na obali Biogradskog jezera.

Služba za promociju, marketing i turizam imala je više sastanaka sa predstavnicima nekoliko NVO koje se bave unapređenjem standarda osoba sa invaliditetom, povodom prilagođavanja glavnih atrakcija parkova i centara za posjetioce njihovim potrebama. U tom smislu, odrađen je predlog lokacija koje će biti adaptirane u skladu sa potrebama osoba sa invaliditetom, a kako bi mogle pristupiti sadržajima centara i pojedinim prirodnim atrakcijama. NVO Savez paraplegičara Crne Gore je dobio od nadležnog Ministarstva projekat za monitoring objekata u vlasništvu JPNPCG, da napravi presjek koliko su prilagođeni osobama sa invaliditetom. Tim povodom organizovan je sastanak sa tom NVO, kako bi se unaprijedila saradnja i maksimalno efikasno poradilo na ovom projektu.

Angažovano je stručno lice za izradu Elaborata za postavljenje najavnih, glavnih i informativnih tabli ka/i u Parku, što predstavlja prvi korak u realizaciji ove aktivnosti.

Održano je više sastanaka sa predstavnicima planinarskih klubova na kojima su se definisali ciljevi i prioriteti u načinu i vrsti održavanja staza. Započeta je analiza stanja staza, Vranjak - Troglava - Jagnjačarske rupe - Pešića jezero - Zekova glava, ali zbog loših vremenskih uslova aktivnost nije sprovedena do kraja.

U izvještajnom periodu, za turističku ponudu posmatranje medvjeda, izvršena je štampa brošure "Mrki medvjed" (500 kom), koja je ranije osmišljena u saradnji sa Parkovima Dinarida, WWF Adria i JPNPCG. Organizovanih posjeta tokom 2023. godine nije bilo, ali je u narednom periodu predviđena priprema fotografija i video snimaka medvjeda sa fotokamera, koje će se prikazivati u Edukativnom kutku u Upravnoj zgradi Parka u Kolašinu.

Budući da se vidikovac Bendovac nalazi na privatnom zemljištu, u izvještajnom periodu nije postignut dogovor oko njegovog uređenja, te se aktivnost preusmjerila za 2024. godinu.

Zbog nedostatka finansijskih sredstava adaptacija nadstrešnica kod izvora Biogradske rijeke i kod dolova Lalevića nije izvršena. Aktivnost se preusmjerila za drugi kvartal 2024. godine.

Unaprijeđena turistička ponuda koja je zasnovana na aktivnom odmoru

Štampano je i plastificirano prikupljenih oko 200 fotografija sa florom i faunom Parka, koja se nalazi u izložbenom prostoru Centra za posjetioce na obali Biogradskog jezera.

Zbog nemogućnosti adaptacije postojećeg dječijeg igrališta, aktivnost nije realizovana, već je preusmjerena na kupovinu elemenata novog dječijeg igrališta tokom 2024. godine.

Upravljanje posjetiocima

Analiza strukture, mišljenja potreba i očekivanja posjetilaca, sprovodila se kontinuirano u izvještajnom periodu, kroz popunjavanje dvojezičnih anketnih listića u Centru za posjetioce. Ukupan broj ispitanika je 110.

Analiza uticaja posjetilaca na prirodne i kulturne vrijednosti, sprovodila se kontinuirano u izvještajnom periodu kroz popunjavanje anketnih listića od strane Službe zaštite, za područje Biogradskog jezera, koji je najposjećenije tokom turističke sezone.

Promovisani su manje posjećeni lokaliteti kako bi se posjetioci zainteresovali za druge prirodne znamenitosti Parka, a najposjećeniji lokalitet parka - Biogradsko jezero rasteretilo pritiska u sezoni. Putem društvenih mreža i sajta promovisano je Ursulovačko jezero, kao i Kamena rijeka, koja je prirodni fenomen i atrakcija NP Biogradska gora i planine Bjelasice. Ove objave dostigle su efekat vidljivosti sa oko 25.000 pregleda, dok je sadržaj na desetine puta dijeljen i sačuvan kao preporuka za posjetu. Putem sajta i društvenih mreža, kao i štampanjem lifleta (ukupno 1.000 komada) koji su distribuirani u NPCG, započeta je promocija osam etičkih principa „Ne ostavljaj tragove – Leave No Trace“, koncepta zaštite životne sredine i prirode koji se odnosi na aktivnosti i boravak u prirodi na način što će posjetioci ostaviti mjesta u jednakom ili boljem stanju nego što su ih zatekli. Lifleti će tokom sezone 2024. godine biti dostupni posjetiocima na naplatnim punktovima ili Centrima za posjetioce. Liflet je koncipiran na način da posjetiocima ukaže na obavezu poštovanja životne sredine, izbjegavanja susreta sa divljim životinjama. Takođe posjetiocima je ukazano da ne ostavljaju otpad za sobom, kampuju najmanje 60 metara od jezera i potoka, da je zabranjeno koristiti vatru u prirodi, budu pažljivi prema drugim posjetiocima i pažljivo koriste tehniku u prirodi. Liflet je urađen i na engleskom jeziku.

Slika 12: Promovisani etički principi kroz letak i objave na društvenim mrežama

Analize stanja i upotrebe svih vrsta staza u zoni Nacionalnog parka je započeta prikupljanjem informacija o stazama koje su nezvanično lokalnog karaktera, odnosno o pristupnim stazama Nacionalnom registru staza. Upućen je prijedlog Planinarskom savezu Crne Gore da dva predstavnika Parka uzmu učešće na obuci za sticanje zvanja za markiranta.

Strateška oblast 5: Međunarodna i lokalna saradnja i socio-ekonomski razvoj

Učešće na međunarodnim pozivima za otvorene grantove u funkciji realizacije projekata i razmjene znanja i dobrih praksi

Tokom 2023. godine, samostalno ili u partnerstvu sa drugim organizacijama i institucijama iz zemlje i inostranstva, pripremljeno je i predato donatorima 8 projektnih predloga čije se aktivnosti odnose na NP Biogradska gora, od čega su dva u fazi procesa odobrenja, pet projekata je odobreno, a jedna aplikacija nije odobrena.

Za program IPA Crna Gora – Bosna i Hercegovina pripremljen je koncept projekta na temu osnaženja održivog turizma, prirodne i kulturne baštine u prekograničnom području Bosne i Hercegovine i Crne Gore“. Opšti cilj projekta je sprovođenje aktivnosti usmjerenih na inovaciju održivog turizma kroz povećanje atraktivnosti prirodnog i kulturnog nasleđa, čime se doprinosi ekonomskom razvoju uključenih teritorija. Specifični ciljevi projekta su: promovisati lokalno

prirodno i kulturno nasleđe stvaranjem zajedničke prekogranične turističke ponude i isporukom inovativnih proizvoda u odabranim zaštićenim područjima; povećanje saradnje, lokalnih i prekograničnih kapaciteta ključnih aktera i podizanje svijesti o očuvanju, konzervaciji i restauraciji kulturnih vrijednosti i nasleđa.

U saradnji sa Fondom za zaštitu životne sredine Crne Gore obezbijeđena je donacija za nabavku oprema za službe fizičke zaštite u svih pet nacionalnih parkova, i to za potrebe spašavanja i suzbijanja požara. Nakon poziva za dostavljanje predloga projekta od strane Eko Fonda Crne Gore, Služba za projekte i međunarodnu saradnju napisala je i aplicirala za ova sredstva. Opšti cilj ovog projekta je zaštita i očuvanje prirodnih vrijednosti nacionalnih parkova kroz unapređenje rada službi fizičke zaštite.

Kroz Interreg Danube Program, podržan je projekat "Forest connect" čiji je cilj oporavak staništa velikih sisara. Glavne aktivnosti se odnose na monitoring i istraživanje prema alatima razvijenim kroz projekat i uspješnim metodologijama koje su implementirane kroz prethodne projekte finansirane od strane Evropske Unije; obnavljanje i zaštita staništa, mjere za smanjenje konflikta između lokalnog stanovništva i velikih sisara; promocija i edukacija.

Kroz Horizon program, JPNPCG je u svojstvu podugovarača uključeno u projekat "EcoDaLLi" kojim koordiniše partner iz Njemačke "Steinbeis Europa Zentrum". Cilj projekta je pojednostavljenje struktura upravljanja slivom Dunava u smislu poboljšane ekološke obnove, zaštite i očuvanja sliva i poboljšanog upravljanja inovacijama. Aktivnosti će premostiti jaz između akademske zajednice, kreatora politike i građana pružanjem znanja o najsavremenijim lokalnim ekosistemima i efikasnosti makro-regionalnih politika. Ovo će pomoći da se stvori zajedničko razumijevanje prirodnog blaga Dunavskog basena, kao i socio-ekonomske vrijednosti regiona.

"ReProtect - Research based protection of Montenegrin freshwater sites" je projekat koji je upućen organizaciji DIMFE (Donors' Initiative for Mediterranean Freshwater Ecosystems). Cilj projekta je bio izrada studije nosivosti i preporuka za upravljanje turistima na 8 ključnih lokacija u svih pet nacionalnih parkova. Tokom implementacije projekta planirano je da zaposleni JPNPCG prođu obuku o sakupljanju podataka (obuka uz stručni tim na terenu) i obradi istih kako bi mogli replikovati rezultate projekta i na druge lokacije u zaštićenim područjima i sami razvijati mjere za smanjenje negativnih uticaja posjetilaca. Projekat nije prošao.

Kroz potprojekat "Vode Balkana" faza 3" koji sprovodi NVO Parkovi Dinarida, Javno preduzeće je dobilo vrijednu donaciju u vidu sredstava protivpožarne opreme za tri nacionalna parka: Prokletije, Lovćen i Biogradska gora. Projekat je podržan od globalne ekološke organizacije The Nature Conservancy (TNC).

Aplicirano je i na konkurs Ambasade Češke Republike sa projektom "Ljekovito bilje u nacionalnim parkovima za održivu budućnost", a koji je usmjeren na saradnju sa lokalnom zajednicom u oblasti održivog razvoja u zaštićenim područjima Prokletija i Bjelasice. Glavni korisnici ovog projekta su nezaposleni mještani sa sjevera Crne Gore, prvenstveno lica koja žive u ruralnim područjima u neposrednoj blizini nacionalnih parkova: „Biogradska gora“ i „Prokletije“.

JPNPCG učestvuje kao partner u projektu "Sustainable management of natural resources in mountain areas" (Održivo upravljanje prirodnim resursima u planinskim područjima), koji implementira Univerzitet "La Sapienza" kroz međunarodnu saradnju sa FAO Mountain Partnership Secretariat i koji se implementira u pet zemalja. Projekat za cilj ima unapređenje uslova života lokalnih zajednica kroz održivo upravljanje resursima. U fokusu su lokalne zajednice

iz planinskih oblasti. U svim ciljnim zemljama radi se obuka lokalnih upravljača kako da prikupljaju podatke neophodne za kasniju izradu studije i preporuka kako umanjiti stepen siromaštva i podstaći održivi razvoj sela.

Predstavnici Službe za projekte i međunarodnu saradnju su tokom 2023.godine učestvovali na različitim obukama, konferencijama, info danima i drugim događajima u cilju jačanja profesionalnih znanja, ali i dobijanja informacija o različitim programima i konkursima stranih i domaćih donatora. Između ostalog, stručni saradnici za projekte prisustvovali su obuci "Javne nabavke u sklopu EU projekata", organizovanoj od strane Privredne Komore Crne Gore, kao i prezentacijama Interreg programa Euro-MED i Europe, na kojima su predstavljena osnovna pravila ovih programa kao i aplikacioni paketi.

Kroz projekat "Sustainable management of natural resources in mountain areas" (Održivo upravljanje prirodnim resursima u planinskim područjima), koji implementira Univerzitet "La Sapienza", zaposleni u JPNPCG su obučeni kako da prikupljaju podatke vezano za indikatore ugroženosti planinskih opština, a u cilju pripreme Studije za smanjenje stepena siromaštva i podsticanje razvoja opštine. Obuka koje je izvršena je za tkz. hibridne indikatore (koji se tiču upotrebe zemljišta), a očekuje se i obuka za ekološke i "vještačke" indikatore.

Stručna saradnica i dio menadžmenta JPNPCG prisustvovali su obuci o dizajnu i primjeni SMART platforme koja se sastoji od softverskih alata dizajniranih za pomoć u upravljanju i zaštiti divljih životinja i prevenciji ilegalnih aktivnosti. SMART omogućava standardizaciju i olakšava prikupljanje, analizu i izvještavanje o podacima, čime olakšava proces donošenja ključnih odluka na osnovu informacija sa terena. Ovaj sistem podržava širok spektar aktivnosti u očuvanju prirode, uključujući zaštitu biodiverziteta, sprovođenje zakona, turizam, upravljanje posjetiocima, korišćenje prirodnih resursa, obavještajne podatke i procjene rizika. SMART pristup obuhvata najnoviju tehnologiju, izgradnju kapaciteta za očuvanje i osnaživanje globalne mreže korisnika SMART sistema za očuvanje, podržan dugoročnim savezom vodećih organizacija za očuvanje prirode, kako bi se osigurao opstanak biodiverziteta Zemlje za buduće generacije.

Definisani zajednički prioriteti i realizovani projekti sa lokalnim zajednicama u cilju razvoja područja i lokalnih zajednica

U saradnji sa NP Biogradska gora, služba za projekte i međunarodnu saradnju organizovala je u septembru sastanak sa predstavnicima udruženja građana koja su aktivna na području ovog Parka. Između ostalih tema sastanka, bilo je i riječi o razvoju održivog turizma koji neće ugrožavati zaštićeno područje, a koji će opet generisati određeni prihod lokalnom stanovništvu. Predlozi su se odnosili na naučni i kulturni turizam, sportski ribolov, zimske rekreativne aktivnosti, posjete domaćinstvima na katunima i slično. Svakako da će u narednom periodu ove ideje biti polazna osnova za pripremu projekata kojima će se aplicirati na konkurse stranih i domaćih donatora.

Projekti koji će se u narednom periodu implementirati na teritoriji NP Biogradska gora, kao i projekti koji su u fazi odlučivanja kod donatora, iako nisu obuhvatili formalno partnerstvo sa lokalnim samoupravama, uzeli su u obzir lokalne potrebe zajednice koje se odnose na zaštitu životne sredine, razvoj turizma i održivi razvoj. Svakako i da su konsultacije sa predstavnicima nevladinog sektora i udruženja građana doprinijele definisanju projektnih ideja.

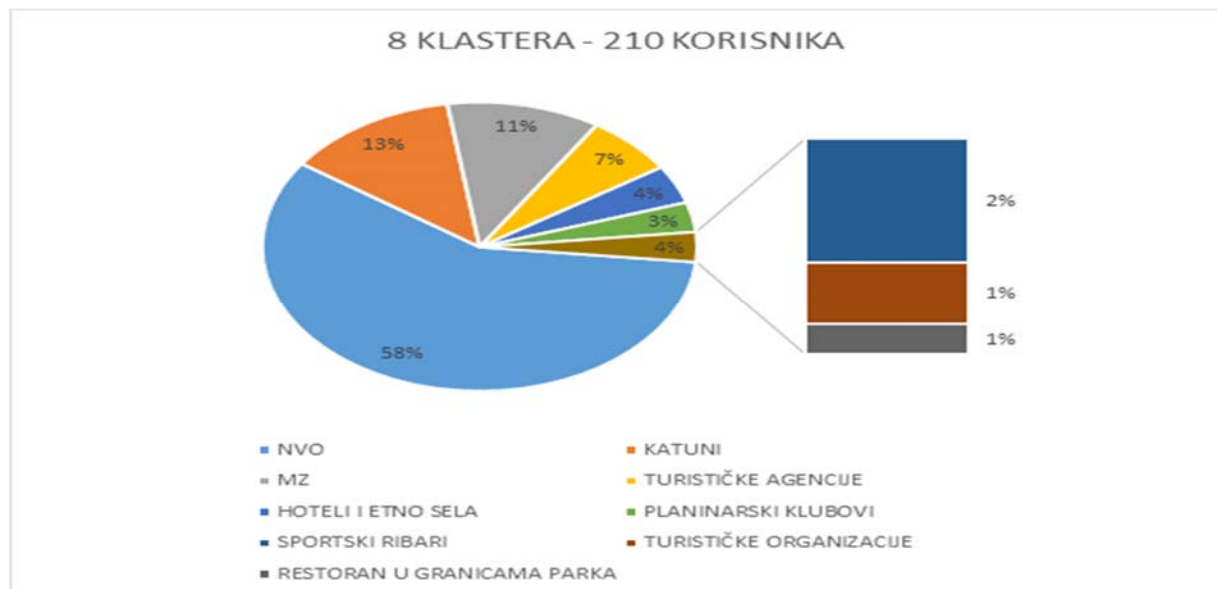
Kontinuirano se sprovodi aktivnost kojom se daje podrška lokalnom stanovništvu (proizvođačima u izradi karakteristične suvenire i rukotvorine. Izvršena je nabavka 2.847 komada, sa kojima je dopunjena postojeća ponuda u suvenirnici Parka.

Predata je Prijava za pokretanje postupka za registraciju žiga Direkciji za intelektualnu svojinu (tad. Ministarstvo ekonomskog razvoja). Odgovor se očekuje kako bi se nastalo sa procesom uspostavljanja sertifikata za lokalne proizvode.

Uključivanje svih relevantnih zainteresovanih strana u rad Socio-ekonomskog foruma

Služba za zaštitu prirode, kulturne baštine i održivi razvoj zajedno sa stručnim saradnicima za rad sa lokalnim zajednicama u NP Biogradska gora je u prva dva kvartala prikupila podatke, na bazi kojih je evidentiran različit broj klastera (geografske koncentracije povezanih djelatnosti, pružalaca usluga itd. i sa njima umreženim ustanovama koje se međusobno nadmeću ali i saraduju) i njihovih korisnika, koji koriste resurse ovog Parka. U NP Biogradska gora identifikovano je ukupno 8 klastera i 210 korisnika.

Najbrojniji klasteri su NVO - 122, katuni - 27, mjesne zajednice - 24, turističke agencije - 14, hoteli i etno sela - 9 i drugi relevantni subjekti na lokalnom nivou. Prikupljanje podataka i organizovanje sastanaka dovelo je da kroz zajedničku saradnju definišemo neka od održivih rješenja za ovo zaštićeno područje kao i razvoja turizma, a koja u krajnjem ima za cilj da donese benefite za lokalnu zajednicu na području koje gravitira ovim Parkom.

Grafikon 7: Broj klastera i korisnika prostora Parka

Na osnovu prikupljene baze podataka održane su tri sjednice Socio ekonomskog savjeta parka na teme: “Analiza rezultata tekuće turističke sezone u NP Biogradska gora - izazovi, pritisci i prijetnje” i “Zaštita i održivo upravljanje Parkom”.

Druga radna sjednica je održana sredinom septembra 2023. godine i ista je bila podijeljena u dva dijela. Prvi dio je održan sa predstavnicima lokalnih samouprava, TO Kolašin, Mojkovac i Berane,

NTO Crne Gore, turističkom privredom i turističkim agencijama. Analizirani su rezultati tekuće turističke sezone i podijeljeno zadovoljstvom zbog ostvarenih rekordnih rezultata, ali i mogućih izazova koje u budućem vremenu mogu izazvati moguća nekontrolisana turistička kretanja i pritisak na prostor. U drugom dijelu na sastanku su prisustvovali načelnici OB Kolašin, Mojkovac i Berane, lovačkih udruženja i Uprave za inspekcijske poslove, gdje razmatrana situacija u vezi zaštite prostora, zaštite divljači na prostoru Parka. U tom kontekstu dogovorene su konkretne aktivnosti u narednom periodu.

Strateška oblast 6: Unapređenje fizičke zaštite i infrastrukture

Poboljšan nivo fizičke zaštite prostora i unaprijeđeni postojeći i budući infrastrukturni segmenti

Izvršeno je stručno usavršavanje nadzornika i šefa Službe zaštite kroz predavanje "Zaštita i očuvanje prirodnih vrijednosti Nacionalnih parkova" kroz unapređenje rada službe fizičke zaštite za profesionalan rad i odnos prema posjetiocima.

Kontinuirano se održavaju sastanci sa inspekcijskim službama u cilju koordinacije aktivnosti na prostoru Parka i efikasnijeg procesuiranja nelegalnih radnji i aktivnosti. Dobra međuinstitucionalna saradnja sa UIP, odsjek za šumarstvo, lovstvo i zaštitu bilja.

Održavaju se redovni sastanci sa predstavnicima MUP-a, u cilju koordinacije aktivnosti na sprječavanju nelegalnih radnji i koordinacije aktivnosti u slučaju vanrednih situacija, što podrazumijeva sastanke sa načelnikom Regionalnog centra za sjever i načelnicima Odjeljenja Bezbjednosti iz Kolašina, Mojkovca i Berana.

Sprječavanje nastanka otpada

U cilju zaštite prostora od formiranja nelegalnih odlagališta otpada na području Parka, Služba za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture svakodnevno obavlja aktivnosti u cilju sanacije predjela gdje se formiraju nelegalna odlagališta, pri čemu se prikupljaju podaci o zoni Parka, lokaciji, veličini deponije, vrsti otpadnog materijala i da li je pristupačno mjesto za odvoz otpada. Služba ambijentalne higijene redovno vrše aktivnosti u cilju održavanja prostora Parka čistim, ali je dodatna pomoć svih zainteresovanih subjekata i ekološki odgovornih građana uvijek dobrodošla.

U okolini restorana evidentirano je nelegalno odlagalište. Veličina nelegalnog odlagališta 35 m², vrsta otpadnog materijala koja je bila zastupljena: ambalaža, limenke, staklo, papir. Mjesto je pristupačno za odvoz otpada.

Takođe, Javno preduzeće za nacionalne parkove Crne Gore organizovalo je veliku akciju uklanjanja otpada sa prostora svih pet nacionalnih parkova Crne Gore povodom obilježavanja značajnih ekoloških datuma Međunarodnog dana biodiverziteta (22.maja) i Evropskog dana parkova (24.maja), a u cilju podizanja svijesti javnosti o značaju očuvanja prirode zaštićenih područja. Otpad je prikupljen sa sledećih lokacija: Šljivlje-most na Kraljevom kolu i Obala rijeke Tare.

Vanplanska aktivnost - Inicijativa prema Pošti Crne Gore za izradu poštanskih markica sa motivom Nacionalnog parka

Upućena je inicijativa prema pošti Crne Gore za štampanje prigodnih markica gdje su dati predlozi za sve nacionalne parkove Crne Gore, za kulturno – istorijsko i etnografsko nasljeđe (fotografije sa opisom i obrazloženjem) u cilju promocije Parkova kroz ovakav vid prikaza.

Vanplanska aktivnost - Praćenje projekta sanacije Biogradskog jezera

Programom upravljanja NP Biogradska gora za 2023. godinu predviđena je vanprogramaska aktivnost praćenja projekta sanacije Biogradskog jezera, u saradnji sa Ministarstvom ekologije, prostornog planiranja i urbanizma. U toku je II faza projekta koji podrazumijeva hidrološka, geološka i geodetska snimanja dna Biogradskog jezera i detekciju uzroka koji dovode do oscilacija vodostaja Biogradskog jezera. Projekat treba da dovede do trajne sanacije hidroloških problema u slivu Biogradskog jezera. Prema ranijim ispitivanjima vode Biogradskog jezera su bile u visokoj A1 klasi.

U cilju očuvanja i unapređenja prirodnog potencijala Biogradskog jezera, zadnje dvije godine je Ministarstvo održivog razvoja i turizma uz pomoć EU, krenulo u sprovođenje detaljnih istraživanja pojava i procesa, koje utiču na oscilaciju nivoa jezera tj. drastičnog smanjenja njegove akvatorije. U tu svrhu je oformljen stručni tim koji sprovodi detaljna hidrološka, hidrogeološka i geološka istraživanja u cilju izrade adekvatnih podloga, kao i donošenja određenih zaključaka, smjernica i preporuka za rehabilitaciju i očuvanje Biogradskog jezera. Terenskim istražnim i studijskim radovima, trebalo bi da se identifikuju interakcije Biogradskog jezera i okolnog ambijenta, kao i da se evaluiraju fizičko - geografski i biohemijski procesi u slivu jezera. Da bi se sagledale u kojoj mjeri se javljaju ovakve promjene, od avgusta 2023. godine uspostavljen je kontinuirani monitoring praćenja nivoa i temperature vode jezera (automatska stanica tipa OTT PLS – Preashure Level Sensor), zatim na Biogradskoj rijeci (OTT ecology 1000) i Jezerštici (tri stanice – izvorište / OTT ecoLog 1000, srednji dio toka i ušće / OTT Orpheus mini). Takođe je na ovim profilima izvršeno 14 serija hidrometrijskih mjerenja od strane stručnih službi Zavoda za hidrometeorologiju i seizmologiju. Na ovaj način će se dobiti adekvatni podaci o vodnom režimu kao i njegovim samim unutargodišnjim varijacijama.

Veoma važan aspekt istraživanja se ogleda u istraživanju i kartiranje geoloških, hidrogeoloških i geomorfoloških pojava i procesa u ovom basenu. Nakon ovih detaljnih istraživanja će se dobiti adekvatne podloge, na osnovu kojih će se moći na pouzdan način pripremiti Studija revitalizacije i zaštite Biogradskog jezera i Jezerštice. Studija bi trebalo da posluži kao osnova za izradu viših nivoa tehničke dokumentacije, kojim bi se projektovale tehnički, biotehnički i biološki radovi kao i mjere za revitalizaciju i konzervaciju Biogradskog jezera.

3.1. Realizovane aktivnosti koje nijesu predviđene programom upravljanja za 2023.godinu

Tokom avgusta mjeseca realizovana su terenska istraživanja u cilju inventarizacije faune vodozemaca i gmizavaca sa posebnim osvrtom na Zakonom zaštićene i Natura vrste. Terenskim istraživanjem na utvrđenom transektu obalom oko Pešića jezera – Ševarina – Blatišta – Ursulovačkog - Šiškog jezera, registrovano je prisustvo (4) četiri vrste vodozemaca i (3) tri vrste gmizavaca.

Na Šiškom jezeru, Ševarini i Blatištu je utvrđeno prisustvo planinskog mrmoljka *Ichthyosaura alpestris*. Na Ursulovačkom i Pešića jezeru planinski mrmoljak nije registrovan, iako za njega postoje skoriji literaturni nalazi (Čađenović, N. (2014), Čađenović, N. (2019)).

Pregled utvrđenih vrsta vodozemaca i gmizavaca na istraživanom području sa konzervacionim statusima i stepenom ugroženosti u Crnoj Gori i Evropi:

- *Bufo bufo* (Obična krastača) - IUCN kategorija LC, Crvena lista CG LC, dodatak III Bernske konvencije. Vrsta je zaštićena u Crnoj Gori Rješenjem o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta ("Sl. list RCG", br. 76/06);
- *Bombina variegata* (Žutotrbi mukač) - IUCN kategorija LC, Crvena lista CG LC, Aneks IV Habitat direktiva, dodatak II Bernske konvencije, Natura vrsta;
- *Rana temporaria* (Šumska žaba) - IUCN kategorija LC, Crvena lista CG LC, Aneks IV Habitat direktiva, dodatak III Bernske konvencije;
- *Ichthyosaura alpestris* (Planinski mrmoljak) - IUCN kategorija LC, Crvena lista NT, dodatak III Bernske konvencije. Vrsta je zaštićena u Crnoj Gori Rješenjem o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta ("Sl. list RCG", br. 76/06);
- *Lacerta agilis* (Livadski gušter) - IUCN kategorija LC, Crvena lista CG LC, Aneks IV Habitat direktiva, dodatak II Bernske konvencije. Vrsta je zaštićena u Crnoj Gori Rješenjem o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta ("Sl. list RCG", br. 76/06);
- *Zootoca vivipara* (Živorodni gušter) - IUCN kategorija LC, Crvena lista CG LC, dodatak III Bernske konvencije. Vrsta je zaštićena u Crnoj Gori Rješenjem o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta ("Sl. list RCG", br. 76/06);
- *Natrix natrix* (Ribarica) - IUCN kategorija LC, Crvena lista CG LC, Aneks IV Habitat direktiva, dodatak III Bernske konvencije. Vrsta je zaštićena u Crnoj Gori Rješenjem o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta ("Sl. list RCG", br. 76/06).

Uzeto je učešće kroz aktivnosti izrade Strategije održivog razvoja kulturnog nasljeđa za period 2023 - 2028. godine i Nacionalne strategije za očuvanje i održivu upotrebu kulturnog nasljeđa, u vezi sa čim će se održati online sastanak, kako bi eksperti koji rade na izradi ovih dokumenata predstavili prijedlog strateškog okvira, u saradnji sa UNESCO-kancelarijom.

3.2. Ocjena stanja

Flora i vegetacija

Istraživanje i inventarizacija flore, sa akcentom na endemske i zaštićene biljne taksone, je obavljena tokom dva terenska dana, na transektu Troglava – Zekova Glava – Pešića jezero – izvorište Biogradske rijeke i na transektu Krivi smet – Šiško jezero – Ševarina jezero – Reljina – Crna glava, kao i u tri tačke na lokalitetu Dolovi. Transekti prolaze kroz različite stanišne tipove u okviru travne, tresetne i šumske vegetacije, te se i floristički sastav u najvećem dijelu razlikuje između ta tri tipa vegetacije.

Od ukupno 97 evidentiranih biljnih taksona, 56 taksona ima jedan ili više nivoa nacionalne i/ili međunarodne zaštite. Zabilježeno je prisustvo 21 endema Balkanskog poluostrva i 4 subendema, 12 vrsta koje kao rijetke i/ili ugrožene imaju nacionalnu zakonsku zaštitu, dok 58 vrsta ima neki od međunarodnih nivoa zaštite (HD, BC, CITES, IPA, IUCN Red List).

Terenski podaci su unijeti u Exel bazu flore za NP Biogradska gora, i ona trenutno sadrži 1.120 tabelarnih redova što je ekvivalentno broju terenskih i literaturnih navoda.

Obzirom da je istraživanje obavljeno u avgustu, kada je većina vrsta na planini Bjelasica završila vegetacioni ciklus ili je zatečena u suvom stanju, broj inventariranih biljnih taksona je manji od očekivanog, ali nesumnjivo ukazuje na raznovrsnost i bogatstvo stanišnih tipova i unutar njih endemskih i rijetkih taksona.

Sa aspekta zaštite izdvojili su se *Dianthus nitidus* subsp. *lacusicii* – rijetka endemska vrsta (CG, Al) zaštićena je nacionalnim zakonodavstvom (Sl. list RCG, 76/06) i međunarodnim konvencijama i direktivama (BC An.I, HD An.II, An.IV). Na Evropskoj IUCN listi ima status NT (skoro ugrožena) sa opadajućim trendom, dok na preliminarnoj Crvenoj Listi Crne Gore ima status CR, criteria D (kritično ugrožena, kriterijum D - manje od 250 zrelih jedinki). Na staništu gdje je popisana (Krivi smet) nijesu evidentirani pritisci, za razliku od populacija na lokalitetu Lalevića Dolovi i Bendovac, gdje postoje antropogeni uticaji.

Sa specifičnim biljnim sastavom i strukturom, izdvajaju se staništa koja su kandidovana za Natura habitat 7230 - Alkalne tresave, na lokalitetima Pešića jezero, izvorište Biogradske rijeke i Reljina. Impresivna populacija *Pinguicula balcanica* (end. Balkana, zaštićena - Sl. list RCG 76/06, IPA vrsta) zauzima padine iznad Pešića jezera. Na istom staništu brojna je i populacija endemske orhideje *Dactylorhiza cordigera* subsp. *bosniaca* (end. Balkana, zaštićena - Sl. list RCG 76/06, CITES An.II, An.B, IUCN Red List: LC-Decreasing). Nijesu primjećeni antropogeni uticaji.

U Crnoj Gori su tresetišta i tresave u širem smislu rijetke, raštrkane i sa malim površinama. Ovo je pokazatelj na njihovu osjetljivost, ugroženost i značaj zaštite. Od posebnog su značaja staništa tresava koja se u Crnoj Gori razvijaju u planinskim područjima, iznad 1000m nadmorske visine. Ovakvi tipovi staništa sadrže brojne rijetke i ugrožene predstavnike borealne flore čije populacije su pod prijetnjom daljeg smanjivanja i iščezavanja. Tokom terenskih istraživanja u odnosu na 2020 godinu, zabilježeno je njihovo zarastanje u NP Biogradska gora. U narednom planskom periodu, neophodno je nastaviti monitoring i preuzeti konkretne mjere, kako bi se ova rijetka staništa očuvala.

Šume i šumski ekosistemi

Praćenjem zdravstvenog stanja šuma kako van prašumskog rezervata tako i u šumama prašumskog rezervata evidentirane su pojedinačne vjetroizvale kao i prelomi tokom 2023. godine. Kako je ljeto bilo sa velikom količinom padavina što možemo da vidimo za jun, jul i avgust 2023. godine za Kolašin u Tabeli 8, tako se moglo i očekivati da uz prve vjetrove dođe i do preloma i vjetroizvala u Parku.

Tabela 8: Kolašin, prosječne vrijednosti za jun, jul i avgust 2023. godine

	jun	jul	avg
Pr.max temp	20.3°C	23.5°C	24.1°C
Pr.min.temp	7.8°C	9.6°C	10.3°C
Prosečna relativna vlažnost	77	72	69
Prosečne kišne padavine	87mm	66mm	62mm
Prosečno kišnih dana	21,2	17,6	14,6
Prosečno sunčanih sati	10h3	11h2	11h4

Samo Biogradsko jezero, se po važećim zakonskim regulativama, treba napomenuti, nalazi u I zoni zaštite, dok se područje oko jezera, gdje se nalaze: edukativna staza, restoran, dječije igralište, kuća za nadzornike, bungalovi i toaleti, nalazi u III zoni zaštite. Obilaskom edukativne staze oko Biogradskog jezera evidentirano je 12 stabala, prelomljena, polomljena i koja su predstavljala opasnost za zaposlene, turiste kao i za pokretnu imovinu. Od istih: 4 stabla nalaze u I zoni, 7 stabala u III zoni, a samo jedno u II zoni zaštite ukupne zapremine stabala 58,033m³ drvene mase. Shodno evidentiranim stablima, u saradnji sa Agencijom za zaštitu životne sredine, važećim propisima kao i stanjem na terenu konstatovano je da je, radi potrebe restorana i bungalova na Biogradskom jezeru, ovaj pojas gdje se isti nalaze, stavljen u III zonu pa je shodno tome dozvoljeno, po važećoj regulativi, malo liberalniji vid zaštite u smislu uklanjanje problematičnih stabala, ali pazeći da se ne naruši još više sklop koji je degradiran. Trebalo bi napomenuti da je proces Revizije studija zaštite Parka završen, ostao je finalni korak, a to je da se studija usvoji; takođe uređenje parkinga bi trebalo izvršiti bez sječenja stabala javora i bukve, na taj način što bi se trebalo pristupiti izradi Idejnog rješenja u kom bi se i stablo i parking prostor zaštitilo od eventualnih negativnih posljedica; na terenu nisu jasno obilježene granice zona zaštite, kao ni granice između privatnih i državnih šuma i šumskog zemljišta; stanje šuma van prašumskog rezervata je zadovoljavajuće, podmladak je krenuo i šuma se širi na račun livada i pašnjaka, što navodi na zaključak da stanovništva sve manje ima na katunima koji se nalaze u Parku. Što se tiče PJ Suvodo Šiška evidentno je poboljšanje zdravstvenog stanja šuma uslijed blagovremenog reagovanja u prethodnom periodu. Podmladak jele i javora je krenuo, dok je smrča, koja se pokazala osjetljivom na klimatske promjene, vremenom počela da pokazuje znake sušenja, i koju bi u narednom periodu trebalo svu ukloniti iz šume.

Beskičmenjaci

Fauna dnevnih leptira (*Rhopalocera*) prepoznata je kao veoma značajna za monitoring budući da su ovi organizmi veoma osjetljiviji na promjene ekoloških faktora, naročito onih koji su nastali antropogenim djelovanjima i klimatskim promjenama. Istraživanja faune dnevnih leptira na području Parka započeto je 2021. godine. Tokom istraživanja faune dnevnih leptira u planskoj 2021. i 2023. godini registrovano je 42 vrste dnevnih leptira od ukupno 192 u Crnoj Gori (Franeta, 2018), što je 21,9%. Dobijena lista dnevnih vrsta leptira ne može se smatrati konačnom, te je neophodno nastaviti istraživanja i u narednom periodu. Za očekivati je da će nastavak istraživanja u narednom periodu pokazati prisustvo većeg broja vrsta u odnosu na trenutno stanje. Na osnovu dosadašnjih rezultata istraživanja, područje NP Biogradska gora je značajno za očuvanje biodiverziteta ove grupe insekata, naročito iz razloga što su registrovane zakonom zaštićene i Natura 2000 vrste.

- 2 vrste zaštićene nacionalnim zakonodavstvom i to: *Papilio machaon* i *Paranassius apollo*;
- 1 vrsta se nalaze u Aneksu IV Habitat direktive i to *Paranassius apollo*;
- 1 vrsta se nalaze u dodatku II Bernske konvencije i to *Paranassius apollo*;
- Prema IUCN crvenoj listi 4 vrste su označene kao NT i to: *Phengaris alcon*, *Polyommatus damon*, *Paranassius apollo* i *Pseudophilotes vicrama*;
- 2 vrste su označene kao Natura 2000 vrste i to: *Papilio machaon* i *Paranassius apollo*;
- Na crvenoj listi dnevnih leptira Crne Gore 1 vrsta je označena kao NT i to *Papilio machaon*, dok su 2 vrste označene kao VU i to: *Phengaris alcon* i *Paranassius apollo*.

Evidentirani pritisci vezani za faunu beskičmenjaka:

Zarastanje pašnjaka i livada, uslijed napuštanja katunskog načina stočarstva utiče na smanjenje populacije dnevnih leptira i drugih insekata.

Gubitak i kaptiranje potoka, gubitak tresetnih staništa, zarastanje i poribljavanje ledničkih jezera utiče na smanjenje populacije puževa, vilinih konjica, dvokrilaca, vodenih stjenica i tvrdokrilaca.

Pojava požara, takođe utiče na smanjenje populacije pojedinih vrsta insekata koji su vezani za šumske ekosisteme.

Fauna riba

Klimatske promjene utiču na vodni režim jezera, tako što su evidentni primjeri velikih fluktuacija nivoa jezera. Takve fluktuacije mogu uticati na ihtiofaunu koja posebno u ljetnjim mjesecima može prouzrokovati apoksiju jezera, zakiseljavanje, manjak životnog prostora, te mutnoću vode. Zatrpavanje jezera organskim materijalom je proces koji postoji u svim jezerima, u većem ili manjem obimu. Na Biogradskom jezeru ova pojava je posebno izražena zbog priliva velike količine organskih materija iz okolne šume, relativno plitkog jezera i bujičnog karaktera voda i pritoka u kišnim mjesecima.

Sportski ribolov koji nije u potpunosti po principu „uhvati i pusti“ je jedan od negativnih pritisaka na ihtiofaunu Biogradskog jezera. Ribolov se trenutno odvija na način da se ne zabranjuje odnošenje ulova, u skladu sa naredbom koju propisuje Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede, koji je nadležan za ovu djelatnost. Nemogućnost poribljavanja jezera adekvatnom

vrstom je jedan od negativnih faktora, jer se ne može osigurati stabilnost populacija, ukoliko bi došlo do ekstremnih pritisaka po ihtiofaunu.

Fauna vodozemaca i gmizavaca

Do sada, Javno preduzeće za nacionalne parkove Crne Gore nije raspolagalo sa podacima istraživanja i monitoringa stanja vodozemaca i gmizavaca u Nacionalnom parku Biogradska gora. Zbog toga je Planom upravljanja planiran monitoring kako bi se stekao uvid u stvarno stanje batraho- i herpetofaune, a na osnovu toga predložile mjere zaštite. U toku 2023. godine, sprovedena su terenska istraživanja radi praćenja stanja mrmoljaka u Biogradskom jezeru i okolnim barama, kao i terenska istraživanja u cilju inventarizacije batraho- i herpeto faune sa posebnim osvrtom na zakonom zaštićene i Natura vrste.

Sve registrovane vrste gmizavaca odlikuju se širom distribucijom u Evropi i Evro-Aziji i ne ubrajaju se u ugrožene taksone po IUCN kategorizaciji.

Od registrovanih vrsta, sve vrste, osim vrste *Rana dalmatina* – šumske žabe i *Rana temporaria* – livadske žabe su zaštićene prema Rješenju o stavljanju pod zaštitu pojedinih biljnih i životinjskih vrsta (Sl.list RCG br. 76/06).

- *Rana graeca* - grčka žaba je balkanski endem;
- *Bombina variegata* se nalazi na dodatku II Bernske konvencije i dodacima II i IV Evropske direktive o staništima i vrstama.

Terenskim istraživanjem nije potvrđeno prisustvo tritona u Biogradskom, Ursulovačkom i Pešića jezeru, iako noviji literaturni podaci (Čađenović, N. (2014), Čađenović, N. (2019)) ukazuju na to. Sa druge strane, potvrđeno je prisustvo tritona na Šiškom jezeru, Ševarini i Blatištu. U svim glacijalnim jezerima zabilježeno je prisustvo ribe, što ima negativan uticaj na populacije tritona. Imajući u vidu značaj ove grupe organizama koja pokazuje trend opadanja zbog poremećaja (zarastanja) staništa i uvođenja predatora (ribe) u glacijalna jezera, ističe se potreba za nastavkom istraživanja i monitoringa tokom proljeća, kada se odvija reprodukcija ovih vrsta, odnosno kada su ove vrste najaktivnije.

Fauna ptica

Planom upravljanja NP Biogradska gora za period 2021-2025. godina predviđen je monitoring dnevnih i noćnih vrsta ptica grabljivica kako bi se stekao uvid u njihovo stanje, budući da su ove vrste važne za detektovanje promjena u životnoj sredini. Imajući u vidu da u prve dvije godine sprovođenja Plana u JPNPCG nije bio angažovan stručni saradnik za ornitofaunu, Programom upravljanja za 2024. godinu započeće se monitoring ptica grabljivica na prostoru ovog Parka.

Najznačajnija staništa ornitofaune su bukove šume, mješovite šume listopadnog drveća i četinara, otvoreni pašnjaci i kamenjari, kao i neposredna okolina ledničkih jezera. Napuštanje stočarskog načina života u katunima kao i zarastanje pašnjaka i livada predstavlja problem za određene vrste ptica. Na smanjenje broja populacija pojedinih šumskih vrsta mogu uticati eventualni požari. S obzirom da se monitoring grabljivica nije sprovodio tokom prethodnog perioda, u narednom planskom periodu, a radi procjene stanja i primjene eventualnih mjera zaštite, izvršiće se monitoring ptica grabljivica: suri orao (*Aquila chrysaetos*), sivi soko (*Falco peregrinus*), uralaska sova (*Strix uralensis*), patuljasta sova (*Glaucidium passerinum*), i planinska kukumavka (*Aegolius funereus*), koje su zaštićene na nacionalnom i međunarodnom nivou.

Fauna sisara

Iako su uloženi značajni napori u cilju istraživanja diverziteta faune slijepih miševa, spisak od 12 vrsta se ne može smatrati konačnim, te ova istraživanja treba nastaviti i u narednim godinama. Vrste su registrovane upotrebom ultrazvučnih detektora. Slijepi miševi registrovani na ovom području su šumske vrste.

Od 2018. godine kontinuirano se prati brojnost porodiljske kolonije malog potkovičara na Kraljevom kolu. Populacija pokazuje pozitivan trend. U cilju očuvanja ove kolonije podnijeta je inicijativa za neophodnu rekonstrukciju ovog objekta i adaptaciju dijela objekta u cilju izgradnje prvog Edukativnog centra posvećenog slijepim miševima.

Ove godine napravljen je razmak u istraživanju faune krupnih sisara uslijed stavljanja van funkcije postojećih kamera-zamki. Glavna prijetnja fauni krupnih sisara je intenzivno hranjenje i planirana izgradnja novih hranilišta, što utiče i imaće posljedice po ponašanje ovih vrsta. Podnijeta je inicijativa za uklanjanje hranilišta, posebno zbog registrovanja prvih slučajeva afričke svinjske kuge u Crnoj Gori.

Vode

Najveća prijetnja jeste nestajanje Biogradskog jezera uslijed prirodnih procesa koji mogu dovesti do njegove trajne devastacije. Stručne službe JPNPCG i NP Biogradska gora sprovodili su aktivnosti zajedno sa Ministarstvom ekologije, prostornog planiranja i urbanizma u okviru Studije o postojećem stanju Biogradskog jezera i procesima koji mogu dovesti do njegove trajne devastacije, koja je realizovana tokom prve faze projekta „Rehabilitacija Biogradskog jezera“ finansiranog od strane Evropske Unije, kroz tekući IPA projekat. Krajem 2022. godine je nastavljeno sa drugom fazom istraživanja koja podrazumijeva mjerenja, istraživanja i pripremanja podloga koje obuhvataju kompletan hidrološki ciklus. Tim koji radi na projektu je u završenoj fazi i u prvoj polovini 2024. godine se očekuje komplet izvještaj sa svim zaključcima, kao rezultat istraživanja u okviru II faze projekta rehabilitacije jezera. U toku 2023. godine kroz realizaciju II faze projekta izvršena su: geološka, hidrogeološka, geofizička, hidrološka i geodetska istraživanja. Postavljeno je 5 hidroloških stanica u slivu Biogradskog jezera, koje trajno ostaju u vlasništvu Parka.

Materijalna kulturna baština

Stanje kulturno - istorijskog naslijeđa Nacionalnog parka ogleda se u krajnjoj neistraženosti arheoloških lokaliteta i nevalorizovanom i nezaštićenom izvornom katunskom graditeljstvu. Arhitektura ovakvih naselja je prepoznatljivog karaktera, koji je prilagođen prirodnom okruženju. Nekadašnje tradicionalne vrijednosti, pastirski stanovi, polako nestaju. Mali je broj katuna koji se koriste u okviru svoje primarne funkcije. Po koja pastirska koliba opstaje, zahvaljujući rijetkim zaljubljenicima u tradiciju i planinu, kao proizvodi turističke privrede i preduzimljivih pojedinaca. Na padinama Bjelasice u zaštitnoj zoni, nalaze se ostaci srednjevjekovnog grada Brskova, koji je identifikovan kao jedan od najznačajnijih srednjevjekovnih arheoloških lokaliteta u Crnoj Gori. Kroz godišnje Programe zaštite i očuvanja kulturnih dobara Crne Gore, koje implementira Ministarstvo kulture i medija, JU Centar za konzervaciju i arheologiju Crne Gore je 2017. godine

započeo arheološka i konzervatorska istraživanja na srednjevjekovnom lokalitetu Brskovo u zaštitnoj zoni Parka, u cilju izrade konzervatorskog projekta i sprovođenja konzervatorskih mjera koji će se i dalje sprovoditi.

Arheološka istraživanja su obuhvatila sondiranje trga Doganjice, ostatke Saške crkve i lokacija Medeno guvno i Mrki krš. Tokom trogodišnje kampanje otkriveni su djelovi drvenih stambenih objekata, ostaci vodovoda od kamenih ploča, brojni fragmenti keramike i živopisa, obrađene sige, okulusa, vitraža i stakla, kameja, kao i osteoloških ostataka.

Do sada su evidentirani i dokumentovani oblici autohtonog narodnog graditeljskog nasljeđa – katuna na Bjelasici.

U Službi za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, odlaskom u penziju stručnog saradnika za kulturno nasljeđe krajem 2022. godine, nijesu nastavljene aktivnosti vezane za materijalnu kulturnu baštinu, a koje su predviđene Planom upravljanja NP Biogradska gora 2021-2025. godine.

Nematerijalna kulturna baština

Izgradnjom Ski centara “Kolašin 1600”(udaljen je 12 kilometara) od grada Kolašina, osjećaju se uticaji nove urbanizacije na sam grad koji se direktno reflektuje i na planinu Bjelasicu i sam Nacionalni park, komercijalizacijom ovog prostora. Gradnja novih objekata svojim izgledom i gabaritima kao i upotrebom novih materijala, odstupaju i remete vizuelnu percepciju prepoznatog kulturnog pejzaža.

Neophodno je zaustaviti ili bar ublažiti negativne, devastirajuće uticaje na prirodne, kulturne, tradicionalne i istorijske vrijednosti. Neutralisanje negativnih uticaja na autentičnost i integritet, nalažu poseban oprez. Razvojne politike, pri izradi i donošenju planskih dokumenata, treba sačuvati kulturni pejzaž koji, čini okvir ovog prostora, u pogledu novogradnje slijediti naslijeđene karakteristike prilagođene zatečenim ambijentalnim vrijednostima.

Prezentacija i popularizacija vrijednosti etnografske baštine Parka sprovodiće se na način kojim će se obezbijediti njihova zaštita, očuvanje i unapređenje, kroz kontinuiranu institucionalnu saradnju iz oblasti kulturnog nasljeđa (MKM, NMCG, UZKD, CANU).

S tim u vezi, nastaviće se stručno istraživanje iz domena nematerijalnog kulturnog nasljeđa, kao i aktivnosti na njihovoj valorizaciji, koje podrazumijevaju aktivan odnos prema baštini koja ne treba da bude statična, već živa, kroz kreiranje, osmišljavanje, edukativno-promotivnih prezentacija i programa različitih manifestacija, sajмова i dešavanja u Parku.

Edukacija i interpretacija

U Centru za posjetioce na Biogradskom jezeru i Edukativnom kutku u Upravnoj zagradi u Kolašinu kontinuirano se sprovodi edukativni program „Obradujmo prirodu“, namijenjen učenicima osnovnih škola iz Crne Gore. Pored ovog programa, organizuju se edukativne i tematske radionice za učenike osnovnih i srednjih škola. Saradnja sa školama se iz godine u godinu unaprijeđuje i potrebno je nastaviti istim intenzitetom. Imajući u vidu potrebu za proširenjem edukativnog sadržaja, u izvještajnom periodu započeta je priprema novih edukativnih tekstova o biodiverzitetu, koji će biti dio Edukativnog kutka na veb stranici Preduzeća.

Interpretaciju je potrebno proširiti, jer se svodi na interpretaciju prirodnih i kulturnih vrijednosti u Centru za posjetioce i u Edukativnom kutku, a rijeđe na edukativnoj i tematskoj stazi.

U narednom periodu potrebno je u saradnji sa lokalnim turističkim organizacijama, školama i drugim relevantnim subjektima osmisliti i sprovoditi ciljne interpretativne programe obilaska Parka (bazirane na prirodnim i kulturnim vrijednostima Parka) za različite ciljne grupe, a koje će sprovoditi edukatori Parka.

Promocija

Promocija NP Biogradska gora sprovodila se uspješno u skladu sa programskim aktivnostima JPNPCG, samostalno i u saradnji sa najznačajnijim institucijama i organizacijama i NVO sektorom. Dobrom saradnjom sa medijima, organizovanjem i učestvovanjem na različitim vrstama događaja uključujući međunarodne turističke sajmove, osmišljavanjem edukativnih radionica u Centru za posjetioce u cilju promocije vrijednosti zaštićenog područja kod školske populacije, promotivnim tekstovima i fotografijama za elektronske portale i društvene mreže, uspješno su promovisane najznačajnije aktivnosti, turistička ponuda i vrijednosti ovog zaštićenog područja. Značajni ekološki datumi i događaji organizovani kako samostalno tako i u saradnji sa drugim subjektima, prezentovani su putem veb-sajta JPNPCG, kao i na društvenim mrežama, Facebook, Instagram i Youtube kanalu.

Promotivni tekstovi, fotografije i kratki video spotovi objavljuvani u cilju popularizacije turističke ponude, kao i manje posjećenih lokacija naišli su na pozitivne reakcije posjetilaca. Takođe, pripremani su i objavljuvani tekstovi upozorenja i apela o pažljivom korišćenju planinarskih staza i neophodnosti očuvanja prirode od nezakonito odloženog otpada i pojava požara. Zahvaljujući dobroj promociji NP, povećan je broj pratilaca od marta do decembra 2023. oko 5.000), kao i vidljivost i posjete profila JPNPCG na društvenim mrežama.

U narednom periodu potrebno je nastaviti rad na unapređivanju saradnje sa ključnim subjektima, lokalnim upravama opština kojima gravitira Park, LTO i NVO sektora sa ovog područja, što će doprinijeti efikasnijoj promociji vrijednosti ovog područja. Potrebno je dodatno unaprijediti saradnju sa ključnim subjektima u cilju efikasnije promocije NP Biogradska gora kao potencijalnog UNESCO sajta, saradnju sa institucijama i organizacijama, te lokalnim zajednicama. Takođe, unapređenjem propagandnog i promotivnog materijala, izradom novog sajta, dodatno će se unaprijediti vidljivost ukupnih vrijednosti ovog zaštićenog područja.

Uz osmišljavanje organizovanih programa obilaska Parka, unapređenje propagandnog i promotivnog materijala u okviru marketinga Preduzeća, izradom novog sajta, osmišljavanjem i sprovođenjem PR aktivnosti u cilju podizanja svijesti javnosti o značaju očuvanja nacionalnih parkova, dodatno će se unaprijediti vidljivost ukupnih vrijednosti ovog zaštićenog područja. U kontinuitetu će se nastaviti sprovođenje promocije vrijednosti parkova u saradnji sa ostalim relevantnim subjektima, kao i na društvenim mrežama za šta su u narednom periodu potrebna novčana ulaganja. Potrebno je nastaviti aktivnosti u vezi sa marketingom i promocijom na društvenim mrežama uz praćenje i analizu ciljnih grupa i interesovanja posjetilaca.

Turistička infrastruktura

Izgradnjom prve dionice auto puta Podgorica - Kolašin povećana je posjećenost ovog Nacionalnog parka. Većina posjetilaca u Park dolazi automobilima prolazeći kroz glavni ulaz na Kraljevom kolu, na kojem postoji uređen kontrolno - naplatni punkt.

Ulaz Suvodo nije uređen i ne postoji kontrolno-naplatni punkt, već nadzornik Parka zadužen za kontrolu i zaštitu tog područja, u sklopu svojih aktivnosti, vrši i naplatu ulaznica. Zbog bolje kontrole prostora i naplate ulaznica neophodno je u narednom periodu izgraditi kontrolno - naplatni punkt na ovom ulazu, koji je i predviđen Programom upravljanja za 2024. godinu.

Najposjećeniji vidikovac u Parku je Bendovac, na kojem je potrebno obnoviti sigurnosnu ogradu i informativni i odmorišni mobilijar, budući da je u prethodnom periodu oštećen uslijed nepovoljnih vremenskih uslova, ali i nemarom posjetilaca. U izvještajnom periodu nije postignut dogovor sa vlasnikom privatne parcele na kojoj se nalazi ovaj vidikovac, za njegovo uređenje.

Odmorišni mobilijar u Parku je na zadovoljavajućem nivou i redovno se održava, ali ga je potrebno dopuniti na lokacijama u Dolovima Lalevića, kod izvora Biogradske rijeke i u neposrednoj blizini Šiškog jezera.

Sistem pješačkih staza je neophodno redovno održavati i po potrebi obnavljati markaciju, smjerokaze i informativne table. Potrebno je uraditi detaljnu analizu stanja staza koje su priključene stazama u nacionalnoj mreži. U narednom periodu neophodna je bolja saradnja sa lokalnim planinarskim klubovima. JPNPCG je pokrenulo inicijativu za unaprijeđenje saradnje sa planinarskim klubovima domaćinima i iskazalo interesovanje i potrebu za održavanjem obuke za markirante za dva zaposlena radnika iz Službe zaštite. Ovakva inicijativa imala bi za cilj održavanje lokalnih staza u zoni Parka, a koje bi se definisale programima upravljanja, uz prethodnu konsultaciju sa predstavnicima PSCG i lokalnih klubova. Na taj način bi se, uz zajedničku saradnju, definisala i ingerencija održavanja staza u zoni Parka, a olakšao način održavanja staza i vertikalne signalizacije unutra Parka.

U Parku ne postoje organizovane i obilježene biciklističke staze, već se dijelom koriste kolske i pješačke - planinske staze. S tim u vezi, a radi unaprijeđenja ove turističke ponude, neophodno je u saradnji sa biciklističkim savezom formirati staze za planinski biciklizam i na njima postaviti odgovarajući informativni i odmorišni mobilijar. Na stazi koja je u sklopu pješačko-planinarskih staza, a koju koriste i biciklisti: Biogradsko jezero - Lalevića Dolovi - Vranjak - Bendovac, potrebno je izraditi skloništa, a za šta je neophodna projektna dokumentacija i uključivanje ovakvih objekata u Plan privremenih objekata.

Table i smjerokazi unutar Parka se redovno održavaju i po potrebi mijenjaju folije i vrši popravka, te je u narednom periodu potrebno nastaviti istim intenzitetom.

Na putnim pravcima ka Parku i na ulazima u Park ne postoje najavne, glavne i ulazne table, koje bi upućivale posjetioce na Park. Do sada je urađen Elaborat o načinu, vrsti i lokacijama na kojima će se postavljati.

Glavne atrakcije u Parku nijesu dostupne osobama sa invaliditetom, ali se na ulazima u Centre za posjetioce na Biogradskom jezeru i u Kolašinu planira izgradnja rampi za njihov pristup.

Objekat mrijestilišta, koji nije u funkciji dvadesetak godina, nalazi se sa sjeverne strane Biogradskog jezera, na udaljenosti od oko 350 m od objekta postojećeg lovačkog doma. Pristup do objekta moguć je postojećom pješačkom stazom. Javno preduzeće je sačinilo projektni zadatak za adaptaciju mrijestilišta, shodno projektnoj dokumentaciji postojećeg stanja objekta. Radovi adaptacije su planirani u narednom periodu odnosno kad vremenski uslovi dozvole.

Turistička ponuda

Turistička ponuda Parka bazira se na aktivnom odmoru u prirodi i u skladu je sa principima održivog turizma. U svoju turističku ponudu Park je uključio iznajmljivanje čamaca, kajaka, bicikala, krpji i štapova za hodanje. U narednom periodu predviđeno je da se izvrši rekonstrukcija drvenih čamaca i nabavka novih kajaka, jer su postojeći dotrajali. U ponudi se nalazi i edukativna staza oko Biogradskog jezera, koja ima veliki broj posjetilaca tokom ljetnjih mjeseci, zbog čega je potrebno turističku ponudu diversifikovati sa novim sadržajima. U tom kontekstu, planirano je formiranje nove staze za boso hodanje, koja imati dualni karakter, kao i adaptacija dječijeg igrališta.

Posljednjih godina evidentno je sve veće interesovanje za sportski ribolov, te je potrebno izvršiti dodatno promovisanje ovog vida aktivnog odmora u prirodi, po sistemu uhvati i vrati, a na području rijeke Tare, koja je u zoni Parka.

Konfiguracija terena i dostupnost planinskih staza, dobra su osnova za razvijanje seoskog, odnosno, katunskog turizam sa ponudom domaće hrane. U tu svrhu, neophodno je razvijati programe sa organizovanim turama obilaska Parka u pratnji vodiča.

Neophodno i kreiranje ponude naučnog turizma, kroz koji bi se sprovodile istraživačke ekspedicije za potrebe Parka.

Upravljanje posjetiocima

U pružanju usluga na prostoru Parka dominantan je izletnički turizam, koji je organizovan u vidu jednodnevnih tura i sportsko-rekreativni turizam u kojem dominiraju planinarenje i pješačenje. Tokom ljetnje sezone karakteristična je organizovana posjeta Parka posredstvom turističkih agencija, turoperatora, kao i individualno. Turističko - rekreativna funkcija u ovom Parku opredjeljena je specifičnostima i očuvanošću ekosistema u kojem je dominantna zaštitna funkcija. Valorizacija ove funkcije ostvaruje se kroz postojeći izletnički, sportsko - rekreativni i zdravstveni turizam, koji je potrebno dopuniti novim sadržajima. U ukupnoj prezentaciji Parka, Centar za posjetioce je veoma bitan segment. Kroz svoj rad Centar treba da ostvari informativnu i edukativnu funkciju, prezentirajući prirodne i kulturne vrijednosti Parka.

Naplata ulaznica se vršila na naplatnim punktovima i od strane nadzornika na određenim lokacijama. Najveći broj posjetilaca je tokom ljeta, i to na lokaciji Biogradskog jezera, kada se stvaraju gužve na stazi, parking prostoru i na asfaltnom putu od Kraljevog kola do jezera. Sve veći broj posjetilaca Parka nameće potrebu za izradom Studije kapaciteta nosivosti za najposjećenije lokalitete. U izvještajnom periodu, promotivnim aktivnostima raznih lokaliteta u Parku, počelo je da se utiče na rasterećenje lokacija koje su prepoznate kao najposjećenije. JPNPCG projektom izrade studije kapaciteta nosivosti za najposjećenije lokalitete apliciralo za donatorska sredstva DIMFE, međutim projektni prijedlog je odbijen, te je u narednom periodu je potrebno posvetiti dodatnu pažnju za upravljanje posjetiocima. Tokom sezone vršilo se anketiranje posjetilaca čiji rezultati pokazuju strukturu, mišljenje, potrebe i očekivanja posjetilaca.

Saradnja sa nacionalnim institucijama i organizacijama

Saradnja sa Vladom Crne Gore s jedne i Zelenim klimatskim fondom (Green Climate Fund – GCF) s druge strane, dovela je do početka implementacije projekta „Jačanje kapaciteta Crne Gore u oblasti integrisanja rizika od klimatskih promjena” . Održane su tri online radionice u okviru

pripreme Nacionalnog plana prilagođavanja klimatskim promjenama. Radionice su bile dobra prilika da se stručni saradnici upoznaju sa procesima koji se odnose na klimatske promjene i posljedicama istih po ekosisteme u zaštićenim područjima. Nakon svake od njih je pripremljen izvještaj o ključnim aspektima i preporukama sa istih, pa se iste u daljoj evaluaciji mogu koristiti u procesu izrade novih planova upravljanja.

JPNPCG i NP Biogradska gora od nadležnog Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma dobilo je saglasnost na Plan upravljanja i Godišnji program upravljanja za NP Biogradska gora. Isto je usvojilo izvještaj o radu JPNPCG za prethodnu godinu.

Ministarstvo je u 2023. godini u okviru druge faze projekta "Rehabilitacija Biogradskog jezera" kroz angažman konsultantske grupe "KOVI" u slivu Biogradskog jezera izvršilo: hidrološka, hidrogeološka, geodetska i geološka mjerenja. U prvim mjesecima ove godine planirana je prezentacija izvještaja o rezultatima II faze pomenutog projekta.

Po istom osnovu JPNPCG i NP Biogradska gora su u 2023. godini ostvarila saradnju sa Zavodom za hidrometeorologiju i seizmologiju Crne Gore.

JPNPCG i NP Biogradska gora imali su saradnju sa Ministarstvom ekonomskog razvoja i turizma, Ministarstvom poljoprivrede, šumarstva i vodoprivrede i Ministarstvom za kapitalne investicije.

Tokom 2023. godine ostvarena je saradnja sa UIP - Upravom za inspekcijske poslove, konkretno sa inspektorom za šumarstvo, lovstvo i zaštitu bilja, a radi sprječavanja nelegalnih radnji i aktivnosti na prostoru Parka.

U cilju adekvatne pripreme turističke sezone JPNPCG i NP Biogradska gora imali su koordinirane aktivnosti sa NTOCG i TO Kolašin, Mojkovac i Berane. Aktivnosti su bile usmjerene na promociju destinacije Parka na turističkim sajmovima u regionu i inostranstvu, kao i realizaciji zajedničkih manifestacija tokom trajanja turističke sezone.

JPNPCG i NP Biogradska gora nastavili su saradnju sa naučnim institucijama iz Crne Gore i inostranstva.

Predstavnici JPNPCG uzeli su učešće i na radionici "Dijalog zainteresovanih strana povodom istupanja Crne Gore na samitu Ujedinjenih nacija posvećenom Ciljevima održivog razvoja", a koju je organizovala Kancelarija za održivi razvoj /Generalni sekretarijat Vlade u saradnji sa sistemom UN - a u Crnoj Gori, u okviru Platforme Nacionalnog savjeta za održivi razvoj: „Dijalozi za razvoj" koja je razvijena uz podršku NAP projekta finansiranog od strane Zelenog klimatskog fonda (ZKF).

Saradnja sa međunarodnim organizacijama i institucijama

Služba za projekte i međunarodnu saradnju je tokom 2023. godine unaprijedila svoje kapacitete zaposlenjem još jednog lica sa iskustvom u pripremi i implementaciji projekata kao i prisustvom svojih predstavnika različitim obukama, konferencijama, info danima organizovanih od strane domaćih i inostranih institucija. Na taj način je i prošireno polje istraživanja donatora i konkurisanja predlozima projekata što je rezultiralo značajnim brojem pripremljenih i poslatih aplikacija. U tom smislu, a u skladu sa prioritetima poziva za projekte određenih od strane donatora, vodilo se računa o potrebama svih parkova. Tako su u saradnji sa različitim domaćim i stranim partnerima pripremljene aplikacije za prekogranične programe bilateralne saradnje sa Bosnom i Hercegovinom, Albanijom i Kosovom, ali i za trilateralne i multilateralne programe poput

Interreg Hrvatska – Bosna i Hercegovina – Crna Gora, Interreg Adrion, Interreg Danube Region, Horizon Program.

Takođe, aplicirano je i na konkurse drugih donatora poput ambasada Češke i Japana, Eko Fonda, UNESCO i ABRDN Fondacija, DIMFE, Global Conservation, FAO.

U cilju proširenja vidljivosti Javnog preduzeća za nacionalne parkove Crne Gore na međunarodnoj sceni i izgradnji mreže saradnje sa internacionalnim organizacijama uspostavljena je komunikacija sa Global Conservation i The thin Green Line, kao i sa Evropskom i Internacionalnom organizacijom rendžera, gdje će se u toku 2024. godine sprovesti procedura učlanjenja u ove organizacije.

U cilju proširenja partnerstava i mogućnosti apliciranja na fondove izvan programa projekata koje finansira Evropska Unija, izvršeno je opsežno web istraživanje, i kao rezultat toga zabilježeni su datumi poziva (npr. European Nature Trust, Rewilding Europe, DEFRA Darwin initiative, Global Biodiversity Framework Fund itd.), kao i budući pravci saradnje kroz Warner college of natural resources, Conservation International - Europe, ali i edukacije - OECD Blended Finances, VERRA VCS Program.

Saradnja sa lokalnim institucijama i organizacijama

Uprava NP Biogradska gora ima dobru međuinstitucionalnu saradnju sa lokalnim institucijama i organizacijama i to: Opština Kolašin, LTO Kolašin, OB Kolašin, Uprava za šume PJ Kolašin, Opština Mojkovac, LTO Mojkovac, OB Mojkovac, LTO Berane i OB Berane, kao i sa UIP odsjek za šumarstvo, lovstvo i zaštitu bilja i Regionalnim centrom za sjever.

Tokom godine sastanci sa gore pomenutim institucijama/organizacijama održavali su se kontinuirano i sinhronizovano, a dogovorene aktivnosti su se blagovremeno realizovale.

Kao pozitivan primjer razumijevanja i podrške tokom 2023. godine Opština Kolašin je Službi zaštite NP Biogradska gora donirala vrijednu opremu u vidu PTZ kamere i prateće opreme, radi unapređenja zaštite ovog Parka. Takođe, Opština Mojkovac je Službi ambijentalne higijene i infrastrukture donirala duvač lišća, kako bi zaposlenima olakšali održavanje ovog Parka.

NP Biogradska gora je tokom godine podržao brojne manifestacije koje organizuju LTO Kolašin i Opština Kolašin, kao što su: 58. MOSI igre, gdje se na vodama Biogradskog jezera održalo takmičenje u sportskom ribolovu, zatim Tango kamp, Korifej teatar i Etno kamp.

U saradnji sa LTO Berane i CIZIP-om postavljena je fotočeka - za posmatranje ptica na Ševarinama, na strani opštine Berane, gdje se promocija ove aktivnosti očekuje 2024. godine.

Uprava NP Biogradska gora održava redovne kontakte sa OB koje gravitiraju u Parku, gdje se ističe saradnja sa OB Kolašin. Krajem 2023. godine održan je sastanak sa predstavnicima Regionalnog centra za sjever, OB Kolašin, OB Mojkovac, OB Berane, kao i sa UIP odsjek za šumarstvo, lovstvo i zaštitu bilja. Na održanom sastanku je zaključeno da je Biogradska gora jedno od najočuvanijih zaštićenih područja, kao i dobar primjer međuinstitucionalne saradnje i odgovornog upravljanja. Na kraju je zaključeno da je potrebno definisati granice Parka, inicirati izmjene Zakona o nacionalnim parkovima, obezbijediti dozvole za nošenje oružja po tačno određenim pravilima za Službu fizičke zaštite Parka i ostale aktivnosti koje će poboljšati buduću saradnju i zaštitu NP Biogradska gora.

Služba za projekte i međunarodnu saradnju je u saradnji sa NP Biogradska gora tokom septembra mjeseca organizovala sastanak sa predstavnicima nevladinih organizacija koje djeluju

u opštinama koje gravitiraju Nacionalnom parku Biogradska gora. Fokus sastanka je bio na unaprijeđenju saradnje JPNPCG, nevladinih organizacija i lokalnog stanovništva u cilju adekvatne zaštite Nacionalnog parka Biogradska gora i promocije njegovih prirodnih vrijednosti. Svi akteri su se složili da je neophodno dalje raditi na zaštiti Nacionalnog parka Biogradska gora i zajednički rješavati ekološke incidente. Pomenuti su i problemi poput velike buke, korišćenja kvadova i drugih vozila kojima se devastira prostor, ali su svakako pozdravili napore Službe fizičke zaštite Parka na rješavanju ovih situacija.

Na kraju je dogovorena kontinuirana komunikacija između predstavnika JNPCG i nevladinog sektora kao i priprema zajedničkih projekata u narednom periodu.

Socio-ekonomski forumi

Služba za zaštitu prirode, kulturne baštine i održivi razvoj u saradnji sa stručnim saradnicima za rad sa lokalnim zajednicama u NP Biogradska gora je u prva dva kvartala prikupila podatke, na bazi kojih je evidentiran različit broj klastera (geografske koncentracije povezanih djelatnosti, pružalaca usluga itd. i sa njima umreženim ustanovama koje se međusobno nadmeću ali i saraduju) i njihovih korisnika, koji koriste resurse ovog Parka. U NP Biogradska gora identifikovano je ukupno 8 klastera i 210 korisnika.

Na osnovu prikupljene baze podataka održane su tri sjednice Socio ekonomskog savjeta parka na teme: "Analiza rezultata tekuće turističke sezone u NP Biogradska gora - izazovi, pritisci i prijetnje" i "Zaštita i održivo upravljanje Parkom".

Druga radna sjednica je održana sredinom septembra 2023. godine i ista je bila podijeljena u dva dijela. Prvi dio je održan sa predstavnicima lokalnih samouprava, TO Kolašin, Mojkovac i Berane, NTO Crne Gore, turističkom privredom i turističkim agencijama. Analizirani su rezultati tekuće turističke sezone i podijeljeno zadovoljstvom zbog ostvarenih rekordnih rezultata, ali i mogućih izazova koje u budućem vremenu mogu izazvati moguća nekontrolisana turistička kretanja i pritisak na prostor. U drugom dijelu na sastanku su prisustvovali načelnici OB Kolašin, Mojkovac i Berane, lovačkih udruženja i Uprave za inspekcijske poslove, gdje razmatrana situacija u vezi zaštite prostora, zaštite divljači na prostoru Parka. U tom kontekstu dogovorene su konkretne aktivnosti u narednom periodu.

Tokom izvještajnog perioda stručni saradnik za rad sa lokalnim zajednicama je kontinuirano obavljao razgovore i organizovao sastanke pojedinačno sa predstavnicima klastera.

Nakon održanog sastanka u decembru mjesecu na kojem su prisustvovali predstavnici katuna u Nacionalnom parku Biogradska gora, većina učesnika je pozdravila inicijativu od strane Nacionalnog parka Biogradska Gora i JPNPCG koja ide u pravcu uvažavanja njihovih zahtjeva, a istaknuti su i problema koji se odnose na:

- Prava korišćenja svojine;
- Nepostojanje elementarne putne infrastrukture;
- Zabrani bilo kakve gradnje za obavljanje poljoprivredne i turističke djelatnosti na privatnim imanjima.

Istaknuto je i da su imali sastanke na najvišem nivou u Ministarstvu ekologije prostornog planiranja i urbanizma, i da su im na istim obećani radovi na sanaciji puteva, ali da Agencija za zaštitu životne sredine nije dala pozitivno mišljenje čime su, kako smatraju ostali uskraćeni za elementarna prava.

Navedeni su i problemi vezani za kvadrove, džipove, koji uništavaju izgled i pejzažne vrijednosti Parka i njihovih imanja, dok oni sa druge strane ista ne mogu da koriste za potrebe vlasnika imanja (poljoprivreda, eko turizam) i dr. Zbog restriktivnih uslova za izgradnju čak i pomoćnih objekata ostaju uskraćeni za subvencije koje na godišnjem nivou izdvaja Ministarstvo poljoprivrede, šumarstvo i vodoprivrede, a koja su opredjeljena za poljoprivredne proizvođače. Istakli su problem sa dobijanjem ogrjeva i da su isti uglavnom dobijali od sanitara u ograničenim količinama. Prisutnima je obrazloženo da su Nacionalni parkovi limitirani uslovima koji propisuje Agencija za zaštitu životne sredine i da im shodno tome ne mogu dati odobrenje za izvođenje bilo kakvih radova, uređenje puteva, adaptacija kućnih i pomoćnih objekata bez saglasnosti iste. U cilju rješavanja ovih pritisaka i problema, u narednom periodu JPNPCG će inicirati sastanak sa nadležnim institucijama:

- Agencijom za zaštitu životne sredine;
- Ministarstvom turizma, ekologije, održivog razvoja i razvoja sjevera;
- Ministarstvom prostornog planiranja, urbanizma i državne imovine i drugim nadležnim državnim organima.

Ključna karakteristika rada Savjeta za NP Biogradsku goru je da je ovaj Park postigao najbolje rezultate i najdalje odmakao u procesima uključivanja lokalnih struktura u procesima planiranja i implementacije.

Fizička zaštita Parka

Jedan od problema sa kojim se Služba fizičke zaštite susreće je starosna struktura, što ograničava efikasnu fizičku zaštitu. Nije prepoznata ova manjkavost, kao ne dobijanje beneficiranog radnog staža i jedina služba koja ima sva ovlašćenja po zakonu o zaštiti lica i imovine a nema beneficije.

U narednoj godini trebalo bi uraditi:

Završiti potrebne dozvole za nesmetanu nabavku i nošenje vatrenog oružja za službu zaštite u okviru svojih ovlašćenja shodno zakonu o zaštiti lica i imovine.

Izvršiti prekrivanje novim krovnim pokrivačem (lim) objekta Službe fizičke zaštite na Biogradskom jezeru.

Obezbijediti 35-40m³ ogrjevnog drveta (bukva) za objekat Službe fizičke zaštite čiji zaposleni borave 24 časa u tom objektu tokom cijele godine.

Održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture

Služba za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture najviše poteškoća u svom radu ima prilikom održavanja mobilijara u Parku. Jedan dio mobilijara u Parku, kao što su: znakovi, splav, edukativne table, nadstrešnice, klupe i stolovi su u prilično dotrajalom stanju gdje je potrebno izraditi novi navedeni mobilijar.

Jedan dio mobilijara, shodno svojim mogućnostima Služba uspijeva da popravi, a za preostali dio je potrebna izrada novog mobilijara, van nadležnosti Službe.

Za potrebe Službe neophodno je nabaviti malu motornu testeru MS180, kako bi pripadnici ove službe efikasnije obavljali svoje svakodnevne aktivnosti.

Antropogeni pritisci na području Parka uglavnom su izraženi kroz nesavjesno odlaganje otpada koji predstavljaju veliki pritisak na životnu sredinu. Javno preduzeće za nacionalne parkove Crne

Gore prepoznaje važnost održivog upravljanje otpadom naročito zbog vidljivih uticaja otpada po zdravlje i životnu sredinu. U narednom periodu nastaviće se sa preduzimanjem mjera i aktivnosti koje sprovodi Služba za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture i Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj.

4. POSJETE U NP BIOGRADSKA GORA

Najveći broj posjetilaca je tokom ljeta na lokaciji Biogradskog jezera kada se stvaraju gužve na stazi, parking prostoru i restoranu, kao i na asfaltnom putu od Kraljevog kola do jezera. Tokom ljetnje turističke sezone vršilo se anketiranje posjetilaca čiji rezultati pokazuju njihovu strukturu, mišljenje, potrebe i očekivanja. Na osnovu prikupljenih i analiziranih anketnih listića u NP Biogradska gora najveći broj posjetilaca su domaći tj. posjetioci iz: Crne Gore 38%, zatim iz Srbije 21% i Njemačke 18%. Posjetioci su se o Parku informišu preko interneta i društvenih mreža njih 34%, dok su ostali posjetili Park po preporuci prijatelja. U 70% slučajeva anketirani su ovo područje posjetili prvi put, dok je 30% njih u Parku bilo više puta. Veliki procenat anektiranih, čak 93%, navelo je da planiraju posjetu i ostalih nacionalnih parkova u Crnoj Gori.

Posjetioci su naveli da najčešće planiraju jednodnevne izlete 81%, dok je njih 8% planiralo da ostane više dana. Ljubaznost i uslužnost osoblja 86% posjetilaca ocijenilo je najvećom ocjenom. Kao motiv posjete Parka anketirani su najčešće navodili uživanje u prirodi 54%, zatim odmor i opuštanje 31%. Na pitanje o omiljenim aktivnostima u Parku njih 67% je odgovorilo da je to planinarenje i pješčenje. Anketirani, njih 90%, naveli su da će tokom posjete NP Biogradska gora obići i Centar za posjetioce.

Na osnovu broja prodatih ulaznica utvrđen je ukupan broj posjetilaca Parka. U narednoj tabeli dat je prikaz broja posjetilaca u Parku u posljednjih pet godina.

Tabela 9: Broj posjetilaca u periodu od 2019. do 2023. godine u NP Biogradska Gora

Godina	2019	2020	2021	2022	2023
Broj posjetilaca	72.209	9.472	60.893	76.179	93.511

Grafikon 8: Broj posjetilaca u NP Biogradska Gora za period 2019 -2023. godina

Analiza podataka pokazuje da je broj posjetilaca u odnosu na prethodnu 2022. godinu veći za 22,75%.

Od ukupnog prihoda koje je NP Biogradska Gora ostvario u 2023. godini (436.475 €), 87.87% su prihodi od prodaje ulaznica (383.541 €), 2,21% su prihodi od kampovanja (9.642 €) i 0,98% su prihodi od ribolovnih dozvola (4.258 €).

5. PROJEKTI

Služba za projekte i međunarodnu saradnju je u saradnji sa ostalim službama preduzeća, a u skladu sa pozivima, kroz partnerske saradnje sa međunarodnim i domaćim organizacijama aplicirala, učestvovala i dala podršku ukupno na 22 projektne ideje. Kroz projekte kojima je aplicirano za donatorska sredstva obuhvaćene su oblasti: jačanje kapaciteta službi fizičke zaštite, zaštita prirode, izgradnja turističke infrastrukture, saradnja sa lokalnom zajednicom, izrada strateške dokumentacije i druge aktivnosti koje su u skladu sa planovima i programima upravljanja Javnog preduzeća za nacionalne parkove Crne Gore. Za Nacionalni park Biogradska gora aplicirano je ili se kroz saradnju priprema i učestvuje na osam projektnih ideja od čega su dva u fazi procesa odobrenja, pet projekata je odobreno, a jedna aplikacija nije odobrena.

Grafikon 9: Prikaz projekata po fazama za nacionalni park Biogradska gora u 2023. godini.

U nastavku je dat kratak pregled i informacije vezane za projekte koji su realizovani, realizuju se ili kojim se apliciralo za donatorska sredstva:

1. Zaštita i očuvanje prirodnih vrijednosti nacionalnih parkova kroz unapređenje rada službe fizičke zaštite“

U saradnji sa Fondom za zaštitu životne sredine Crne Gore obezbijeđena je donacija za nabavku opreme za Službu fizičke zaštite i to za potrebe spašavanja i požara za svih pet nacionalnih parkova. Nakon poziva za dostavljanje prijedloga projekta od strane Eko Fonda Crne Gore, Služba za projekte i međunarodnu saradnju napisala je projekat i aplicirala za ova sredstva. Opšti cilj projekta je zaštita i očuvanje prirodnih vrijednosti nacionalnih parkova kroz unapređenje rada Službe fizičke zaštite. Specifični ciljevi projekta su povećanje efikasnosti Službe fizičke zaštite u borbi protiv požara i poplava, povećanje brzine odgovora Službe fizičke zaštite, jačanje kompetencija zaposlenih u ovoj Službi, povećanje efikasnosti i mobilnost Službe fizičke zaštite i Službe za kontrolu i monitoring.

Kroz projekat je planirana nabavka zimske i ljetnje uniforme, nabavka opreme za kontrolu i suzbijanje požara; nabavka opreme za spašavanje u slučaju poplava; organizovanje obuke za zaposlene u Službi fizičke zaštite za postupanje u slučajevima požara i poplava i nabavka vozila za potrebe ove Službe. Tokom 2023. godine sprovedene su aktivnosti istraživanja tržišta za nabavku uniformi za nadzornike nacionalnih parkova Crne Gore, a organizovana je i obuka za šefove službi zaštite i nadzornike iz svih pet nacionalnih parkova. Cilj ove obuke je unapređenje rada službi fizičke zaštite u nacionalnim parkovima.

Vrijednost ovog projekta iznosi 153.000,00€.

Status: Projekat je odobren i u toku je njegova implementacija.

2. EcoDaLLi „ECOsysteM-based governance with DANube lighthouse Living Lab for sustainable Innovation processes“

JPNPCG je u projekat uključeno u svojstvu podugovarača, a konzorcijum čini značajan broj renomiranih partnera iz čitave Evrope kojim koordiniše partner iz Njemačke “Steinbeis Europa Zentrum”. Projekat se sprovodi kroz Program Horizon. Glavne aktivnosti projekta odnose se na:

- Organizovanje dvije radionice za promociju EcoDaLLi projektnih aktivnosti u Crnoj Gori;
- Diseminaciju projekata na organizovanim radionicama, te na društvenim mrežama ;
- Online prisutnost na projektnim sastancima;
- Učestvovanje u implementaciji projektnih aktivnosti vezanih za WP3, WP4 i WP6 te u pisanju njihovih rezultata (engl. deliverable documents);
- Prisutnost uživo na tri Living Lab EcoDaLLi događaja;
- Mapiranje učesnika od važnosti za projekt EcoDaLLi na području Crne Gore;
- Upisivanje aktivnih i sprovedenih projekata u Mission Charter za područje Crne Gore;
- Prikupljanje i upisivanje podataka u EcoDaLLi portal.

Status podugovarača na ovom projektu JPNPCG je dobilo u decembru 2023. godine, dok će formalni početak realizacije projekta biti 01. februara 2024. godine. Nakon toga, u saradnji sa partnerom - Sveučiliste u Zagrebu, Fakultet za strojarstvo i brodogradnju, biće urađen i plan implementacije. Sam projekat traje 30 mjeseci.

Vrijednost ovog projekta u dijelu koji se odnosi na JPNPCG iznosi 17.400,00€.

Status: Projekat je odobren i u toku je njegova implementacija.

3. Forest connect

Cilj ovog projekta podržanog kroz Interreg Danube Program je oporavak staništa velikih sisara. Aktivnosti su: monitoring i istraživanje prema alatima razvijenim kroz projekat; obnavljanje i zaštita staništa; mjere za smanjenje konflikta između lokalnog stanovništva i velikih sisara; promocija i edukacija. Formiran je projektni tim i odabrani članovi upravnog odbora projekta dok će u narednom periodu biti definisan i plan implementacije.

Vrijednost ovog projekta u dijelu koji se odnosi na JPNPCG iznosi 137.410,00€. Projekat formalno počinje od januara 2024. godine i trajaće 30 mjeseci.

Status: Projekat je odobren i u toku je njegova implementacija.

4. “Sustainable management of natural resources in mountain areas”

JPNPCG učestvuje kao partner u projektu “Sustainable management of natural resources in mountain areas” (Održivo upravljanje prirodnim resursima u planinskim područjima”, koji implementira Univerzitet “La Sapienza” iz Italije, kroz međunarodnu saradnju sa FAO Mountain Partnership Secretariat i koji se implementira u pet zemalja. Projekat za cilj ima unaprijeđenje uslova života lokalnih zajednica kroz održivo upravljanje resursima. U fokusu su lokalne zajednice iz planinskih oblasti. U svim ciljnim zemljama radi se obuka lokalnih upravljača kako da prikupljaju

podatke neophodne za kasniju izradu studije i preporuka kako umanjiti stepen siromaštva i podstaći održivi razvoj sela.

Projekat je zvanično počeo krajem novembra 2023. godine kada se održala i prva obuka za zaposlene Javnog preduzeća, Ministarstva i Agencije i trajaće do 31.12.2024. godine. Naredne obuke će se implementirati početkom 2024. godine. Sve projekte aktivnosti su finansijska obaveza Univerzita „La Sapienza i biće finansirane iz budžeta ove institucije.

Status: Projekat je odobren i u toku je njegova implementacija.

5. “Vode Balkana” faza 3

Isto tako, važno je napomenuti da na projektu “Vode Balkana” faza 3 u saradnji sa NVO Parkovi Dinarida, Javno preduzeće učestvovalo kao krajni korisnik. Ovim projektom obezbijedena je donacija protivpožarne opreme za svih pet nacionalnih parkova. Oprema uključuje naprtnjače, metlarice, kacige, rukavice, crijeva za gašenje požara, kamere zamke i dvoglede. Projekat je podržan od globalne ekološke organizacije The Nature Conservancy (TNC).

6. ZAKUP PRIVREMENIH OBJEKATA

U ovom Parku tokom 2023. godine nisu izdavani urbanističko-tehnički uslovi, jer su za većinu planiranih objekata koji su u vlasništvu JPNPCG izdati u ranijem periodu. Riječ je o objektima koji su u funkciji zaštite i unaprjeđenja ovog Parka. Program objekata privremenog karaktera za NP Biogradska gora važi do 31.12. 2024. godine.

7. NAUČNO-ISTRAŽIVAČKE AKTIVNOSTI

U toku 2023. godine upravi NP Biogradska gora i JPNPCG nijesu prijavljene naučne -i straživačke aktivnosti na teritoriji Parka. Agenciji za zaštitu životne sredine upućen je dopis broj 05-84 od datuma 16.01.2024. godine sa zahtjevom za dostavljanje podataka/izvještaja o sprovedenim naučnim i obrazovnim istraživanjima na području nacionalnih parkova Crne Gore tokom 2023. godine, ali do pisanja ovog Izvještaja od Agencije za zaštitu životne sredine, koja je nadležni organ za izdavanje dozvole za sprovođenje naučno - istraživačkih aktivnosti nijesmo dobili odgovor.

U toku 2023.godine JPNPCG su Agenciji za zaštitu životne sredine dostavili mišljenje za obavljanje naučno-obrazovnih istraživanja na teritoriji Parka po sljedećim zahtjevima:

- zahtjev za sakupljanje biljaka za studente Biološkog fakulteta iz Beograda u okviru obaveznog predmeta Terenski praktikum 2 na master studijama
- zahtjev za naučna istraživanja vaskularne flore, mahovina i lišajeva upućenog od strane dr Milan Chytry (Masaryk University, Czech Republic)
- zahtjev za obavljanje naučnih istraživanja - obilježavanje divljih vrsta ptica (prstenovanje) zatraženo od strane Centra za zaštitu i proučavanje ptica

8. FINANSIJSKA SREDSTVA UTROŠENA ZA REALIZACIJU PROGRAMA UPRAVLJANJA I OSTVARENI PRIHODI OD NAKNADA ZA KORIŠĆENJE DOBARA

U cilju zaštite i očuvanja prirode, te stvaranja uslova za neometano odvijanje prirodnih procesa i održivog korišćenja prirodnih resursa na području nacionalnih parkova Crne Gore, Javno preduzeće teži da obezbijedi uslove za obavljanje neposredne zaštite i nadzora nad zaštićenim područjima, turističku djelatnost uključujući različite sadržaje sportsko-rekreativnog turizma za posjetioce, te promociju prirodnog bogatstva nacionalnih parkova kao destinacije, i druge poslove u skladu sa zakonom, što bi trebalo da doprinese stvaranju jedinstvene ponude na globalnom turističkom tržištu.

Sredstva koja Javno preduzeće za nacionalne parkove Crne Gore uspije da ostvari na godišnjem nivou iz sopstvenih prihoda nijesu dovoljna za samostalno funkcionisanje i realizaciju tekućih i programskih aktivnosti, te se finansiraju i subvencijama iz državnog budžeta.

Sredstva za rad preduzeća obezbjeđuju se iz:

- Budžeta Crne Gore;
- Naknada za korišćenje nacionalnih parkova iz člana 21 Zakona o nacionalnim parkovima;
- Donacija;
- Kredita;
- Drugih izvora u skladu sa Zakonom.

Na kraju kalendarske godine vrši se izrada Završnog računa (bilans stanja, bilans uspjeha, statistički aneks, promjene na kapitalu, tok gotovine, napomene uz finansijske izvještaje). Završni račun usvaja Upravni odbor Javnog preduzeća. Usvojeni Završni račun se predaje Upravi prihoda i Carina (Ministarstvo finansija) do 31. marta za prethodnu godinu u skladu sa odredbama Zakona o računovodstvu.

Prihodi

Odlukom o visini i načinu obračuna i plaćanja naknada za korišćenje dobara nacionalnih parkova definisane su naknade u skladu sa članom 21, Zakona o nacionalnim parkovima (Sl. list CG, br. 39/2016) a odnose se na sledeće:

- ulazak u Nacionalni park;
- pružanje usluga posjetiocima (korišćenje vodiča, razgledanje zbirke, korišćenje informativno-edukativnog materijala i dr.);
- ugostiteljske, prodajne, smještajne i infrastrukturne objekte (stalne i privremene);
- iznajmljivanje i/ili korišćenje objekata i prostorija Nacionalnog parka;
- korišćenje mineralnih sirovina;
- iznajmljivanje sredstava i opreme za sport i rekreaciju (čamaca, brodova, kajaka, bicikala i dr.);
- organizovano posmatranje ptica;
- kampovanje;
- splavarenje i rafting;
- loženje vatre na posebno uređenim mjestima;

- džiping ture;
- parking;
- sportske i kulturne manifestacije;
- korišćenje plaža;
- trafo stanice;
- uspostavljanje zona sanitarne zaštite vodozahvata u sistemima javnog vodosnabdijevanja;
- korišćenje prostora za žičare, uspinjače i ski liftove;
- postavljanje privremenih objekata;
- postavljanje bilborda i reklamnih panoa;
- snimanje igranih i komercijalnih filmova, TV reklama i spotova;
- privredni i sportsko rekreativni ribolov;
- splavarenje i upotrebu plovila u sportsko rekreativne svrhe;
- korišćenje imena i znaka Nacionalnog parka;
- sakupljanje i branje šumskih plodova i gljiva u komercijalne svrhe;
- druge radnje, aktivnosti i djelatnosti u skladu sa zakonom.

U narednoj tabeli su prikazani prihodi NP Biogradska gora koji su ostvareni u toku 2023. godine. Najveće učešće u ukupnim prihodima zauzimaju prihodi od naknada za ulazak u Nacionalni park (88%).

Tabela 10: Prihodi NP Biogradska gora koji su ostvareni u toku 2023.godine

Elementi	2023. godina
Prihodi od ulaznica	384.148,70
Prihodi od izdavanja čamaca	12.363,96
Prihodi od prodaje suvenira	10.766,30
Prihodi od kampovanja	9.642,17
Ostali prihodi	15.296,02
UKUPNO (€)	436.474,66

Rashodi

Finansijska sredstva Javnog preduzeća troše se u skladu sa zakonom i opštim aktima preduzeća, donijetim odlukama, planovima i programima rada, zaključenim ugovorima i drugim aktima, u cilju izvršavanja obaveza i zadataka iz nadležnosti Javnog preduzeća.

- Investiciona ulaganja (izrada tehničke dokumentacije, elaborati, studije, geodetska snimanja, recenzije, izvođenje radova sa nadzorom);
- Troškovi tekućeg održavanja opreme, vozila, plovila, objekata i drugih osnovnih sredstava;
- Monitoring i praćenje stanja životne sredine;
- Ostali poslovni rashodi (troškovi struje, vode, telefon, internet, reklama, zakup prostorija, kancelarijski materijal, održavanje higijene i ostali režijski troškovi);

- Osnovna sredstva (nabavka opreme, vozila i dr.);
- Zarade i ostala lična primanja zaposlenih;
- Prenesene aktivnosti.

U narednoj tabeli su prikazani rashodi NP Biogradska gora nastali u toku 2023. godine. Radi obavljanja zajedničkih poslova i objedinjenih funkcija svih nacionalnih parkova, na nivou Preduzeća formirane su Službe zajedničkih poslova. Kako se aktivnosti ovih službi obavljaju u korist svih nacionalnih parkova, troškovi Službi zajedničkih poslova su izraženi u iznosu koji predstavlja učešće NP Biogradska gora u ukupnim troškovima nacionalnih parkova. U cilju sveobuhvatnog prikaza ukupnih rashoda, u tabeli su pripadajući rashodi Službi zajedničkih poslova zasebno prikazani. Više ostvareni rashodi u odnosu na prihode, finansirani su dijelom prihodima NP Durmitor, a dijelom subvencijama iz budžeta koje su odobrene u 2023. godini.

Tabela 11: Prikaza rashoda NP Biogradska gora u toku 2023. godine

Elementi	2023. godina
Troškovi ljudskih resursa	400.386,60
Pripadajući troškovi ljudskih resursa SZP	157.819,73
Troškovi režija i održavanja objekata, vozila i plovila	62.223,99
Pripadajući troškovi režija i održavanja SZP	31.535,54
Programske aktivnosti	20.510,83
Pripadajući troškovi programskih aktivnosti SZP	18.246,94
UKUPNO (€)	690.723,64

9. ZAVRŠNA RAZMATRANJA I PREPORUKE

Javno preduzeće za nacionalne parkove je Programom upravljanja za 2023. godinu planiralo 82 aktivnosti od kojih je realizovano 50 aktivnosti dok 32 aktivnosti nijesu realizovane. Stepenn realizacije programskih aktivnosti na nivou nacionalnog parka Biogradska gora je 62% (Grafikon 10).

Grafikon 10: Stepen realizacije programskih aktivnosti u NP Biogradska gora

Realizacija planiranih aktivnosti u 2023. godini bila je na dobrom nivou. Ovdje je potrebno napomenuti da je realizacija pojedinih aktivnosti, direktno zavisila od realizacije drugih aktivnosti pa je tako npr. nerealizacija izrade mobilne aplikaciju za rad na terenu, uslovila nemogućnost organizovanja obuke nadzornika za korišćenje mobilne aplikacije, a to je onda uslovalo i nerealizaciju aktivnosti koja se odnosila na kontrolisanje ubiranja divlje flore na terenu i unošenja dobijenih podataka u Excel tabelu.

Nedostatak finansijskih sredstava, u prva dva kvartala 2023. godine, dok Javno preduzeće nije počelo da ostvaruje značajnije prihode po osnovu prodaje ulaznica i po osnovu drugih naknada za korišćenje nacionalnih parkova, uslovila je nerealizaciju pojedinih aktivnosti, a koje su se prvenstveno odnosile na: izradu odmorišnog mobilijara, izradu i postavljanje tabli i smjerokaza, adaptaciju dječijeg igrališta, izradu Studije kapaciteta nosivosti za najposjećenije lokalitete, nabavku materijalno-tehničkih sredstava za Službu fizičke zaštite Parka, nabavku zamki za istraživanje faune sisara i dr.

U narednoj godini potrebno je:

- Angažovati stručne saradnike za herpetofaunu i materijalnu kulturnu baštinu u cilju jačanja stručnog kapaciteta Službe za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj i Izvršiti nabavku potrebnih materijalno tehničkih sredstava neophodnih za monitoring faune sisara;
- Nastaviti saradnju sa klasterima u okviru socio-ekonomskih foruma;
- Aplikirati na projektima koji će unaprijediti zaštitu i održivi razvoj Parka i ojačati saradnju sa lokalnim stanovništvom;
- Izraditi Studiju kapaciteta nosivosti za najposjećenije lokalitete u Parku;
- Razviti interpretativne i turističke programe obilaska Parka;
- Izvršiti instalaciju dodatnog video nadzora na Biogradskom jezeru putem kojeg bi se pratilo stanje gustine popunjenosti vozila na parkingu kod Biogradskog jezera da ne bi došlo do preopterećenja na ovom lokalitetu;
- Postaviti kontrolno - naplatnog punkta na lokalitetu Suvodo kako bi se unaprijedila zaštita Parka;

- Potrebno je unaprijediti saradnju sa nadležnim organima sa ciljem sprječavanja ulaska četvorotočkaša na područje Parka;
- U upravnoj zgradi NP Biogradska gora, potrebno je instalirati sistem za prisustvo na poslu preko kojeg bi se olakšala dosadašnju kontrolu prisustva, te na taj način ljudski resursi Službe za kontrolu i monitoring mogli usmjeriti na izvršenje drugih radnih zadataka;
- U susret ljetnjoj turističkoj sezoni potrebno je obezbijediti parking prostor sa punionicama za električna vozila i vršiti naplatu za navedena;
- Obezbijediti uslove za prevoz posjetilaca od parking prostora Kraljevo kolo do Biogradskog jezera. Na parkingu izvršiti instalaciju video nadzora za kontrolu naplate ovih usluga. Obezbjeđivanje navedenog bi unaprijedilo zaštitu lokaliteta Biogradsko jezero, kontrolu naplate ulaznica u ovom Parku i uvećalo prihode;
- U cilju sve veće popularnosti Crne Gore kao i NP Biogradska gora kao kamperske destinacije neophodno je postojeći parking na Kraljevom kolu osposobiti i pustiti u funkciju;
- Potrebno je inicirati kod Ministarstva poljoprivrede šumarstva i vodoprivrede da se vrati zaštitna zona oko Nacionalnog parka, obzirom da je ista data na upravljanje lovištima kojima gazduju Lovačka društva Kolašin, Mojkovac i Berane;
- Inicirati izgradnju treće trake na ulazu sa magistralnog puta u Park - most na Kraljevom kolu;
- Izvršiti detaljnu rekonstrukciju pet drvenih čamaca koji su u upotrebi na vodama Biogradskog jezera;
- Izvršiti dodatnu sanaciju putnog pravca Biogradsko Jezero – Katun Vranjak;
- Postaviti info table vezano za zabranjeno skretanje kvadova i džipova van glavnog puta
- Izvršiti popravku i adaptaciju postojećih i izvršiti nabavku novog mobiljara (klupe, stolovi, nadstrešnice, splav za vezivanje čamaca, korpe za otpatke);
- Inicirati promociju fly fishing zone na rijeci Tari u dužini od 2,5km koji pripada Parku;
- Produžiti Rješenje za otpočinjanje rada unutrašnje Službe zaštite NP Biogradska gora;
- Odobrenja za držanje oružja koja su na zaduženju u NP Biogradska gora su istekla i ista je potrebno produžiti;
- Potrebno je izvršiti rekonstrukciju dječijeg igrališta, kao i sanitarnog čvora;
- Adaptirati zgradu na Kraljevom kolu u cilju zaštite i promocije porodiljske kolonije slijepih miševa koji borave u njoj;
- Izvršiti adaptaciju Mrijestiliša kod Biogradskog jezera;
- Uraditi projekat vodosnabdevanja Biogradskog jezera sa vodoizvorišta Ganovača;
- Izvršiti poribljavanje Biogradskog jezera autohtonom potočnom pastrmkom.
- Izvršiti prekrivanje novim krovnim pokrivačem (lim) objekta Službe fizičke zaštite na Biogradskom jezeru;
- Hitno inicirati da zakupodavac bungalova na obali Biogradskog jezera ispoštuje stavke ugovor o zakupu koje se odnose na redovno održavanje ovih objekata.

10. TABELARNI PRIKAZ CILJEVA I AKTIVNOSTI PROGRAMA UPRAVLJANJA ZA 2023. GODINU

Strateška oblast 1: Istraživanje, praćenje, obnova i unapređenje ekosistema, staništa i vrsta	
Cilj 1.1.	Izvršena analiza i revizija podataka o flori i vegetaciji, sa posebnim osvrtom na prioritetne vrste i staništa i endemske vrste
Aktivnost 1.1.1.	Izvršiti obuku stručnih saradnika za floru i vegetaciju za rad u Geografsko informacionom sistemu
Opis aktivnosti	Za potrebe ažuriranja baze sa kompletnim setom podataka o flori i vegetaciji, izvršiće se obuka stručnih saradnika za rad u GIS-u.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Stručni saradnici osposobljeni za rad u GIS-u</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>200,00</i>
Aktivnost 1.1.2.	Izraditi mobilnu aplikaciju u cilju boljeg monitoringa i prikupljanja podataka
Opis aktivnosti	Za potrebe monitoringa i prikupljanja taksonomskih i stanišnih podataka izradiće se mobilna aplikacija.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Funkcionalna mobilna aplikacija</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Angažovan je IT stručnjak, ali nije instalirana aplikacija za monitoring. Instaliranje aplikacije se pomjerilo za 2024. godinu.
<i>Troškovi realizacije</i>	<i>0,00</i>
Aktivnost 1.1.3.	Nastaviti inventarizaciju nacionalno i/ili međunarodno značajnih biljnih taksona
Opis aktivnosti	Nastaviće se sa unosom literaturnih i terenskih podataka u Excel-bazu, na sređivanju i sistematizaciji taksonomskih i drugih podataka, na nomenklaturnim usaglašavanjima unijetih taksona sa važećim evropskim listama (Flora Europaea, Catalogue of Life, The Euro+Med PlantBase i The Plant List). Definisanjem važećeg naziva (accepted name) riješiće se problem sinonima i utvrditi konačan broj popisanih taksona na nivou vrste i podvrste. Upoređivanjem sa EU IUCN listom utvrdiće se konzervacijski status taksona na nivou Evrope i na globalnom nivou. Sređivanjem i sistematizacijom podataka baza postaje upotrebljiva za pretragu i pružanje svih neophodnih podataka, (ukupan broj popisanih taksona, broj taksona koji imaju nacionalni i/ili međunarodni značaj i nivoe zaštite, distribucija taksona po lokalitetima i stanišnim tipovima, itd.). Nepostojanje ili zastarjelost podataka za određeni značajni takson ili stanište, odnosno područje, biće osnovni kriterijum pri odabiru lokaliteti na kojima će se uraditi popis značajnih taksona, utvrditi stanje i distribucija.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj o prikupljenim podacima</i>

Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	270,00
Cilj 1.2	Kartirano i definisano stanje značajnih stanišnih tipova i dijagnostičkih vrsta u ugroženim Natura staništima
Aktivnost 1.2.1.	Kartirati stanišni tip 7230 Alkalne tresave
Opis aktivnosti	Identifikacija staništa će se raditi u skladu sa Priručnikom za identifikaciju tipova staništa Crne Gore od značaja za Evropsku Uniju. Odrediće se granice, dobiće se podaci za monitoring i prema potrebi provoditi mjere za sprječavanje vegetacijske sukcesije.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Karta stanišnog tipa na prostoru Parka, uneseni podaci u GIS bazu podataka i izvještaji monitoringa</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	130,00
Aktivnost 1.2.2	Izraditi analizu stanja dijagnostičkih vrsta na stanišnom tipu 7230
Opis aktivnosti	Uspostaviće se monitoring dijagnostičkih vrsta u svrhu očuvanja povoljnih stanišnih uslova za ciljne i ostale značajne vrste habitata. Aktivnost će se realizovati u sklopu aktivnosti 1.2.1
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izvještaj monitoringa</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	130,00
Aktivnost 1.2.3	Kartirati stanišni tip 7140 Prelazne tresave
Opis aktivnosti	Identifikacija staništa će se raditi u skladu sa Priručnikom za identifikaciju tipova staništa Crne Gore od značaja za Evropsku Uniju. Odrediće se granice, dobiće se podaci za monitoring i prema potrebi provoditi mjere za sprječavanje vegetacijske sukcesije.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Karta stanišnog tipa na prostoru Parka, uneseni podaci u GIS bazu podataka i izvještaji monitoringa</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	140,00
Aktivnost 1.2.4	Izraditi analizu stanja dijagnostičkih vrsta na stanišnom tipu 7140
Opis aktivnosti	Uspostaviće se monitoring dijagnostičkih vrsta u svrhu očuvanja povoljnih stanišnih uslova za ciljne i ostale značajne vrste habitata. Aktivnost će se realizovati u sklopu aktivnosti 1.2.3
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izvještaj monitoringa</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	130,00

Cilj 1.3	Kontrolisano ubiranje divlje flore u komercijalne svrhe i očuvanje staništa
Aktivnost 1.3.1	Izraditi mobilnu aplikaciju za rad na terenu
Opis aktivnosti	Za potrebe monitoringa i prikupljanja podataka o ubiranju divlje flore u komercijalne svrhe izradiće se mobilna aplikacija.
Indikator aktivnosti	<i>Aplikacija instalirana u mobilne uređaje koje zadužuju radnici službe zaštite NP i stručne službe JPNPCG</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, Služba zaštite NP
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Angažovan je IT stručnjak, ali nije instalirana aplikacija za monitoring. Instaliranje aplikacije se pomjerilo za 2024. godinu.
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 1.3.2	Obučiti nadzornike za korišćenje mobilne aplikacije
Opis aktivnosti	Izvršiće se obuka nadzornika za korišćenje mobilne aplikacije a u cilju lakšeg prikupljanja podataka o lokalitetima ubiranja ljekovite flore, samoniklog jestivog bilja i gljiva na prostoru NP
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Služba zaštite obučena da u terenskom radu koristi mobilnu aplikaciju</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, Služba zaštite
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Nadovezuje se na aktivnost 1.3.1
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 1.3.3	Kontrolisati stanje na terenu i unositi podatke u Excel bazu
Opis aktivnosti	Svi podaci koji se odnose na ubiranje divlje flore u komercijalne svrhe, dobijeni radom nadzornika na terenu, korišćenjem mobilne aplikacije, biće unijeti u bazu podataka, uradiće se analiza i kartografski prikaz.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj o stanju sa mapom staništa na kojima su vršena ubiranja</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, Služba zaštite, direktor NP
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Nadovezuje se na aktivnosti 1.3.1. i 1.3.2.
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Cilj 1.4	Aktivna zaštita šumskih ekosistema
Aktivnost 1.4.1	Sprovesti sanitarno-higijenske aktivnosti
Opis aktivnosti	Izvršiće se uklanjanje stabala u cilju adekvatne i efikasne zaštite, održavanja i unaprjeđivanja šumskih ekosistema: sa izrazitim simptomima zaraze, izvaljenih i suvih stabala, snjegolomova i vjetrolomova, stabla koja nemaju mogućnost daljeg razvoja i stabla koja ugrožavaju nesmetan prolaz posjetioca kroz Park i dovode u opasnost oštećenja materijalne imovine u okruženju Aktivnost će se sprovesti u saradnji sa Službom zaštite, a na osnovu njihovog izvještaja sa terena, nakon čega će stručna služba provjeriti stanje i preduzeti dalje mjere.

	Aktivnosti sječe i transporta drvnih sortimenata realizovaće se na osnovu Zakona o šumama (Sl. list CG broj 47/15) i unutrašnjih akata JPNPCG
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj o realizovanoj aktivnosti u državnim šumama</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi i razvoj, Služba zaštite
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	8.130,00
Aktivnost 1.4.2	Vršiti preventivnu i aktivnu zaštitu šumskih ekosistema od požara
Opis aktivnosti	U cilju preventivnih mjera zaštite, kao i efikasnog reagovanja, odradiće se nabavka potrebne opreme, instalacija potrebne infrastrukture i distancino praćenje požara uz pomoć GIS tehnologije
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj o realizovanoj aktivnosti</i>
Odgovornost	Direktor JPNPCG, direktor Parka, Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Kroz projekte nijesu obezbjeđena finansijska sredstva za realizaciju ove aktivnosti
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 1.4.3	Izraditi interaktivnu bazu podataka prikupljenih tokom terenskih aktivnosti
Opis aktivnosti	Izvršiće se obezbjeđivanje softverskih rješenja u kojem će se uskladištiti vektorizovani postojeći i terenski podaci. Upoređivanjem i preklapanjem postojećih i prikupljenih terenskih podataka će se obezbjeđiti adekvatnije i efikasnije donošenje odluka u cilju zaštite i unaprjeđenja stanja šumskih ekosistema.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izrađena interaktivna baza</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	130,00
Aktivnost 1.4.4	Uraditi Plan gazdovanja šuma u privatnoj svojini
Opis aktivnosti	Na osnovu podnijetih zahtjeva sa potrebnom dokumentacijom, zdravstvenog stanja i kvaliteta šume, izvršiće se odobravanje korišćenja šuma u privatnoj svojini. Realizacija zahtjeva će se regulisati na osnovu stručne procjene stanja šume i donošenja rješenja za svaki zahtjev posebno. Dostavljanje zahtjeva za sječ u privatnoj svojini će se prihvatati do 01.12.2022 godine, za plansku 2023. godinu, kako je definisano Zakonom o šumama (Sl. List 47/15) Nakon dostavljanja zahtjeva, direktor Javnog preduzeća obrazuje komisiju koja će donijeti Plan gazdovanja šuma u privatnoj svojini. Za realizaciju Plana neophodna je dozvola od strane Agencije za zaštitu životne sredine.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Urađen i realizovan Plan gazdovanja šuma u privatnoj svojini</i>
Odgovornost	Direktor JPNPCG, direktor Parka, Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, Služba zaštite

Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	120,00
Aktivnost 1.4.5	Obezbijediti drvene sortimente iz reda sanitara, za potrebe lokalnog stanovništva
Opis aktivnosti	U cilju unapređivanja saradnje sa lokalnim stanovništvom, a u skladu sa zakonom, izvršiće se dodjela drvnih sortimenata iz reda sanitara po prikupljenim zahtjevima
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj o dodijeljenoj količini drvnih sortimenata po zahtjevima lokalnog stanovništva i broj napravljenih rješenja</i>
Odgovornost	Direktor parka, Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, Pravna služba
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	150,00
Cilj 1.5	Monitoring šuma
Aktivnost 1.5.1.	Sprovesti monitoring opšteg zdravstvenog stanja šuma
Opis aktivnosti	Na lokacijama koja su degradirana od vjetrolova, snjegoloma ili požara vršiće se praćenje brojnosti populacije potkornjaka postavljanjem feromonskih klopki. Na osnovu prikupljenih uzoraka će se odrediti mjere zaštite koje bi trebalo realizovati u slučaju prenamnoženja vrste. Prikupljanjem insekata iz feromonskih klopki analiziraće se njihova brojnost i vitalnost populacija i utvrdiće se mjere koje treba sprovesti, a u cilju smanjenja brojnosti istih.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Postavljene feromonske klopke i napravljen izvještaj o prikupljenim podacima</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Nisu se na vrijeme usvojeni PU za 2023.godinu, pa je kasnije bilo prekasno za realizaciju ove aktivnosti
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Cilj 1.6	Kontrolisan sportski ribolov na Biogradskom jezeru
Aktivnost 1.6.1	Izvršiti poribljavanje Biogradskog jezera za potrebe sportskog ribolova
Opis aktivnosti	Poribljavanje Biogradskog jezera autohtonom pastrmkom dunavskog sliva kako bi povećala brojnost ove vrste u jezeru i pritokama. Napomena: Za realizaciju ove aktivnosti neophodno je pribaviti dozvolu od Agencije za zaštitu životne sredine
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Količina poribljene ribe</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Ne postoji mogućnost da se nabavi riba adekvatna za poribljavanje jezera.
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Cilj 1.7.	Stabilne populacije mrmoljka
Aktivnost 1.7.1	Vršiti monitoring stanja mrmoljaka u jezeru i okolnim barama

Opis aktivnosti	Evidentirati će se stanje mrmoljaka u okolnim barama i u Biogradskom jezeru.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj o monitoringu</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	100,00
Cilj 1.8.	Istraženi speleološki i drugi objekti važni za očuvanje značajnih kolonija slijepih miševa (Chiroptera) i sprovedene mjere zaštite ugroženih kolonija
Aktivnost 1.8.1	Izvršiti nabavku opreme za istraživanje slijepih miševa
Opis aktivnosti	Izvršice se nabavka opreme za hvatanje slijepih miševa koja će se koristiti na terenu prilikom istraživanja ovih vrsta. Napomena: Nabavljena oprema će se koristiti na teritoriji svih 5 NP.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Nabavljena oprema (šipke i nevidljive mreže) za hvatanje slijepih miševa</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	1.000,00
Aktivnost 1.8.2	Istražiti rasprostranjenost i utvrditi važna područja za očuvanje slijepih miševa
Opis aktivnosti	Primjenom nevidljivih mreža i ultrazvučnom detekcijom, utvrdiće se rasprostranjenost slijepih miševa i odrediti najznačajnija staništa na području Parka.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj registrovanih jedinki i vrsta slijepih miševa; Broj najznačajnijih staništa na području Parka.</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	150,00
Cilj 1.9	Očuvanje vrsta iz porodice <i>Mustelidae</i> (kune) kroz očuvanje njihovih staništa
Aktivnost 1.9.1.	Nabavka opreme za istraživanje <i>Mustelidae</i> (foto-zamke, živolovke)
Opis aktivnosti	Nabavka foto-zamki za istraživanje vrsta iz porodice <i>Mustelidae</i> .
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Posjedovanje 5 foto-zamki marke Browning/ Cudde back/ Bushnell</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Nabavka opreme nije ušla u Plan javnih nabavki.
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 1.9.2	Izvršiti kartiranje potencijalnih staništa <i>Mustelidae</i>
Opis aktivnosti	Izvršice se kartiranje staništa i odrediti nulto stanje vrsta iz porodice <i>Mustelidae</i> na osnovu rezultata dobijenih monitoringom
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj staništa, tabela sa popisom vrsta iz porodice <i>Mustelidae</i></i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, Služba zaštite
Status realizacije	Nerealizovano

Razlog ne realizacije	Aktivnost je vezana za aktivnost 1.9.1. i nije bilo moguće istraživati sve vrste iz porodice kuna bez adekvatne opreme. Istraživanja su sprovedena samo za vidru.
<i>Troškovi realizacije</i>	110,00
Aktivnost 1.9.3	Odrediti nultu stanje vrsta iz porodice <i>Mustelidae</i>, sprovesti kontinuirani monitoring
Opis aktivnosti	Terenska istraživanja prisutnosti vrsta u saradnji sa zaposlenima u Službi zaštite NP
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj registrovanih vrsta iz porodice <i>Mustelidae</i></i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Dopunjeni su samo podaci koji su prikupljeni za vidru.
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Cilj 1.10	Stabilne populacije krupnih sisara
Aktivnost 1.10.1	Izvršiti nabavku opreme za istraživanje prisustva krupnih sisara (foto-zamke)
Opis aktivnosti	Izvršice se nabavka opreme koje će se koristiti na terenu za registrovanje prisutnosti vrsta krupnih sisara.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Nabavljene foto-zamke (5) marke <i>Browning/ Cudde back/ Bushnell</i></i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Nabavka opreme nije ušla u Plan javnih nabavki.
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 1.10.2	Sprovesti monitoring krupnih sisara i utvrditi najznačajnija staništa za njegovo očuvanje
Opis aktivnosti	Sprovešće se terenska istraživanja uz pomoć foto-zamki i primjenom metode transekata. Registrovaće se prisustvo vrsta krupnih sisara na teritoriji NP i kartiraće se njihova najznačajnija staništa.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj registrovanih vrsta krupnih sisara; Broj značajnih staništa značajnih za krupne sisare</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, Služba zaštite NP, direktor NP
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Nove kamere nijesu nabavljene, a postojeće su van funkcije usled tehničke neispravnosti.
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Cilj 1.11.	Zaštita i održivo korišćenje vodenih resursa
Aktivnost 1.11.1	Monitoring hidroloških objekata
Opis aktivnosti	U saradnji sa <i>Zavodom za hidrometeorologiju i seizmologiju</i> i Upravom za vode, vršice se monitoring hidroloških objekata u skladu sa važećom Zakonskom regulativom.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Ispitan kvalitet vode na području Parka</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, direktor Parka
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Aktivnost se realizuje u fazama. I faza je započeta 2016. godine, a tokom 2022. godine i II faza koja podrazumijeva istraživanja, mjerenja i istraživanje i pripremanje podloga koje obuhvataju kompletan hidrološki ciklus.

<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Cilj 1.12.	Istraživanje faune insekata i kartiranje najznačajnijih staništa
Aktivnost 1.12.1	Istražiti i sakupiti literaturne podatke o fauni Lepidoptera i Coleoptera
Opis aktivnosti	Istraživanje literature i sakupljanje podataka o prethodnim istraživanjima faune Lepidoptera i Coleoptera
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj o stanju istraženosti faune Leidoptera i Coleoptera i preporuke u vezi daljih istraživanja</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	250,00
Aktivnost 1.12.2.	Izvršiti uvid u stanje dnevnih leptira na području Parka
Opis aktivnosti	Realizovaće se terenska istraživanja u cilju rekognosciranja faune dnevnih leptira sa posebnim osvrtom na zakonom zaštićene i Natura vrste.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izveštaj o istraživanjima faune dnevnih leptira Parka</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	170,00

Strateška oblast 2: Očuvanje, unapređenje i promocija kulturno-istorijskih i etnografskih vrijednosti i potencijala	
Cilj 2.3	Zaštićena, valorizovana, promovisana i popularizovana nematerijalna kulturna baština
Aktivnost 2.3.1	Inventarisati nematerijalnu kulturnu baštinu Parka
Opis aktivnosti	Nastaviće se proces koji podrazumijeva opsežna i dugotrajna istraživanja evidenciju i evaluaciju najznačajnijih elemenata nematerijalne kulturne baštine, kao najreprezentativnijih aspekata nacionalnog identiteta
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Prikupljeni i sistematizovani podaci i njihova dalja opservacija</i>
Odgovornost	Služba sa promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	150,00
Aktivnost 2.3.2	Prikupiti podatke od nosioca nematerijalnih kulturnih dobara
Opis aktivnosti	Prikupiće se podaci od pojedinaca direktno na terenu koji su posljednji nosioci i čuvari običajne prakse znanja i vještina, kroz kontinuitet prenošenja ovih kulturnih obrazaca s ciljem da se obezbjedi efikasnija promocija NKN kroz jačanje svijesti o njegovom značaju
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Prikupljeni i sistematizovani podaci i njihova dalja opservacija</i>
Odgovornost	Služba sa promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	130,00

Aktivnost 2.3.3	Popunjavati upitnike za identifikaciju elemenata nematerijalnog kulturnog nasljeđa
Opis aktivnosti	Izvršiće se popunjavanje obrazaca u vidu upitnika za svaki evidentirani elemenat NKN
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Popunjeni upitnici</i>
Odgovornost	Služba sa promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	130,00
Aktivnost 2.3.4	Uputiti inicijative za uspostavljanje zaštite na osnovu istraživačkih nalaza i drugih dokaza o svojstvu, osobenosti i značaju nematerijalnog kulturnog dobra
Opis aktivnosti	Relevantnim institucijama uputiće se inicijativa za uspostavljanje zaštite elemenata nematerijalnog kulturnog dobra, na osnovu istraživačkih nalaza, osobenosti i značaja koje ima to nematerijalno dobro
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Upućena inicijativa nadležnoj instituciji</i>
Odgovornost	Služba sa promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Prema stručnoj procjeni nijedan elemenat nije izdvojen za stručnu zaštitu
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 2.3.5	Organizovati manifestacije i učestvovati na sajmovima, izložbama i kulturno-umjetničkim programima koji se oslanjaju na etnografsko nasljeđe
Opis aktivnosti	Za prepoznate, najreprezentativnije elemente nematerijalne kulturne baštine Parka, obezbijediće se efikasnija promocija kroz osmišljavanje i realizovanje neke buduće manifestacije
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Osmišljena nova manifestacija</i>
Odgovornost	Služba sa promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Idejno osmišljen koncept predstoji dalje aktivnosti na njenoj realizaciji u dogovoru sa direktorom Parka
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 2.3.6	Inicirati projekte zaštite i valorizacije nematerijalne kulturne baštine pod pokroviteljstvom relevantnih institucija
Opis aktivnosti	U skladu sa usvojenim programskim aktivnostima institucija iz oblasti kulturnog nasljeđa, iniciraće se projektne aktivnosti na zaštiti i valorizaciji nematerijalne kulturne baštine.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Pokrenuta inicijativa projekata zaštite i valorizacije NKN</i>
Odgovornost	Služba sa promociju, marketing i turizam, MK; CANU; UZKD
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Aktivnost započeta 2023.godine i realizovaće se tokom 2024.godine
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 2.3.7	Kreirati programe u Parku za obilježavanja „Dana evropske baštine”

Opis aktivnosti	Pod okriljem inicijative „Dani evropske baštine“, kreiraće se i realizovati program obilježavanja ove značajne manifestacije, konkretno u ovom Parku, ukoliko bude korespondirala sa zadatom temom
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Realizovana manifestacija „Dani evropske baštine“</i>
Odgovornost	Služba sa promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Ovogodišnja manifestacija “Dani evropske baštine “, realizovana je u okviru NPSJ, obzirom da je ovogodišnja tema najviše korespondirala sa ovim Parkom
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00

Strateška oblast 3: Edukacija, interpretacija prirodnih i kulturnih vrijednosti parka i razvoj turizma orijentisanog ka prirodi

Cilj 3.1	Razvijena edukacija i interpretacija. Lokalno stanovništvo i posjetioci su kvalitetno edukovani o vrijednostima NP Biogradska gora
Aktivnost 3.1.1	U saradnji sa osnovnim školama koje gravitiraju u Parku i nadležnim ministarstvom izradiće se edukativni programi
Opis aktivnosti	U saradnji sa osnovnim školama i nadležnim ministarstvom organizovaće se edukativni programi
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Održane radionice</i>
Odgovornost	Služba sa promociju, marketing i turizam, Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, Služba za logistiku
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	400,00
Aktivnost 3.1.2	U saradnji sa osnovnim školama koje gravitiraju u Parku izradiće se edukativni materijali
Opis aktivnosti	Uradiće se reprint edukativnih materijala i unaprjeđenje dizajna na postojećim edukativnim materijalima (flora, fauna, kulturno-istorijsko nasljeđe itd.)
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Štampa edukativnog materijala</i>
Odgovornost	Služba sa promociju, marketing i turizam, Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Izvršena je dopuna dizajna, čeka se odobrenje za štampu
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 3.1.3	U saradnji sa LTO obilježiti značajne ekološke datume
Opis aktivnosti	Osmisliće se i organizovati interaktivne tematske radionice, u cilju obilježavanja važnih datuma i to: 22. mart Svjetski dan voda 22. april Dan planete Zemlje 9. maj Međunarodni dan ptica 22. maj Svjetski dan zaštite biodiverziteta 5. jun Svjetski dan zaštite životne sredine 31. jul Svjetski dan nadzornika

	14. septembar Svjetski Dan prašuma 26. septembar Dan čistih planina 4. oktobar Svjetski dan zaštite životinja 16. oktobar Dan zdrave hrane 3. novembar Svjetski dan čistog vazduha
<i>Indikator aktivnosti</i>	Broj održanih edukativnih i tematskih radionica; Broj učenika koji je prisustvovao organizovanim radionicama, organizovano obilježavanje Parka
Odgovornost	Služba sa promociju, marketing i turizam, LTO, Služba za logistiku
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	700,00
Aktivnost 3.1.4	U saradnji sa LTO osmisлити i sprovesti ciljne interpretativne programe obilaska Parka
Opis aktivnosti	Osmisliće se i pripremiti dizajn za liflet sa programom obilaska Parka za određenu ciljnu grupu
<i>Indikator aktivnosti</i>	Osmišljen program i urađen dizajn lifleta
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam, LTO, Služba za logistiku
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	250,00
Aktivnost 3.1.5	U saradnji sa Planinarskim savezom Crne Gore formirati nove edukativne i tematske staze
Opis aktivnosti	Dati prijedlog za obnovu staza i za formiranje jedne edukativne staze. Uz izvještaj priložiti GPS snimak, fotodokumentaciju sa potrebnim informacijama za formiranje edukativne staze
<i>Indikator aktivnosti</i>	Urađen izvještaj
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam, direktor Parka, Planinarski savez Crne Gore
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	50,00
Aktivnost 3.1.6.	U saradnji sa Planinarskim savezom Crne Gore održavati i unaprijediti postojeće edukativne i tematske staze
Opis aktivnosti	Izrada, štampa i montaža folija na edukativnim i informativnim tablama na edukativnoj stazi oko Biogranskog jezera i tematskoj stazi „Ljeto u katunu - odakle dolaze naši domaći proizvodi“
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Edukativna i tematska staza spremne za prijem posjetilaca</i>
Odgovornost	Služba sa promociju, marketing i turizam, Služba za logistiku
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	466,00
Cilj 3.2	Park je uspješno promovisan na tržištu
Aktivnost 3.2.1	Sprovesti PR kampanje (Odnosi sa javnošću)
Opis aktivnosti	Kontinuirano preko štampanih i elektronskih medija, društvenih mreža (Instagram i Facebook), kao i sajta JPNPCG promovisaće se projekti i aktivnosti koje se implementiraju u Parku, njegove prirodne i kulturne vrijednosti, važni ekološki datumi, manifestacije i događaji. Iniciraće se aktivnosti u vezi sa promocijom biodiverziteta, prirodnih

	vrijednosti, kao i ponude parka kroz različite akcije na terenu, promotivne tekstove i objave u medijima i društvenim mrežama. Iniciraće se saradnja sa elektronskim medijima (portalima) koji se bave promocijom turističkom ponudom Crne Gore, kao i sa travel blogerima u cilju promocije turističke ponude parka.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Press clipping; Broj postavljenih objava na društvenim mrežama i sajtu, objavljenih tekstova, priloga i emisija u medijima, učešće javnosti u kreiranju sadržaja na društvenim mrežama, učešće posjetioca u promotivnim aktivnostima.</i>
Odgovornost	Služba sa promociju, marketing i turizam; direktor Parka; direktor JPNPCG
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	2.900,00
Aktivnost 3.2.2	Učestvovati na turističkim sajmovima
Opis aktivnosti	Uzeće se učešće na lokalnim, regionalnim i internacionalnim sajmovima turizma koji se budu oglašavali tokom programske godine
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Park je promovisan na nacionalnim, regionalnim i internacionalnim turističkim sajmovima</i>
Odgovornost	Služba sa promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	5.848,00
Aktivnost 3.2.3	Organizovati manifestacije i događaje
Opis aktivnosti	Organizovati Prvomajsko otvaranje Parka. Pozvati lokalne proizvođače da svoje autentične proizvode izlože i prezentuju posjetiocima manifestacije.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Organizovan je događaj Prvomajsko otvaranje Parka</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba sa promociju, marketing i turizam, Služba za logistiku
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	200,00
Aktivnost 3.2.4	Izraditi i štampati promotivni materijal
Opis aktivnosti	Izrada i štampa promotivnog materijala (brošura i kataloga) i izrada i štampa promotivnog materijala (olovke, planeri, vrećice i majice) sa logom i motivima NP Biogradska gora
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izrađen promotivni materijal</i>
Odgovornost	Služba sa promociju, marketing i turizam, Služba za logistiku
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	535,00
Aktivnost 3.2.5	Izraditi autentični suvenir Parka
Opis aktivnosti	Organizovaće se konkurs za izradu autentičnog suvenira Parka
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Odabran autentični suvenir Parka</i>
Odgovornost	Služba sa promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Nerealizovano

Razlog ne realizacije	Realizacija aktivnosti je uslovljena izradom i usvajanjem novog vizuelnog identiteta za NP Biogradska Gora.
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00

Strateška oblast 4: Turizam zasnovan na aktivnom odmoru u prirodi

Cilj 4.1	Unaprijeđena i razvijena turistička infrastruktura Parka je usklađena sa principima zaštite prirode i u funkciji je posjetilaca
Aktivnost 4.1.2	Urediti glavne ulaze u Park
Opis aktivnosti	Uradiće se administrativna procedura neophodna za izvođenje radova glavne kapije u Parku. Izvršiće se idejno rješenje sa predmjerom i predračunom
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Završena administrativna procedura i urađeno idejno rješenje</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba sa promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	1.200,00
Aktivnost 4.1.3	Izgraditi kontrolno-naplatne punktove
Opis aktivnosti	Nabaviti i postaviti montažno demontažni kontrolno-naplatni punkt Vranjak.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Postavljen kontrolno-naplatni punkt tokom sezone</i>
	Drugi kvartal
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam, Služba za logistiku
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	3.206,50
Aktivnost 4.1.4	Postaviti i dopuniti najavne, glavne i informativne table ka/i u Parku
Opis aktivnosti	Izrada 4 velike najavne table (2000*1700), 10 informativnih tabli (2400*600), 2 putokazne table (1900*600*3), 1 velika najavna tabla (3500*4000). Instaliranje atigrafit folija obujmica za table sa rokom trajanja od 25 godina; instaliranje rešetki, iskop zemljišta, ugradnja, montaža i transport. <i>(Aktivnost prati Izradu Elaborata koji će biti urađen u skladu sa zakonskom regulativom i pravilnikom koji uređuje ovu oblast). date dimenzije su u mm</i>
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izrađene i postavljane najavne table</i>
Odgovornost	Direktor JNPCG, direktor Parka, Služba sa promociju, marketing i turizam, Služba za logistiku
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	U 2023. godini angažovano je stručno lice za izradu Elaborata, što predstavlja prvi korak u realizaciji ove aktivnosti.
<i>Troškovi realizacije</i>	850,00
Aktivnost 4.1.5	Unaprijediti postojeći sistem informativnih tabli i smjerokaza
Opis aktivnosti	Izvršiće se zamjena dotrajalih smjerokaza na pješačko-planinarskoj stazi „Vidici Bjelasice“.

	U raditi dizajn i štampu foliju; nabavka i montaža novih smjekoraza i info table na lokacijama: Svatovsko groblje, izvor Biogradske rijeke i kod kontrolno naplatnog punkta Vranjak
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Postavljeni smjerokazi, table I zamjena folija na pješačko-planinarskoj stazi „Vidici Bjelasice“.</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba sa promociju, marketing i turizam, Služba za logistiku
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	1.635,00
Aktivnost 4.1.6	Unaprijediti pješačke staze
Opis aktivnosti	U saradnji sa planinarskim savezom razmotriće se mogućnost razvoja i uređenje planinarske staze Biogradsko jezero – Brajića brijeg – Laništa – Jarčeve strane – Strugovi – Krnjača - Dolovi Lalevića – Svatovsko groblje – Šiško jezero. Izvršiće se analiza staze Vranjak – Troglava – Jaganjčarske Rupe – Pešića jezero – Zekova glava, priložiti izvještaj sa GPS i fotodokumentacijom..
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izvještaj o mogućnosti razvoja planinarske staze</i>
Odgovornost	Služba sa promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Uspostavljena je saradnja sa PK Bjelasica, dogovoreno je da zajedno sa nadzornikom iz Parka obidu teren i dostave traženi izvještaj. Obzirom na obaveze članova PK Bjelasica aktivnost je planirana za septembar-oktobar, međutim zbog loših vremenskih uslova odložena je za 2024. godinu.
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 4.1.7	Unaprijediti biciklističke staze
Opis aktivnosti	Uspostaviće se komunikacija sa biciklističkim savezom Crne Gore i drugim stakeholder-ima radi davanja prijedloga za uspostavljanje biciklističkih staza u NP Biogradska Gora. Finalni proizvod će biti plan sa prijedlogom za uspostavljanje najmanje 1 biciklističke staze.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Pripremljen plan uređenja i formiranja jedne biciklističke staze</i>
Odgovornost	Služba sa promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	100,00
Aktivnost 4.1.8	Unaprijediti turistički proizvod posmatranje medvjeda
Opis aktivnosti	Formiraće se turistički proizvod, plan ciljnih posjeta uz edukativno-promotivni materijal uz vodiča
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Realizovane posjete</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam, Služba za logistiku
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	U izvještajnom periodu, za turističku ponudu posmatranje medvjeda, izvršena je štampa brošure “Mrki medvjed” (500 kom), koja je ranije osmišljena u saradnji sa Parkovima Dinarida, WWF Adria i JPNPCG. U narednom periodu predviđena je priprema fotografija i video

	snimaka medvjeda sa fotokamera, koje će se prikazivati u Edukativnom kutku u Upravnoj zgradi Parka u Kolašin
<i>Troškovi realizacije</i>	240,00
Aktivnost 4.1.9	Unaprijediti turističku ponudu sportski ribolov i “fly fishing”
Opis aktivnosti	Posredstvom sredstava javnog informisanja vršiće se promocija turističke ponude sportski ribolov i “fly fishing”
<i>Indikator aktivnosti</i>	Povećano interesovanje za ovaj turistički proizvod
Odgovornost	Direktor Parka, Služba sa promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	150,00
Aktivnost 4.1.10	Urediti vidikovce
Opis aktivnosti	Uraditi okvir za fotografisanje na vidikovcu Bendovac
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Urađen okvir</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Nije postignut dogovor sa vlasnikom parcele na kojoj je trebalo postaviti okvir
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 4.1.11	Rekonstruisati i urediti objekat mrijestilišta na obali Biogradskog jezera
Opis aktivnosti	Analiza stanja i prijedlog uređenja enterijera za postavku. Izrada idejnog rješenja.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Pripremljen projektni zadatak</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba sa promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	200,00
Aktivnost 4.1.12	Izraditi odmorišta za pješake i bicikliste
Opis aktivnosti	Adaptirati nastrešnice kod izvora Biogradske rijeke i kod dolova Lalevića
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Adaptirane nastrešnice</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam, Služba za logistiku
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Sredstva za realizaciju ove aktivnosti nisu predviđene Planom javnih nabavki
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 4.1.13	Prilagoditi glavne atrakcije u Parku (učiniti ih dostupnim) za posjete osoba sa invaliditetom
Opis aktivnosti	Uradiće se analiza i prijedlog lokacija koje bi se mogle prilagoditi za osobe sa invaliditetom
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Urađen prijedlog lokacija</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba sa promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	100,00

Cilj 4.2	Unaprijeđena turistička ponuda koja je zasnovana na aktivnom odmoru
Aktivnost 4.2.1	Osmisliti nove izložbene postavke u Centru za posjetioce
Opis aktivnosti	Izrada i štampa postojećih fotografija i priprema pratećeg teksta.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Postavka fotoizložbe u Centru za posjetioce</i>
Odgovornost	Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	84,70
Aktivnost 4.2.2	Unaprijediti dječije igralište
Opis aktivnosti	Izvršiće se popravka i adaptacija postojećeg dječijeg igrališta
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Adaptirano igralište</i>
Odgovornost	Direktor Parka; Služba za promociju, marketing i turizam, Služba za logistiku
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Nije bilo finansijskih sredstva
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Cilj 4.3	Upravljanje posjetiocima
Aktivnost 4.3.1	Analizirati strukturu, mišljenje, potrebe i očekivanja posjetilaca
Opis aktivnosti	U centrima za posjetioce na Biogradskom jezeru i Edukativnom centru u Kolašinu sprovodiće se anketiranje posjetilaca uz pomoć unaprijed pripremljenih anketnih listića, na osnovu kojih će se dobiti informacija o strukturi, mišljenju, potrebi i očekivanjima posjetilaca u Parku.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj popunjenih anketnih listova. Analizirana struktura, mišljenje, potrebe i očekivanje posjetilaca.</i>
Odgovornost	Služba sa promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	100,00
Aktivnost 4.3.2	Analizirati uticaj posjetilaca na prirodne i kulturne vrijednosti
Opis aktivnosti	Nadzornici će u okviru svojih redovnih aktivnosti popunjavati anketne listiće, a koji su osmišljeni u prethodnom planskom periodu
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Utvrđen eventualni uticaj posjetilaca na edukativnu stazu oko Biogradskog jezera.</i>
Odgovornost	Služba sa promociju, marketing i turizam, Služba zaštite NP
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	50,00
Aktivnost 4.3.3	Analizirati korišćenje postojećeg sistema staza
Opis aktivnosti	U saradnji sa PSCG uradiće se Analiza stanja i upotrebe svih vrsta staza (nacionalnih i lokalnih planinarskih - utvrđenih i uređenih staza, biciklističkih, panoramskih i staza posebnih namjena. Uradiće se i izvještaj o analizi korišćenja postojećeg sistema staza u sklopu izvještaja označiti i sve značajne turističke lokacije, vidikovce, kulturno istorijske lokalitete i ostale lokacije za outdoor aktivnosti. Uputiće se inicijativa za izmjenu i dopunu Zakona o planinskim stazama Crne Gore. Nakon toga uskladiti Pravilnik o unutrašnjem redu u NPCG.

<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Urađena Analiza stanja i upotrebe svih vrsta staza u zoni nacionalnog parka</i>
Odgovornost	Služba sa promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Započeta je analiza stanja lokalnih staza (pristupnih) i mogućnost njihovog uvrštavanja u registar lokalnih samouprava.
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 4.3.4	Istražiti i odrediti prihvatne kapacitete pojedinih najposjećenijih lokaliteta u skladu sa smjernicama zaštite prirode, pratiti i regulisati broj posjetilaca
Opis aktivnosti	Uradiće se studija prihvatnih kapaciteta za najposjećenije lokalitete u skladu sa smjernicama zaštite prirode, pratiti i regulisati broj posjetilaca
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izrađena Studija prihvatnih kapaciteta</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba sa promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	JPNPCG je tokom 2023. godine pripremio projekat vezan za izradu Studije kapaciteta nosivosti za najposjećenije lokalitete u svim nacionalnim parkovima. Projektom se apliciralo za donatorska sredstva DIMFE, međutim projektni prijedlog je odbijen.
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 4.3.5	Izgraditi mehanizam koji će doprinijeti da se smanji efekat vidljivosti posjetilaca u određenim područjima („leave no trace“ principi)
Opis aktivnosti	U cilju rasterećenja najfrekventnijih lokaliteta promovisaće se drugi manje posjećeni lokaliteti u Parku
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Promocija drugih lokaliteta</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	150,00
Aktivnost 4.3.6	Razviti programe obilaska Parka (bazirane na prirodnim i kulturnim vrijednostima parka) za različite ciljne grupe
Opis aktivnosti	U saradnji sa TO Kolašin i TO Mojkovac osmisliće se programi obilaska Parka (bazirani na prirodnim i kulturnim vrijednostima Parka)
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Osmišljen program obilaska Parka</i>
Odgovornost	Služba sa promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Aktivnost je započeta krajem 2023. godine, a realizovaće se tokom 2024. godine.
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00

Strateška oblast 5: Međunarodna i lokalna saradnja i socio-ekonomski razvoj

Cilj 5.1.	Učešće na međunarodnim pozivima za otvorene grantove u funkciji realizacije projekata i razmjene znanja i dobrih praksi
Aktivnost 5.1.1	Izraditi prijedloge projekata u skladu sa pozivima

Opis aktivnosti	Na osnovu objavljenih poziva, pristupiće se izradi projekata iz relevantnih oblasti. Pomoć lokalnim pružaocima usluga u procesu registracije i promocije. Objediniti zajedničku ponudu.
<i>Indikator aktivnosti</i>	Broj podnijetih aplikacija - 8
Odgovornost	Služba za projekte i međunarodnu saradnju
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	120,00
Aktivnost 5.1.2	Organizovati obuke za zaposlene, razmjenu iskustava
Opis aktivnosti	Pratiće se seminari i obuke koje su od značaja za pisanje i izvještavanje međunarodnih projekata.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj organizovanih seminara i obuka - 3</i>
Odgovornost	Direktor JPNPCG, Služba za projekte i međunarodnu saradnju
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	80,00
Cilj 5.2.	Definisani zajednički prioriteti i realizovani projekti sa lokalnim zajednicama u cilju razvoja područja i lokalnih zajednica
Aktivnost 5.2.1	Izraditi prijedloge projekata u skladu sa pozivima u partnerstvu sa opštinama koje gravitiraju Parku
Opis aktivnosti	Shodno pozivima koji se budu objavljivali na lokalnom nivou pristupiće se pisanju projekata iz relevantnih oblasti
Odgovornost	Direktor, pomoćnik direktora za zaštitu, održivi razvoj i turizam, direktor Parka, Služba za projekte i međunarodnu saradnju
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	50,00
Aktivnost 5.2.2	Pružiti podršku lokalnom stanovništvu za razvoj održivog turizma
Opis aktivnosti	U saradnji sa lokalnim stanovništvom i relevantnim institucijama inicirati sastanak u vezi sa projektnim prijedlozima
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj održanih sastanaka -1</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za projekte i međunarodnu saradnju, služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	50,00
Aktivnost 5.2.3	Inicirati uspostavljanje sertifikata za lokalne proizvode
Opis aktivnosti	Organizovaće se sastanci sa predstavnicima relevantnih institucija, kako bi se uspostavili sertifikati za lokalne proizvode sa područja NP Skadarsko jezero
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Inicirano je uspostavljanje sertifikata za lokalne proizvode</i>
Odgovornost	Direktor JPNPCG, direktor Parka, Služba za promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Nerealizovano

Razlog ne realizacije	U decembru 2022. godine predata je prijava za pokretanje postupka za registraciju žiga Direkciji za intelektualnu svojinu (tad. Ministarstvo ekonomskog razvoja). Čeka se odgovor
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 5.2.4	Podržati lokalno stanovništvo (proizvođače) da izrade karakteristične suvenire i rukotvorine, te otkupiti i distribuirati proizvedene predmete u suvenirnice Parka
Opis aktivnosti	Dati sugestije i prijedloge za izradu suvenira i rukotvorina koje će dopuniti asortiman suvenirnica u Parku
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj izrađenih karakterističnih suvenira i rukotvorina koji su distribuirani u suvenirnice Parka</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba sa promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	5.582,80
Cilj 5.3	Uključivanje svih relevantnih zainteresovanih strana u rad Socio-ekonomskog foruma
Aktivnost 5.3.1.	Izraditi Protokol Socio-ekonomskog foruma i proširiti listu učesnika u foruma
Opis aktivnosti	Zajedničkim aktivnostima sa domaćim organizacijama i relevantnim NVO organizacijama i stejkholderima radiće se na unapređenju turističke ponude i kvaliteta turističkog proizvoda i efikasnijoj realizaciji turističke sezone i zaštite prostora. U skladu sa zakonom i strateškim dokumentima obezbijediće se participiranje lokalnih samouprava (opština Kolašin, Mojkovac i Berane)) kao i drugih relevantnih institucija i privrednih subjekata –korisnika prostora parka u procesima donošenja planova i njihove implementacije
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izrađen protokol Socio ekonomskog foruma i ažurirana lista učesnika foruma. Broj održanih sastanaka foruma</i>
Odgovornost	Direktor JPNPCG, direktor Parka, Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	100,00

Strateška oblast 6: Unaprjeđenje fizičke zaštite i infrastrukture	
Cilj 6.1	Poboljšan nivo fizičke zaštite prostora i unaprijeđeni postojeći i budući infrastrukturni segmenti
Aktivnost 6.1.1	Izvršiti stručno usavršavanje Službe zaštite kroz obuke
Opis aktivnosti	U cilju usavršavanja nadzornika, stručne službe će u skladu sa potrebama, kroz predavanja, obuke, konsultacije i dr. vršiti obučavanje Službe zaštite za profesionalan rad i odnos prema posjetiocima
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Izvršena obuka</i>
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za pravne poslove, Služba za promociju, edukaciju i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	150,00
Aktivnost 6.1.2	Opremiti službe neophodnim materijalno tehničkim sredstvima

Opis aktivnosti	Shodno Pravilniku o uniformi, naoružanju i identifikacionoj oznaci izvršice se nabavka materijalno tehnička sredstava za Službu zaštite i Službu ambijentalne higijene i infrastrukture
<i>Indikator aktivnosti</i>	Opremljena Služba zaštite i Služba ambijentalne higijene i infrastrukture
Odgovornost	Direktor JP NPCG, Direktor parka
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Sredstva obezbjeđena kroz saradnju sa eko fondom, javna nabavka izvršena krajem godine, isporuka u 2024. godini
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 6.1.3	Održavati kontakte i koordinaciju kontrole nelegalnih aktivnosti sa nadležnim inspeksijskim službama
Opis aktivnosti	Organizovaće se sastanci sa inspeksijskim službama, u cilju koordinacije aktivnosti na prostoru Parka i efikasnijeg procesuiranja evidentiranih nezakonitih radnji
<i>Indikator aktivnosti</i>	Izveštaj sa održanih sastanaka
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za pravne poslove
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	80,00
Aktivnost 6.1.4	Održavati redovne kontakte sa MUP-om
Opis aktivnosti	Organizovaće se sastanci sa MUP-om u cilju koordinacije aktivnosti na sprječavanju nelegalnih radnji i koordinacije aktivnosti u slučaju vanrednih situacija.
<i>Indikator aktivnosti</i>	Izveštaj službe o realizovanim aktivnostima
Odgovornost	Direktor Parka, Služba za pravne poslove
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	80,00
Aktivnost 6.1.5	Izgraditi nova hranilišta za krupne sisare
Opis aktivnosti	Postojeći dotrajali mobilijar zamijeniti novim
<i>Indikator aktivnosti</i>	Izgradnja mobilijara
Odgovornost	Direktor Parka, Šef Službe zaštite, Služba za ambijentalnu higijenu i infrastrukturu
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Ispoštovan je prijedlog fitosanitarne inspekcije, da se zbog širenja zaraznih bolesti do daljnjeg se ne prave hranilišta i solila i ne vrši prihrana divljači.
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Aktivnost 6.1.6	Izvršiti detaljno obilježavanje granica nacionalnog parka na terenu
Opis aktivnosti	Izvršiti procjenu sredstava neophodnih za obilježavanje granice nacionalnog parka u cilju veće mogućnosti realizacije i obezbjeđivanja neophodnih sredstava
<i>Indikator aktivnosti</i>	Formirana komisija; data procjena sredstava
Odgovornost	JPNPCG
Status realizacije	Nerealizovano

Razlog ne realizacije	Tokom 2023.godine upućena je inicijativa organima državne uprave nadležnim za poslove šumarstva i zaštite životne sredine, organu uprave nadležnom za poslove katastra, gradskim opštinama i opštinama na čijoj se teritoriji nalazi Park, kako bi se formiralo radno tijelo koje će procijeniti finansiranja, budžet i dinamiku za utvrđivanje i obilježavanje jasnih granica Parka. Održan je jedan sastanak radnog tijela, a njegov rad će se nastaviti i u narednom periodu.
<i>Troškovi realizacije</i>	50,00
Aktivnost 6.1.7	Zamijeniti dotrajale nadstrešnice (Guvno i Ražanj na parking prostoru)
Opis aktivnosti	Izvršice se zamjena nadstrešnica na parking prostoru Guvno i Ražanj
<i>Indikator aktivnosti</i>	Izvršena zamjena nadstrešnica
Odgovornost	Direktor Parka, Služba zaštite
Status realizacije	Nerealizovano
Razlog ne realizacije	Sredstva namijenjena za ovu aktivnost nijesu predviđena Planom javnih nabavki
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00
Cilj 6.2	Sprječavanje nastanka otpada
Aktivnost 6.2.1	Sanacija neuređenih odlagališta otpada na području Parka
Opis aktivnosti	Vršiće se kontrola stanja na terenu kako bi se spriječilo nastajanje nelegalnih odlagališta i prikupljaće se podaci o lokacijama, vrstama, količinama i porijeklu otpada.
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Broj nelegalnih odlagališta i procjena količine otpada</i>
Odgovornost	Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivi razvoj, direktor Parka, Služba za održavanje ambijentalne higijene i infrastrukture
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	1.200,00

VANPLANSKE AKTIVNOSTI	
Aktivnost	Inicijativa prema Pošti Crne Gore za izradu poštanskih markica sa motivom nacionalnog parka
Opis aktivnosti	Sada već tradicionalna aktivnost koja će izvršiti odabir prigodnog motiva iz Parka (koji simbolizuje etnografsko i kulturno nasljeđe Parka) u zavisnosti od Pošte koja određuje temu za datu godinu
<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Odštampane poštanske markice</i>
Odgovornost	Služba sa promociju, marketing i turizam
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	80,00
Aktivnost	Praćenje projekta sanacije Biogradskog jezera
Opis aktivnosti	U saradnji sa Ministarstvom ekologije, prostornog planiranja i urbanizma pratiće se i u skladu sa mogućnostima pružiti podrška projektu: Rehabilitacije Biogradskog jezera. U toku je II faza projekta koji podrazumijeva hidrološka, geološka i geodetska snimanja dna Biogradskog jezera i detekciju uzroka koji dovode do oscilacija vodostaja Biogradskog jezera. Projekat treba da dovede do trajne sanacije hidroloških problema u slivu Biogradskog jezera

<i>Indikator aktivnosti</i>	<i>Urađene podloge i raspisan tender za izradu Idejnog projekta sanacije sa paralelnom procjenom uticaja na životnu sredinu</i>
Odgovornost	MEP, Direktor Parka, Služba za zaštitu prirodne i kulturne baštine i održivog razvoja
Status realizacije	Realizovano
Razlog ne realizacije	
<i>Troškovi realizacije</i>	0,00

PRILOG

